Tiele 1132 ce Sl

[illegible] compl. woodcut on title, 1 fold. plate

[illegible] la planche

[illegible]

[illegible] 6 vues, on sont

[illegible] planches [illegible] de l'Edition

[illegible] Texte [illegible]

Dr. [illegible] Il y a point

les [illegible] sur le Nord et de [illegible]

de [illegible]

planche a [illegible] pour [illegible] des morses

[illegible] Willems

[illegible] Combat avec des [illegible]

[illegible] des [illegible]

[illegible] Combat avec des [illegible] près de [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] en

retire de la graisse

[illegible] par

[illegible] des [illegible] voyages

[illegible] par les

[illegible] par [illegible] passage

JOHN CARTER BROWN
LIBRARY

Purchased from the
Trust Fund of
Lathrop Colgate Harper
LITT. D.

Verhael van de eerſte

SCHIP-VAERT

Der

Hollandiſche ende Zeeuſche Schepen,

Door't

WAY-GAT,

By Noorden Noorwegen, Moſcovien ende Tartarien om, na de Coninckrijcken Cathay ende China. Met drie Schepen, uyt Texel gezeylt in den Iare 1594.

Hier achter is by-ghevoeght de beſchrijvinghe van de Landen Siberia, Samoyeda, ende Tingœſa. **Seer vreemt en vermaackelijck om leſen.**

T'AMSTERDAM,

Voor *Ioost Hartgers*, **Boeck-verkooper in de Gaſthuys-ſteegh/ in de Boeck-winckel/ bezijden het Stadt-huys. 1648.**

Kort verhael van d'eerſte Schip-vaerdt der Hollantſche ende Zeeuſche Schepen by Noorden Noorwegen, Moſcovien ende Tartarien om, nae de Coninghrijcken van Cathay ende China.

Getogen uyt het Iournael van Gerrit de Veer.

IN den Jare 1594. zijnder in de Vereenighde Nederlanden / ten verſoecke van eenen Balthazar Moucheron koopman wonende tot Middelburch in Zeelant/ ende ſijn Compagnie / met conſent ende bevorderinge van de Edel. Mog. Heeren Staten Generael / ende van ſijn Excellentie Maurits van Naſſou / ghebozen Prince van Oranien/ Ec. Als Admirael van der Zee / drye Schepen toeghemaeckt / een tot Amſterdam / een in Zeelandt / ende een tot Enckhuyſen / om op te doen de gheleghenthepdt ende ſtreckinge nae de landen ende Coninghrijcken van Cathay ende China, by Nooꝛden Noorweghen, Moſcovien ende Tartarien om. Op 't Schip van Amſterdam is Stuerman geweeſt Willem Barentſz van der Schellingh/ boꝛger der ſelver Stadt/een ſeer kloeck/vermaert/ ende bedꝛeven man in de konſt van de Zee-vaerdt/by hem hebbende een Schellingher Viſſchers Jacht/om hem in ſijn voorghenomen repſe (by aldien hy van d'andere twee ſchepen quame te ſcheyden) geſelſchap te houden.

Deſe ſchepen ſijn op den 5. Junij des jaers voorſz. uyt Texel geſeylt/ ende den 23. dito met goeden voorſpoet ghekomen tot Kilduyn in Moſcovien / van welck Eylandt wy eiders een korte beſchrijvinghe ſullen ſtellen / Op den 4. Junij peylde Willem Barentſz. 's nachts de Sonne doen hy op 't laeghſte was / te weten tuſſchen het N. N. O. ende O. ten N. ende vont hem ſelven op 73. grad. 25. min. Pools hooghte. Dit geſchiede ontrent 5. oft 6. mijlen van 't lant genaemt Nova Sembla. Daer na wenden ſy 't ooſtwaert over/ ende quamen na 5. mijlen ſeylens by een lage uytſtekende hoeck / die ſy noemden Langenes: Recht aen deſen hoeck na 't ooſten was een groote bay / alwaer ſy met het boot aen lant voeren/ maer en vonden geen volck. Tuſſchen Capo Baxo, dat 4. mijlen van Langenes leydt ende de weſthoeck van Loms bay, waren twee inwijcken.

Kilduyn.

Nova Sembla.

Langhenes.

Capo baxo.

Loms bay is een groote wyde Bay / ende heeft aen de weſtzijde een ſchoone haven 6. 7. 8. vadem diep / Daer voerenſe / met de Jacht aen landt / ende ſtelden der een baken van een oude maſt die ſy daer vondē. Deſe Baey noemdenſe Loms baey van wegen eenerley aert van vogelen alſo genoemt/ dieſe daer in groote menighte vonden/weſende groot van lichaem/ maer ſo kleyn van vleughels/ dat het wonder is/hoe die kleyne vleugels dat zware lichaem dragen konnen. Sy hebbē haer neſten op ſteyle bergē/om vande beeſten beſchermt te zyn/broedē maer een eyteſſens/

Loms baey.

Lommē oft noortſche Papegayen.

teffens/ende sijn voor de menschen so weynigh bevreest/dat al grijpt men der eenige op haer nest/so en vliegen nochtans de andere daer omtrent niet wegh.

Admiraliteyts Eylant.

Van Loms baey seyldense na het Admiraliteyts Eylant, 't welck aen de oost-zijde niet schoon maer verre vlack is/ eñ daerom een groot stuck weegs moet geschout zijn / te meer om dat het seer oneffen is / so dat men met den eenen worp sal 10. vadem hebben / met den anderen worp maer 6. ende stracx daerna weder 10. 11. 12. Den 6. Julij / als de Son noorden was / quamense met schoon weder neffens de Swarten hoeck, leggenden op 75. graden/ 20. minuten/ende ontrent 8. mijlen van daer/aen Willems Eylant, op 75. grad. 55. min. Op dit Eylant vondense seer veel drijf-hout/ende veel Walrusschen, wesende wonbaerlijcke stercke zeemonsters/veel grooter als een Os/eñ huyden hebbende seer als de zee-robbē/met heel kort hayr/ haer muyl is der leeuwen muyl gelijck/sy houden 't dickmaels op't ijs/eñ mē kanse seer qualijck dooden / ten zy dat mense slae inde slagh van 't hooft / hebben vier voeten/maer geen ooren/ brengen maer een oft twee jongen voort/ eñ als de Visschers haer op een schos ijs betrappen met haer jongē/ so werpense deselve jongē voor haer in't water/nemense in haer armen/eñ dompelen daer mede op eñ neder/ ende alsse haer aende schuyten willen wreken/oft te were stellen/ so werpense haer jongen weder wegh/ eñ komen met gewelt nae de schuyten toe. Sy hebben twee groote tandē aen weder zijde vande muyl uytstekende/langh omtrent een half elle/ dese werden so waert geacht als yvoor oft oliphants tanden/sonderling in Moscovien/Tartarien/eñ elders daerse bekent zijn/ want zijn so wit/hart/ eñ effen als yvoor / de hayrkens van haere baerden zijn kleyne horenkens / bykans even als d'ysere verckens hebben/ daer zijnder anno 1612. so tot Amsterdam/ als elders in Hollant/ twee te sien geweest/ een out/dat al doot was/ ende een jongh/dat noch leefde/d'Engelsche noemense Zeepaerden, de Franssen Vaches de mer, de Russen die de beste kennisse daer van hebben/ Morsen.

Swartē hoeck. Willems Eylant. Walrusschen.

Berenfort. Wonderlijcke kracht van een Beer.

Den 9. Julij liepense in Berenfort onder Willems Eylant op de reede / eñ vonden aldaer een witte Beer/die sy/flucx in't boot vallende/door sijn lijf schoten/maer de beer dies niet tegenstaende bewees een wonderbaerlicke kracht/diergelijcke misschien noyt gehoort en is/ want hy sprangh noch op/ ende zwom in't water/ dies 't volck dat in't boot was hem na roeyden / ende een strick om den hals wierpen/ meenende hem also levendigh in't schip / ende voort tot een monster in Hollant te brengen/maer warē in't eynde noch blijde datse van hem ontslagen waren/ eñ lieten haer wel genoegen met het vel. Want hy maeckte so eysselijck een geluyt/ ende toonde sodanigen kracht/dat het qualijck om seggen / ende noch min voor den onervarenen om geloven ware. Sy lieten hem nae veel moeyte wat rusten / ende gaven hem wat meer bots met het touw dat hy om den hals hadde/slepende hem so van langer hant na/om hem mat te maken/ende Willem Barentsz palmde hem altemet wat aen/maer de beer zwom aen't boot/ ende sloegh sijn poten daer achter in/komende voorts so geweldig aē/dat hy met sijn halve lijf al in 't boot was/ waer door 't volck so verbaest wert/dat sy vluchten van achteren 't boot naer voren / meynende anders niet dan dat sy alle lyveloos waeren / doch werden noch door een sonderlinge avonture verlost/mits de strick die de beer om den hals hadde aen't vingerlingh van het roer vast rocht/so dat hy niet voort en mocht. Doen hy nu also in onmacht lagh/verstoute sich een van 't volck/ende stack hem met een halve lancie dat hy van 't boot neder te water viel / roeyende soo te met voort nae 't schip ende hem naslepende/ tot dat hy heel krachteloos zijnde/ voort wert dootgeslagen/ gevilt/ ende sijn vel t' Amsterdam gebracht.

Den

Den 10. Junij sijn sy gekomen aen 't Eylant met de Cruycen, also genoemt van twee groote Cruycen die daer op stonden/ende leggende ontrent twee groote mijlen van't vaste lant/ heel onvruchtbaer / ende seer klippigh / streckende oost ende west ontrent een half mijl langh / met een rif op elck epnde. Ontrent 8. mijlen van daer leydt den Hoeck van Nassouwen op 76. graden / zijnde een langhe ende blacke Hoeck/die men vry schouwen moet/want daer was dyoogte van 7. vadem seer verre van't lant. Van desen hoeck seylden se o. ten z. ende o. z. o. vijf mijlen/ende doen docht haer dat se landt saghen in't n. o. ten o. van haer / daer sy nae toe seylden/meynende 't was een ander lant dat nooytwaert van Nova Sembla lagh/ maer't began soo stijf te wayen/ datse stracx alle de zeylen in nemen moesten/ ende de zee gingh soo hol/ dat zy 16. uren langh dryven sonder zeyl / 's anderdaegs wert door een groote zee water haer roey-jacht in de grondt ghesmeten / alsoo dat sy 't verloren/ ende noch langh sonder zeyl dryven/ tot dat sy met de z. w. Son dicht aen't lant van Nova Sembla quamen. Den 13. Junij ontmoeten sy groote menigte van ijs/so veel als men uyt de mars oversien mocht/ eñ den 14. dito zeylden sy tot de hoogte van 77½. graden / ende quamen doen weder aen een effen velt ijs/soo groot datmen't niet oversien konde. Den 19. 's morghens quamen sy weder dicht by 't lant van Nova Sembla omtrent de voorsz. Capo de Nassou, ende den 26. aen de Capo de Troost. Den 29. dito vonden sy haer op 77. graden/ende doen lag de allernoordelijckste hoeck van Nova Sembla, genaemt Y s hoeck, recht oost van haer. Daer vondense eenighe steentjens die glinsterden als goudt/ende noemdense daerom Goutsteentjens. Den 31. Julij laveerden sy tusschen 't landt ende ijs henen met liefflijck stil weder/ende quamen aen de Eylanden van Orangien, omtrent een van de welcke sy wel vonden by de 200. Walrusschen/ die haer lagen en bakerden op het sant in de Son. 't Schips volck / meynende dat dit ghedierte sich te lande niet weren konde / gingen tegen haer vechten/ om de tanden te krijghen/ maer sloegen alle haer bylen / korte lassen/ ende spiessen daer op in stucken/ sonder een daer van doodt te slaen / dan dat sy'er eenen een tandt uyt sloeghen/ die sy mede namen. Siende dan datse met vechten niet op haer winnen konden/ soo beslotense 't scheep te varen om grof geschut te halen/maer het bestont so seer te wayen/ ende 't ijs aen groote stucken te scheuren / dat sy 't naelaten moesten. Op deselve tijdt vondense oock een groote witte Beer slapende / ende schoten hem in sijn huyt/ maer hy liep noch wegh / ende begaf hem in 't water/ doch het volck roepde hem met de jacht nae/ sloeghen hem voort doodt/ ende sleepten hem op 't ijs/ daer sy hem aen een halve lancie vast maeckten/ ende meynden te komen halen/ dan mitsdien het hoe langher hoe harder begon te wayen / ende het ijs te scheuren/ soo is daer mede niet van gevallen.

Crays landt.

C. Nassouw.

Capo de Troost.

Ysboeck.

Goudtsteen.

Eylanden van Orangien.

Schipsluy ende Walrusschen strijdt.

Beer doodt geslagen.

Na dat nu Willem Barentsz/ met sodanig avontuer als verhaelt is/tot de Eylanden van Orangien gekomen was/ ende nae allen gedaen arbeyt vernam/dat sy daer qualijck mochten deurkomen om de begonnen reyse te volvoeren/ofte 't lant voorder op te doen/ ende 't volck oock bestondt verdrietigh te worden/ soo werdt het voor goedt aenghesien datse wederom souden keeren / om alsoo by de ander Schepen te komen die na de Weygats ofte Straet de Nassou, haer cours genomen hadden/ ende te vernemen wat openinge die aldaer gevonden hadden.

Soo hebbense dan den eersten Augusti haer cours weder te rugge gewent/ende sijn voorby den Y s hoeck, Capo de Troost, Capo de Nassou, ende andere hoecken meer/ op den 8. dito ghekomen aen een laegh kleyn eylandeken leggende op een half myl aen 't landt/ 't welck sy noemden het Swarte Eylandt, om dat het bo-

Swarte Eylant.

ven zwart was. Daer peylde Willem Barentsz de hoogte des pools op 71½ graden/ eñ daer was een grooten inwijck/ 'twelcke Willem Barentsz giste de plaets te wesen daer Olivier Bennel te voren geweest hadde/ ghenaemt Constintsarch. Constintsarch. Crupshoeck. Dry mijlen van 't Swarte Eylandt vondense noch een andere slechte hoeck/ daer een crups op stondt/ ende noemden hem daerom de Cruyshoeck. Van daer seylden se by de wal langs 4. mijlen/ ende quamen doen aen een andere slechte hoeck/ daer achter een grooten inwijck was/ die noemden sy den vijf den hoeck/ ofte S. Laurens hoeck. S. Laurens hoeck. Dry mijlen voorder leydt de Schanshoeck, met een lage zwarte klip dicht aen 't landt/ daer een crups op staet. Schanshoeck. Hier voerense met het boot aen lant/ende vernamen datter volck geweest was/ die om haren 't wille ghevlucht waren/ Want sy vonden aldaer ses sacken met rogghen meel begraven/ ende een steenhoop by 't crups. Een gotelinx schoot van daer stondt noch een crups met dry hupsen van hout gemaeckt op de Nooytsche maniere. Sy vonden daer oock in de Hupsen veel tonnen-dupgen/ waer uyt sy vermoeden datter eenigen Salmwangh moeste zijn/ Daer stonden oock vijf of ses doot-kisten by de graven boven der aerden/ ende waren met steenen ghevult. Dit was een schoone haven voor alle winden/ ende sy noemdense de Meelhaven, om des meels wille datse daer vonden. Meelhaven. Tusschen de Meelhaven ende de Schanshoeck leyt de Baeye van S. Laurens, die seer schoon is voor n. o. ende n. w. windt. S. Laurens Baey. Hier maten sy de hooghte van de Son op 70¼ graden. Eylandē S. Clare. Den 12. Augusti quamen sy by twee Eylandekens/ daer van het uyterste een mijl van 't landt lagh/ dese noemdese S. Clare. Den 15. dito z. w. Son heeft Willem Barentsz ghemeten des Pools hooghte op 69. graden 15. min. ende doen gingense noch 2. mijlen oost aen/ende verdielen op de Eylanden van Matsloe ende Delgoy, alwaer sy 's morghens quaemen by de compagnie van d'ander schepen van Zelant ende Enckhupsen/ die des selven daeghs uyt de Weygats ghekomen waeren/ ende meynden dat Willem Barentsz rondtom Nova Sembla gheseylt hadde/ ende also weder ghekeert was door de Weygats. By malkanderē komende dedense teyckens van blijschap met eerschotē eñ anders/ vertellende elck anderē waer sy al geweest warē/ eñ wat elck beseylt eñ opgedaē hadde. Matsloe ende Delgoy.

Dit ghedaen zijnde/ hebbense haer cours wederom naer huys ghewendt/ ende Willem Barentsz met sijn Jacht quaemen op den 16. September voor Amsterdam/ mede brengende een Walrusch van wonderbaerlijcke gestalte/ die sy op een schoss ys gevangen ende gedoot hadden.

Kort verhael van de tweede Schip-vaert by de Hollandtsche ende Zeeusche Schepen, gedaen Anno 1595. achter Noorwegen, Moscovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China.

Getrocken uyt het Iournael des voorsz. Gerrits de Veer.

NAe dat nu de voornoemde drie schepen op den Herfst wederom 't huys ghekomen waeren/ soo wasser goede hoope dat men door de Weygats de voornoemde repse soude mogen doen/ ende dat meest door 't verhalen van 't Zeeusche ende 't Enchuysser schip/ daer Jan Huygen van Linschoten Commis op geweest was/ die de sake wyt wat breedt voor-gestelt hadde/ So datter by de Ed. Mog. Heeren de Generale Staten ende sijn Princelicke Excellentie besloten werdt tegen't

gen't voorjaer wederom eenighe schepen toe te maken / om niet alleenlick/ als te vozen/ de vaert op te doen ende te bespieden / maer ook eenige waren ende koopmanschappen derwaerts te senden / daer in de kooplupden mochten schepen soodanigh goet als 't haer beliefde/ met eenige Commisen om 't selve te verhandelen ter plaetse daer sp aen-komen souden/ende dit alles vracht- ende licent-vry.

Petrus Plancius, een vermaert Cosmographus ofte Werelt-schrijver/ is mede een principael beleyder ende bevorderaer van dese Schip-vaerdt geweest/ die de principale orde van de coursen geordineert heeft gehadt / als ook de streckinge van de landen van Tartarien, Cathay, ende China. maer wat van de selve te oordeelen sp/ is noch onbekent / also de drie tochten daer om gedaen tot geenen ghewenschten eynde gekomen / noch de coursen by hem ghestelt volkomentlick achter-volght zijn/ ende dat door eenighe voor-gevallen inconvenienten/ die door de korthept des tyts niet en konden verbetert worden.

Daer zijn dan in den voorsz. Jare 1595. van weghen de Generale Staten der Vereenighder Nederlanden ende zijn Excellentie seven schepen toe-gemaeckt om te seylen door de Weygats of Straet van Nassouwen, na de Coninghrycken van Cathay ende China, twee tot Amsterdam/twee in Zeelant/twee tot Enchuysen/ende een tot Rotterdam/ de sesse met allerley koopmanschap ende ghelt geladen / met Commisen daer by om de koopmanschap te drijven / ende het sevende een Jacht/ die bevel hadde / als de andere Schepen om de Caep de Tabin (ghehouden zijnde voor den uytersten hoeck van Tartarien) zijn souden/ of immers soo verre / dat sp zuydelick mochten aengaen/ende geen quaedt of verlet meer en hadden te vreesen van 't ijs / alsdan wederom te keeren / ende de tijdinghe daer van te brenghen. Op 't groot Schip van Amsterdam was Schipper ende Stuerman de voornoemde Willem Barentsz, tot Commis hebbende Jacob van Heemskerck, de selve die omtrent twaelf jaren daer nae/ namentlick anno 1607. in dien gheweldighen Scheeps-stryt binnen de Baye ende onder 't geschut des Casteels van Gribraltar, den gemeynen Vaderlande ende hem selven een onsterflycken naem heeft verworven. Met dit selve Schip voer ook Gerrit de Veer, uyt wiens Journalen wy desen/ende den na-volgenden derden tocht kortelick hebben getrocken.

Den tweeden Julij zijn sp uyt Texel gheseylt in 't rysen van der Sonne / ende kregen den 14. dito 't lant van Noorweghen in 't gesicht. Den 22. nae den noene z.z.w. Son sagen sp een groote Walvisch recht voor de boegh leggen slapen / die door 't ghedruysch van 't aen-seylende Schip ende 't geroep van 't volck wacker wert/en also ontzwommen is/ anders hadden sp hem op't lyf moeten seylē. Den 4. Augusti/ onse Vice-Admirael/een weynigh voor uyt wesende/ stiet op een klip: doch door mop weder geraeckte daer lichtlycken van/ wy sulcx vernemende hebben 't voorts gewent. Den 6. dito/ quamen wy ende den Vice-Admirael tegens den anderen te stoten/ maeckende malkanderen seer reddeloos. Den 7. dito ontmoetede haer een Enchuyser schip komende uyt de witte zee/ Den 14. dito wert de hooghte des Pools bevonden 70. graden 47. minuten/ ende den 18. saghen sp twee Eylanden/ die d' Enchuysers den naem gaven van sijn Excellentie ende van sijn broeder Graef Henrick; saghen ook wester Son ten selven daghe de Weygats o.n.o. van haer leggen omtrent 5. myles. Van de 70. graden tot aen de Weygats seylden sp meest al door ghebroken ijs/ ende 't rechte gat tusschen de Beeldt of Afgoden-hoeck ende der Samoieden lant was daer so vol af/ dat het niet wel mogelick was te passeren/ daerom sp op de reede geloopen zijn in de Baey die sp noemden de Traenbaey, om dat sp daer veel traen vonden. Dit is een goede Baey voor

Afgoden hoeck.

Traenbaey.

den ijsgangh / meest voor alle winden beschut/ ende men magh soo verre daer in zeplen als men wil/ 5.4.eñ 3.vadem goede steeck-gront/doch by de oost-wal is't diepste water.

Den 21. Augusti trocken sy op't landt van de Weygats met 54. persoonen/ om te vernemen nae de gheleghenthepdt aldaer. Omtrent 2. mijlen te landewaert in-komende/ hebben sy ghevonden verschepden sleden met vellewerck/ traen/ende dierghelijcke waer/ oock voetstappen van menschen ende rheeden / daer door sy vermoeden datter menschen omtrent moesten woonen/oft immers komen hanteren. Dit mocht men te meer besporen aen de menigte van beelden/die men aldaer op den Beelt-hoeck (alsoo van haer ghenaemt) seer veel vant. Wyders te landewaerts inkomende/hebben sy alle middelen aen-gewent om eenighe hupsen ende menschen te vinden/ waer door sy onderwesen mochten worden vande geleghenthepdt der zee-vaert daer omtrent/maer en hebben noch volck noch hups konnen vinden/ daerom zy tot naerder onder-rechtinghe niet sommighe van haer volck noch verder z. o. aen-trocken nae den oever vander zee / Aldus treckende hebben sy een ghemaeckte wegh ghevonden in 't mos oft moras / ontrent ter halver knije diep/ want alsoo diep tredende vonden zy harden gront/ op 't allerondiepste was het over de schoenen diep. Aen den oever ghekomen zijnde hebben sy haer verblijt/overmits haer docht dat sy openinge sagen/ende soo weynigh ijs/dat sy daer wel meynden door te komen. Dit hebben sy s' avonts weder t' scheep komende voor een nieuwe tyding aen boort gebracht/De Schipper hadde mede een roep-jacht upt-ghesonden om te sien of de Tartarische zee open was / maer sy mochten inde zee niet komen om des ijs wille/dan voere aen de Cruys-hoeck, lieten de Jacht daer leggen/ ende liepen over lant na de Twist-hoeck, daer saghense dat het ijs van de Tartarische zee aen de kusten van Ruslandt ende Weygats in den hoeck vol gestouwt was.

Cruys-hoeck. Twist-hoeck.

Den 23. dito hebben zy een Lodgie van Pitzore gevonden/die van hast te samen genaept was/ ende hadde noordewaert op geweest/om aldaer eenige Walruschtanden/ traen/ende gansen te bekomen/ diese in hadden tot ladinge vande schepen die upt Ruslant komen souden deur de Weygats, seggende/doen wy haer verspraken/ dat de selve schepen souden komen om te zeplen inde Tartarische zee voorby de riviere Oby tot een plaetse in Tartarien genaemt Ugolita, om aldaer te verwinteren/ gelijckse alle jaers gewoon waren te doen. Sepden voorder/ het soude noch 9. of 10. weken aenloopen/eer't gat soude toe-vriesen/ maer toe wesende/datmen dan over ijs mocht loopen tot in Tartarien, over de zee/die sy noemden Marmare. Den 25. Augusti zijn de Hollanders wederom na de Lodgie gegaen ende hebben vriendelick met de Russen gesproken/daer sy oock vrientschap aen vernamen/want gaven haer stracx in't aenkomen acht vette gansen/die sy seer veel in't ruym van haer Lodgie hadden leggen/De onse versochten/sy wilden een of twee met haer aen't schip varen/ waer op sy terstont seer blydelick met gevaren zijn tot seven toe/In't schip komende verwonderden sy haer seer vande groothepdt eñ goede toerustinge desselven/ende na dat sy't van voren tot achteren wel besien hadden/hebben de onse haer t'eeten voor gheset vleysch/ boter/ eñ kaes/ doch sy hebben't geweygert/ seggende dat het dien dach hare vasteldag was/maer siende ten laetsten pekelharing/ hebben daer alle te samen van gegeten/ met hooft met staert met al/ van boven afbytende. Gegeten hebbende/ sijnse met noch een back met haring vereert geworden/daer van sy de onse seer bedancktен/niet wetende wat vrientschap sy haer daer voor bewysen souden/ eñ werden voorts met de Jacht inde Traenbaey gebracht.

Den

Den 31. Augusti voer Willem Barentsz aen de supt-zyde van de Weygats aen 't vaste lant / alwaer sy eenighe wilde menschen / ghenaemt Samojeden ghevonden hebben / doch niet al te wilt / want sy zynde 20. in getale / met de onse / die neghen waeren / spraeck ghehouden hebben omtrent een myl weeghs te landewaert in. 't Was heel mistigh weer / soo dat sy moghelick van geen volck en vermoeden / ende de onse sagense in twee hoopen vyf ende vyf te samen ghepartuert / ende waren seer dicht by haer eer sy se gewaer werden. De Tolck vande onse is voor upt gegaen om met haer te spreken / als sy dat saghen hebbense mede een man voor upt ghesonden / die by onsen man komende een pyl upt syn koker trock / hem dreygende te schieten / waer deur de Tolck / sonder geweer zynde bevreest wert / ende riep in Russcher sprake / schiet niet / wy zyn vrienden / d'Ander dit hoorende / heeft syn pyl ende boogh ter aerde gewor pen / daer mede te kennen gevende dat hy wel begeerde met onse Tolck sprake te houden / de welcke andermael seggende / wy zyn vrienden / heeft de Wilde gheantwoort / zyt dan welkoom / ende groeteden voorts malkanderen / beyde haer hoofden neder buygende ter aerden / na der Russen maniere. Doen heeft hem de Tolck ghevraeght nae de ghelegenthey t van den lande ende der zee oostwaert door de Weygats, waer van sy hem goet beschey t ghedaen hebben / seggende / als men een hoeck gepasseert soude zyn omtrent vyf dagh reysens / wysende na 't n. o. datter dan een groote zee is / z. o. op / ende dat sy 't selve seer wel wisten / overmits een van haer daer geweest hadde van wegen haeren Coningh met een partye volck / daer hy overste van geweest was. Samojeden. hare wysse van groeten.

De ghedaente haerer kleederen is ghelyck men by ons de wilde Menschen afmaelt / maer zyn evenwel niet wilt / want gebruycken goet verstant. Sy zyn gekleet met vellen van Rheeden vanden hoofde tot de voeten / uytgesondert de voornaemste / die 't hooft bedecken met eenigh ghecoleurt laecken ghevoedert met pelterie / De andere dragen alle mutsen van Rheens-vellen / het rupgh buyten / dicht aen 't hooft ghevoeght / ende wel passende. Sy dragen langh hayr in een vlecht ghevlochten hanghende buyten hare kleederen op den rugge / syn meest kort van statuere / met breede platte aensichten / kleyne ooghen / korte beenen / haer knyen staen uytewaerts / ende zyn seer rasch in 't loopen ende springen. Den vreemden Natien betrouwen sy weynigh / Dat bleeck daer aen / dat als de onse / (die haer nochtans alle eere ende vrientschap bewesen hadden) den eersten Septembris andermael aen lant quamen / ende een boogh van haer eyschten om die te besien / dat sy 't weygerden / ende een teycken deden niet daer toe te willen verstaen. De geene die sy haeren Coningh noemden hadde schiltwacht uytstaende / lettende op 't gene datter omme-gingh / ende gekocht of verkocht wert. Een van de onse genaeckte hem wat naerder / ende bewees hem vrientschap na de wyse by haer gebruyckelick / hem ghevende een biscuyt / 't welck hy met grooter eerbiedinge aennam / ende terstont op at / maer in 't eten / als oock voor ende naer / nam hy scherp regard op al datter omgingh. Haer sleden stonden altydt veerdigh met een oft twee rheeden ingespannen / die alsoo rasch konnen loopen met een man oft twee daer op dat het geen van onse paerden daer by herden moghen. Een vande onse schoot met een musket 't zeewaert in / daer van sy so seer verschrickten / datse liepen ende sprongen als uytsinnige menschen / doch besadigheden sy haer weder / siende dat het uyt geen quaetwilligheyt oft arghey t geschiede. De onse deden haer seggen door haren Tolck / sy gebruyckten die bussen in plaetse van boghen / ende om haer voorts te doen sien wat kracht men daer mede doen konde / so heeft een van de onse een platte steen van een halve palm groot een stuck weegs van hem op eē kleedinge gedaente Rheeden

berg gestelt/ende sy wel siende dat sulcx pet te beduydē hadde/sijn in't ronde gaen staen wel 50. oft 60. in getale/so wat afwijckende. Doē heeft hy die de bus hadde/nae de steen geschoten/ende die soo gheraeckt/ dat hy in stucken viel/ hier over waren sy noch meer verwondert als te vozen. Daer na namen wy ons afscheyt van malkanderen met grooter eerbiedinge aen weder zijde/ende in 't Jacht sijnde lichten wy andermael onse mutsen/ende deden de trompetten blasen tot haer eere/ gelijck sy mede na hare wijse ons alle eerbiedinge eñ vzientschap bewesen/ gaende voozts nae haer sleden.

Nae dat sy van ons geschepden ende soo wat te landewaerts ingerepst waren/ isser een van haer op strant komē rijden/ om te halē een beelt upt den rouwen gesneden/ dat de onse van't strant mede ghenomen hadden / ende in't Jacht gelept/ Als hy nu in de Jacht was ghekomen / heeft hy dit beelt ghesien/ ende de onse een teycken gegheven/sy hadden groot quaet daer aen gedaen dat sy dat beelt genomen hadden/ De onse dit merckende hebben hem't beelt wederom ghegheven/ eñ hy steldet daer op een berg dicht aen den oever/sant daer een slede om/ ende liet het alsoo haelen. Nae 't gheene de onse bemercken konden / soo hieldense sulcke beeldē voor haer Goden/want op den hoeck vande Weygats, die de onse de Beelthoeck noemden / vonden sy ettelicke honderden sulcker ghesneden beelden / heel rouw/ boven wat ront/ ende in't midden een heubelken gelaten in plaets van een neus/ boven de neuse twee sneden in plaetse van ooghen / ende onder de neus een snede in plaets van de mont. Sy vonden oock voor de beelden/ veel assche ende beenen van Rheeden / daer upt te gissen is dat de inwoonders aldaer hare offerhanden gedaen hebben.

Afgoden

Den derden Septembzis hebben sy 's morghens zepl gemaeckt/omtrent twee uren voor 't rijsen van der Son / ende quamen metter Sonnen opgangh omtrent een mijl beoosten de Twist-hoeck, zeplende op ten noorden / tot de zuyder Son/ omtrent ses mijlen/ maer doen moesten sy 't door de veelheydt des ijs ende d'onghestadigheydt des winds/ als mede door de dicke mist/dickmaels wenden/ ende vervielen eyndelick op de oost-zijde van het Staten Eylandt, omtrent een musket schoot van't lant. Op dit Eylant gingen sy altemet Hasen schieten/ die daer seer veel waren; eñ den 6. Septembzis des morgens sijnder eenige Boots-gesellen aen't vaste lant ghegaen om ghesteenten te soecken / sijnde een maniere van Diamanten/ die op't Staten Eylant mede seer veele waren. In't soecken van de steentjens ist gheschict / sooder twee maets by malkanderen laghen / datter een wirte magere Beer is listelick aengekomen / ende greep d'een van dese twee in de neck/ hy niet wetende wat het was/riep/wie grijpt my daer van achteren? Syn maet/ die by hem in de kupl lagh/ lichte sijn hooft op om te sien wie't wesen mocht/ende siende dat het een Beer was/ riep och maet 't is een Beer / staende mits dien wel wacker op / ende loopende al sijn best wegh. De Beer beet den eenen terstondt 't hooft in stucken/ ende soogh het bloedt daer upt. 't Ander volck dat mede aen landt quam/ liep fluer derwaert wel 20. sterck / om de man te verlossen/ oft ten minsten den Beer het doode lichaem t'ontjagen/maer als sy haer roers ende spiesen gevelt hebbende nae den beer toe quamen/ die noch stont ende at van het doode lichaem/ soo is hy seer wreet ende onbeschreumt tot haer in-geloopen/ eñ heeft noch een man upt haer wegh gheruckt ende verscheurt / waer door de andere al te samen de vlucht ghenomen hebben. Die van't schip ende Jacht siende dat haer volck gevlucht quam nae den oever/ sijn met aller haest inde schupten gevallen/ ende nae den oever gheroept om haer volck t'ontsetten. Aen lant komende

Staten Eylant.

Noordtsche Diamanten.

Een beer vermelt twee menschē.

hebben

hebben sy dat deerlick schouspel van haer volck gheſien / ende spraken derhalven malkanderen een moet aen / datse gelijcker hant tegen den Beer souden aen trecken met roers/ corselassen ende halve lancien / sonder dat yemant wijcken soude/ Doch dit en konden sy alle so niet verstaen / want sommighe seyden/ onse maets zijn doch al doot/ wy sullen den beer wel krijgen al en stellen wy ons in soo openbaren perijckel niet/ mochten wy onse maets noch haer levē redden/soo mochten wy ons haesten/maer nu is 't met gheen haest te doen / dan wy moeten hem ghewis nemen/ ende dat tot onse meeste versekerthepdt / want wy hebben met een wreet fel ende verslindende beest te schaffen. Doen zijnder drie van de maets wat bet vooꝛt aen-getreden/de beer evenwel vooꝛt-varende zijn aes te verslinden/ende op alle hare menighte/hoewel sy wel 30. sterck waren/ niet achtende. Dese drie waren Cornelis Jacobsz schipper van Willem Barentsz, Willem Gijsen stuerman van de Jacht/ ende Hans van Uffelen, schrijver van Willem Barentsz: Als nu de schipper ende stuerman driemael gheschoten ende niet uptgherecht hadden /is de schrijver noch wat bet vooꝛ upt ghetreden / ende den beer binnen schoots siende/ heeft met zijn roer daer op aen-gelept/ ende hem dooꝛ 't hooft by de oogen in-getreft / maer de beer bleef noch al de man by de neck houdende / ende beurde zijn hooft noch op met man met al/ doch begonst wat te supsebollen/ Daer over hebben de schrijver ende een Schotsman hem op de hupt gheslaghen met haere corselassen / soo datse in stucken sprongen / sonder dat hy zijn aes noch verlaten wilde/ in't eynde is Willem Gijsen toe-geloopen / ende heeft den Beer met sijn roer over de snupt geslagen dat hy doen eerst ter aerden viel/ ende Willem sprangh hem op't lijf/ ende sneet hem de stroot af. Daer nae hebben sy de doode lichamen den 7. Septembris op het Staten Eylant begraven/ den Beer gevilt/ ende't vel t'Amsterdam gebracht. Wort bevochten. ende omgebracht.

Den 9. Septembris zijn sy van't Staten Eylandt t' zepl ghegaen / maer het ijs quam so veel ende geweldig in/ dat sy niet dooꝛ en mochten/ ende 's avonts moesten weder keeren daer sy 's morgens waren af-gevaren/ zeplende den Admirael ende't Jacht van Rotterdam op de klippen/doch sonder groote schade daer afrakende. Den 11. dito zeplden sy weder inde Tartarische zee/ maer gheraeckten ander werf in veel ijs/ alsoo dat sy wederom na de Weygats zeplden/ ende setteden 't by de Cruys-hoeck. Den 14. begost het weer te beteren/ de wint liep ten n. w. eñ de stroom quam stijf upt de Tartarische zee loopen/ Des selven daegs voeren sy aen d'ander zijde van de Weygats nae't vaste lant/ om 't Canael te diepen/ ende voeren heel inde bocht achter het Eylant met de steert, daer sy een klepn hupsken van hout vonden/ ende een groot afwateringe. 's Morgens wonden sy't ancker aen vooꝛt eñ de steng om hoog/meenende ander-mael te versoecken om hare repse te vervoꝛderen/ maer d'Admirael van ander meeninge zijnde is blijven leggen. Den 15. 's morgens quam het ijs wederom het oost-eynt van de Weygats indrijven/so dat sy stracx gedwongen waren hare anckers te lichten/ eñ zijn des selven daeghs 't west-eynde van de Weygats weder upt-gheseplt met de heele vlote naer hups toe. Den 30. dito quamen sy in 't Eylant Wardthuys, daer wy elders breeder van schrijven sullen / ende lagen daer tot den 10. Octobris / op welcken dagh sy wederom 't zepl gingen/ ende zijn den 18. Novembris daer aen in de Maes gekomen/na dat sy upt-geweest hadden vier maenden ende sesthien dagen.

Kort

Kort verhael van de derde, ende aller-wonderbaerlijckxste,

seldtsaemste, jae te vooren noyt dier-ghelijcke ghehoorde Seylagie, by den voornoemden Willem Barentsz, achter Noorweghen, Moscovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China gedaen, uyt de name ende van wegen des Eerbaren Raets der vermaerder Stadt Amderstam, in den jare 1596.

Mede ghetoghen uyt het Iournael des voornoemden Gerrits de Veer.

NAdat nu/ so hier voren verhaelt is/ de seven schepen van de Noorder repse wederom 't huys gekomen waren/ende dat niet met sodanigen vreught als men wel gehoopt hadde/so is by de Ed. Mog. Heeren Staten Generael op alles goet ondersoeck gedaen/ ende de sake in beraet genomen/ of men noch ten derden male van 's lants wegen eenige toerustinghe soude doen/om de selve voor-genomen repse/ indien 't doenlick ware/tot een goet ende gewenscht eynde te brengen/ Doch is na lange ende rijpe deliberatie 't selve by de voor-gemelde Heeren afgestemt. Dan so daer noch eenige waren / 't zy steden of kooplieden/die sulcx breeder souden willen versoecken tot haren koste/dien wilden sy/by aldien de repse wel volbracht wierde/eñ het blijcken konde dat men de passagie beseplen mocht/geerne een goede vereeringhe van 's lants wegen doen / noemende tot dien eynde een merckelicke somme gelts. Over sulcx zijnder echter by den Eerbarē Raet der wijt vermaerde koop-stadt Amstelredam in 't beginsel des jaers 1596. twee schepen toegerust/daer van het scheeps-volck op tweederley conditie aengenomen zijn gewoorden/te weten/ wat sy hebben souden sose onverrechter sake wederom quamē/ ende daer-en-tegens watse hebben souden/indien sy de repse volbrachten/haer in sulcken gevalle/belovende/om haer moedigh te maken/ een merckelicke goede beloninge / ende so veel ongehoude persoonen daer toe nemende als sy eenighsins mochten / om te min door den treck tot wijf ende kinderen in't werck te vertsagen / of van de repse afgetogen te worden. Op dese conditie zijn de twee schepen in 't beginsel van Meye des voorsz. jaers sepl-rede gheweest / op 't een was als Schipper ende Commis van de Koopmanschappen de voornoemde Jacob van Heemskerck Heyndericksz, ende Willem Barentsz als Opper-Stuerman / Op 't ander Jan Cornelisz Rijp, als schipper ende Commis vande koopmanschappen by den koop-lupden daer inne ghescheept. Den 18. Mey seylden sy voor de tweede mael upt het Vlie / ende den 22. kregen sy de Schotsche Eylanden van Hithlant ende Faperhil in't ghesichte. Den 30. waeren sy op de hooghte van 69. graden 24. min. ende en hadden den eersten Junij geen nacht.

Wonderlijck Hemel-teycken.

Den 2. dito/ omtrent 3.3.0. Son sagen sy een seer wonderlick Hemel-teycken/ aen elcke zyde vande sonne scheen noch een Son/ eñ daer liepen twee regenbogen door alle drie de Sonnen heneh/eñ daer-en-boven noch twee regenbogen/ de eene wijt rondtomme de Sonnen/ de andere dwars door het groote rondt/dit groote rondt stont de onderste kant verheven boven den horizon 28. graden / Des middaeghs als de Son op sijn hooghste was / bevant men door 't meten des Astralabiums/ dat sy waren op de hooghte van 71. graden.

't Schip van Jan Cornelisz hielt de loef van Willem Barentsz, ende quam niet tot hem

hem af/ maer dese gingh den anderen een streeck in't gemoet/n.o. aen/ want hem docht hy was al te westelick/so 't oock namaels bleeck. Als sy nu des avonts by malkanderen quamen seyde hem Willem Barentsz dat sy noch het oostelick moeste aengaen/om dat sy te verre westwaert waren/ maer Jan Cornelisz Stuerman gaf tot antwoorde / dat sy niet en begeerden in den Jnham van de Weygats te wesen. Haer cours was n. o. ten n. ende waren wel 60. mijlen t'zeewaert van't Landt/ daerom had men doen meynde Willem, veel eer behoort o.n.o. aen te gaen/als n.n. o. vermits sy sulcken stuck om de west waren/ jae men hadde veel eer behoort oost aen te gaen/ ten minsten een deel mijlen/tot dat men weder te recht gebracht hade dat door de quade winden verloren was. Doch en wilde dies niet tegenstaende Jan Cornelisz anders niet dan n.n.o. aengaen/ meynende als sy oostelicker aengaen souden/ dat sy dan in de Weygats souden komen/dies hem Willem een streeck te gemoet gingh/ ende zeylden n.o. ten n. aen/ daer sy anders n.o. ja noch oostelicker souden aen gegaen hebben.

Gheschil tusschen de Stuerlupde van de twee schepen.

Den 5. Junij sagen sy 't eerste yys/dat haer seer wonder gaf/ ende meynden in't eerste dat het witte zwanen waren/ so dat een van haer wandelende op 't verdeck onversiens begon te roepen met luyder stemme / datter witte zwanen zwommen/ Die onder waren sulex hoorende sprongen sluex op / ende sagen dat het yys was/ 't welck vande grooten hoop af quam dryven/ende mits dien het tegen den avont was/ wel zwanen gheleeck. Des middernaehts zeylden sy daer door/ ende doen was de Son wel ontrent een graed boven den horizon in 't Noorden Den 7. dito bevonden sy des Pools hooghte 74. graden/ende zeylden al langhs het yys henen / als of sy tusschen twee landen ghezeylt hadden: Het water was soo groen als gras/ ende sy vermoeden datse by Groenlant waren/komende lanckr om meer in noch dicker yys. Den 9. vonden sy een Eylant leggende op de hooghte van 74. grad. 30. min. ende was na haer gissinge omtrent vijf mijlen groot. Den 11. aen landt varende vonden sy daer seer veel Meeuwen eyeren/ ende waren in groot perijckel van haer lyf/ want sy gingen een steyle snee-berg op/ eñ in't afgaen scheen het schier dat sy alle den hals souden gebroken hebben/ so steyl was't/maer sy setten haer neder/ ende gleden also daer af/ 't welck vreesselick was om sien/als genoeghsaem geschapen zynde armen ende beenen te sullen breken/ om dattet aen de voet vanden berg seer veel klippen waren/doch sy quamen door Gods hulpe noch onbeschadigt neder. Willem Barentsz, die terwylen inde schupt was/ende dit aensagh/ was noch meer verschrickt als sy selve. Den 12. dito sagen sy 's morgens een witte beer/ ende roepden met de schupt naer hem toe/ meenende hem een strick om den hals te werpen/ maer by hem komende/vonden hem soo gheweldigh/ dat sy 't niet en dorsten bestaen / hadden derhalven meer gheweer ende volck/ ende Jan Cornelisz maets quamen haer mede te hulpe / Daer bestreden sy t'samen den beer wel vier glasen langh/ ende hieuwen hem ten laetsten met een bijl 't hooft in stucken/ so dat de doot daer nae volghde: Daer nae brachten sy hem in Jan Cornelisz schip/eñ vilden hem/zyn hupt was 12 voeten lang/aten oock van zyn vleesch/doch bequam haer niet wel. Dit Eylandt noemden sy 't Beren-Eylant. Den 13. dito zeylden sy van het Eylant af / ende den 14. teghens den avont sagen sy een groot [illegible] in zee dryven/ meynende dat het een schip was/maer daer by komende was het een doode Walvisch/ daer groote menighte van Meeuwen op saten/ ende gaf van hem een groote stanck.

Beren-Eylant.

Beer by de Schiplup doot geslagen.

Den 17. eñ 18. Junij sagen sy weder gewelding yys/eñ seylden daer langs henē/ tot dat sy aen den hoeck quamen/ die zupt van haer af lagh: Sy laveerden een tijt langh;

lang om daer boven te komen/maer konden niet bedrijven. Den 19. sagen sy weder lant/ ende namen der Sonnen hoogte / bevindende dat sy waren op 80. grad. 11. minuten. Dit lant was seer groot / eñ sy seylden daer by henen westelick aen tot de 79½. grad. daer sy een goede reede vonden/ doch konden niet naerder het lant komen/ vermits de wint n.o. was/ recht van't lant af / eñ de Baye streckte recht noorden eñ zuyden in zee. Den 21. dito wierpen sy 't ancker in de gront op 18. vadem voor't lant/ eñ voeren te samẽ met Jan Cornelisz volck aen de west-zijde van't lant/ om ballast te halen/ waer met sy aen boort komende / weder een witte Beer sagen/die na haer schip toe quam zwemmen. Hier door stondẽ sy van harẽ arbeyt af/vielẽ gesamender hant te boot/ eñ roepden hem na/maer hy zwom/wel een myl t'zeewaert in/ Sy volgdẽ hem met drie schuytẽ achter aen/ eñ sloegẽ meest al haer geweer op sijn huyt in stucken: Hy daer-en-tegen sloeg sijn klauwen eens voor aen de steven van d'een schuyt/'t welck indien het so wel in't midden geweest hadde/ hy soude misschien de schuyt om geruckt hebben/ so geweldigh sijnse met haer klauwen; Eyndelick hebben de drie schuyten met volck hem vermeestert/doot geslagen/t'scheep gebracht ende gevilt/ sijn huyt was 13. voet langh.

Lant gheleghen op 80. grad.

Noch eẽ beer doot geslagen.

Daer nae roepden sy met haer schuyt wel een myl te landewaert in/ daer was een goede haven/ 16. 12. ende 10. vadem diep/ ende al voort roepende bevonden sy dat aen de oost-zijde twee Eylanden waren/ die haer oost in zee streckten. Aen de west-zijde wasser mede een geweldigen Inham/ ende leeck wel mede een Eylandt te wesen. Doen roepden sy voort aen't Eylant dat inde midden lagh/ende vonden daer veel eyeren van Rotgansen / die sy op 't nest saghen sitten/ ende verjaeghden/ smijtende een van de selve met een steen doot/die sy koockte met omtrent 60. eyers daer toe. Dit waren oprechte Rotgansen alsser in Hollant op Wieringẽ in groo-ter menighte alle jaers over-komen ende gevangen worden/ die men tot noch toe niet geweten en heeft waer sy haer eyeren leggẽ ende uyt broeden: Daerom sommige schippers haer niet ontsien hebben te schrijvẽ/datse in Schot-lant aen boomen wassen/eñ dat de vruchten der selve boomen die in't water vallen ganselkuyckens zijn/ ende stracx beginnen te zwemmen/ maer die op't lant vallen/ bersten in stucken/ ende komen te niet. Dit blijckt nu contrarie/ende is niet te verwonderen dat niemant tot noch toe geweten heeft/waer dese vogels haer eyeren leggen/nadien nopt Menschen/ dat men weet/ op de 80. graden geweest heeft/ ende dit landt nopt bekent is geweest / veel min dat de Rotgansen daer op haer jonghen broeden.

Rotgansen/ ende waer sy haer eyeren uyt-broeden.

Hier staet noch te bemercken/ hoe-wel dit lant ('t welck wy achten Groenlant te zijn) op 80. graden ende noch hooger is leggende / datter evenwel loover ende gras op wast/ oock gras etende dieren op zijn/als Rheeden eñ andere/daer nochtans op Nova Sembla, dat wel vier grad. stijf verder van de Noortpool lept/noch loover noch gras en wast/ ende niet dan vleysch-etende dieren / als Beeren ende Vossen op zijn.

INWERP.

„ Dit lant/dat de schrijver deses Journaels vermeynt Groenlant te zijn/is het „ aller-noordelijckste lant dat tot noch toe opt in kennisse is gekomen/ ende leydt „ tusschen Groenlant (dat onder de kroon van Noorwegen behoort) eñ Nava Sem-„ bla (dat den Muscovijt toe-komt) recht tegen over ten noorden van Finmarcken, „ ofte (soo 't in't gemeen genoemt wert) Noortlant in Noorwegen, streckende (na „ so veele als van de onse tot noch bevonden is) van de 76. tot boven de 80. graed/

Naerder beschrijvinge vã 't land op 80. grad.

ende

ende volgens dien/60. Duytsche mijlen langh zijnde. Het geschil tusschen Wil-
lem Barentsz ende Jan Cornelisz, hier vooren geroert/is eygentlick de oorsaeck ge-
weest van deses landts vindinghe / 't welck aen de west-kust by haer ontdeckt
zijnde / wederom anno 1608. van Henrick Hutson voor d'Engelschen is beseylt
gewoorden/ die (soo J. Hondius in zijn groote Planispherische werelt-kaert sept)
ten n.w. van dit lant op de hoogte van 81. eñ 82. graden een vaste ijs-kust ge-
vonden heeft. Sedert dien tijdt hebben sy alle somers eenige schepen derwaert
gesonden/ om Walrusch-tanden/ ende Walvisch-kuwens/ ofte Walvisch-been
(soo men dat noemt) te halen/ ende traen te branden / welcke visscherije de Rus-
sche Compagnie van Londen alleē heeft gehad/tot dat anno 1612. die van Hol-
lant/Biscayen/eñ Branckrijck mede begonnen hebben hare schepen derwaerts
te senden. De kennisse die wy tot noch toe van dit Nieuwe Landt/ by de onse
Spitsberghen/ by de Engelsche Grenlant genaemt / hebben komen bekomen/
sullen wy hier nae in een caertjen afbeelden / waer in wy ten meesten deele noch
volgen de teeckeninge van John Daniel tot Londen geschreven anno 1612. 't Is
gelegen (soo voren gesept is) tusschen de 76. ende 80. grad. n.n.w. van't Beeren
Eylant (dat boven Noorweghen leydt) in een streecke die by d'oude niet sonder
reden voor onbewoonlijck is gehouden geweest om haer groote koude / daer
dit landt meer van mede deelt als eenigh ander / ende al ist datter geen landt ter
werelt gevonden wort/ daer minder nacht ofte duysternis aen den Hemel komt
[want behalven dat de Sonne des somers nae den langen dach van hondert se- Dagh vã
ven eñ twintigh mael xxiiij uren (die inde Baye der Engelschen is) des nachts 127. et-
in't noorden so weynigh onder den horizon daelt / dat het licht in't geheele So- malen.
mersche half-jaer gheensins en kan van den Hemel wegh gaen / ende behalven
datter in 't Wintersche half-jaer twee volle maenden zijn dat de Sonne in 't
zupen daghen maeckt van twaelf / elf / tien / ende soo voort tot een uren langh/
soo komt hy noch / selfs als hy op sijn aller laeghste in't zupen is / te weten
in 't hartjen van de langhe nacht aldaer op 12½. graden nae aen den horizon/
soo dat daer ter plaetsen/ te weten op 80. graden/ noch alle etmalen 't licht des
daghs raets aen den Hemel ghesien wordt / want (ghelijck Ptolemeus ende an-
dere seggben) wy sien den dageraet als de Sonne noch 18. graden beneden den
horizon is.] Soo en is't nochtans in geenighe landen/ van alle die benoorden
de linie equinoctiael sijn geleghen/minder oft korter tijt Somer/ noch oock met
minder warmte. Want den 13. Junij des voorleden Jaers 1613. lagh 't ijs
noch soo dicht aen de kust ende in de monden van de havens/ datter de Schepen
niet in en konden/ en de snee (die daer op veel plaetsen altoos blijft leggen) was
noch soo weynigh gedopt / dat de Rheen gheen voetsel wisten te krijghen/ ende
so mager waren als stocken. d'Oorsake van dese over-lange winter ende kou-
de is dat de Sonne aldaer ten hoogsten maer en klimt tot de 33. grad. 40. min.
boven den horizon / ende sijn stralen derhalven aldaer soo scheef by 't velt henen
schieten/ dat sy de gront zwaerlick komen tot warmte brenghen/ daerom oock
de nevel ende damp/die upt het aerdtrijck rijst/niet en kan vande warmte wech-
ghedreven worden/ maer blijft op 't gheberghte ende op de Zee drijven / dat het
Scheeps-volck al-te-met qualick een Schips-langhte van haer konnen sien.
Hier door is het oock dat dit lant('twelck noch maer en is bekendt aen de Zee-
kusten/daer men niet en siet dan hooge besneeude bergen met sommige pleynen)
niet en is bewassen met geboomte/ noch strupcken/ oft eenighe bruchten / ende Gewas
nien sieter anders gheen groente dan kort dicht mosch / dat upt den gelen siet/ van dit
ende Landt.

Sijn gedierten.

„ ende daer onder veel blauwe bloemtjens / doch seggben de schiplup dat sp daer
„ ock groen gras ghesien hebben. 't Ghedierte dat men daer ghesien heeft zijn
„ witte Beeren (grooter dan Ossen) ende Herten oft Rheen/ Dese Rheen wepden
„ op 't mosch daer voor af ghesepdt is / ende waren/ in min dan een maent tijdts
„ dat onse schepen daer op de kust lagen/ soo vet ghewoxden/ dat het een lust was
„ daer af te eten / hebben rupghe hoornen / ende zijn wat klepnder dan onse Her-
„ ten/ waren de menschen soo ongewoon/ ende soo wepnigh schou daer voor/ dat
„ het ghebeurt is / dat seecker man een Rhee met een musket loot getreft hebben-
„ de/ het gequetste beest selfs tegen de man aen liep/ soo dat hp om verre viel. Sp
„ hebbender voorts witte/ grijse / ende ock eenighe zwarte Bossen ghesien/ ende

Eenhoornen.

„ d' Engelsche hebbender seeckere hoornen ghevonden/ welcke de kenners seggen
„ dat oprechte eenhoornen zijn / daer van dat ock de voor-leden Somer een is o-
„ ver-ghebracht by de onse / maer van wat ghedierte sp komen en kan men als
„ noch niet weten.

Walbisschen/ ende hoe sp ghevangen worden.

In de monden van de havens komen groote Walbisschen
„ van verschepden soorten / die veel al 80. ende meer voeren langh zijn / ende soo
„ vet / dat het speck daer af komende meest al versoden kan worden tot traen.
„ Daer zijnder die gheen vinnen en hebben op de rugge/ maer binnens 8' monts
„ hebbense groote lange baerden/ dat zijn vlijmen die de grootste een vaem langh
„ zijn/ ende sommighe noch langher/ sodanige worxdender upt een backhups 600.
„ ghehaelt / ende hanghen haer kams ghewijse boven upt de mondt ter plaetse
„ daer andere visschen haer tanden hebben / doch alleenlick boven/ de voorste en-
„ de achterste zijn seer klepn / soo datter maer 400. voor koopmans goedt ghetelt
„ worden/ ende dit is voor dees tijdt een van de profitelickste waren die op dese
„ kust te halen zijn. Ter zyden achter 't hooft hebben sp groote vinnen / daer sp
„ achter gheschooten worden met de harpoenen / om dat sp daer de quetsuer best
„ ghevoelen. Als sp de wonde voelen / ende 't bloedt haer in 't hooft loopt / soo
„ blasen sp 't water ende bloedt tot de neusgaten upt/ die sp boven op 't hooft heb-
„ ben/ soo hoogh als de toppen van de masten. Als de visch nu zijn tocht gedaen
„ heeft nae de gront/ ende hem selven moede ghemaeckt / soo palmen de saloupen
„ aen/ ende schieten hem met schichten in 't dal dat hp op 't hooft heeft/ want an-
„ ders komen sp hem qualick dooden. Sp hebben een dicke zwarte hupt daer
„ een vliesken over heen loopt so glat ende zwart als satijn. Haer aes is een soor-
„ te van viskens klepnder als garnaet / die sp met open kele al zwemmende van-
„ ghen/ ende 't backhups toesluptende inzwelghen. Behalven dese zwarte Wal-
„ visschen zijnder ock witte/ doch en worden niet voor goedt ghehouden. Men

Gevogelte.

„ vindter ock Swaertvisschen ende Schelvis/ maer wepnigh. Watervoghels
„ zijnder seer veel ende sonderlingh Meeuwen/ die by menighte op de krengen van
„ de Walvisschen gaen sitten / tweederlep duyckers / Papegayen oft Lommen/
„ hier voren beschreven/ Gansen/ Epnden/ die daer seer groote eperen leggen/ en-

Walrussen.

„ de wonder veel Rotgansen. Wat innewaerts vindtmen de Walrussen / die wp
„ wel mochten Zee-Oliphanten noemen / om dat sp in groote van lichaem ende
„ tanden den Oliphant schier ghelijck zijn. Hare hupt/ al is 't dat hp upter maten
„ dick is/ ja so seer dat men t' Amsterdam een ghesien heeft van 400. pondt zwaer/
„ is nochtans wepnigh weerdt / om dat hp te blarigh is. Sp hebben seer veel
„ speck om Traen af te branden. Wanneer sp haers ghelijcke sien doodtghe-
„ slaghen leggen / soo klimmense op de doode by sulcken menighte dat sp die doen
„ broepen ende verderven. Vijf mijlen innewaerts op 't versche af water leggen
„ de zee-honden seer van eener aert met de onse. Ende dit is de inerste kennisse

die

BPZ

VOYAGEN GEDAEN na NOUA SEMBLA

Strÿdt met de walruſſen Foly. 3.

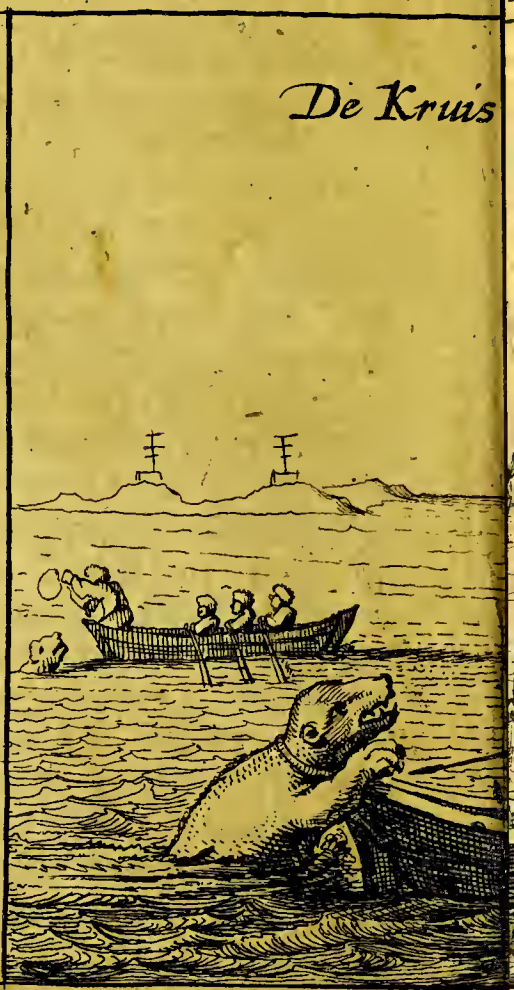

De Kruis

2 Matroosſen vechten tegen een beer Fol. 12

Striden

k Foly. 4.

2 Matrooſen van een beer verſcheurt Foly. 8.

3 beeren Foly. 22

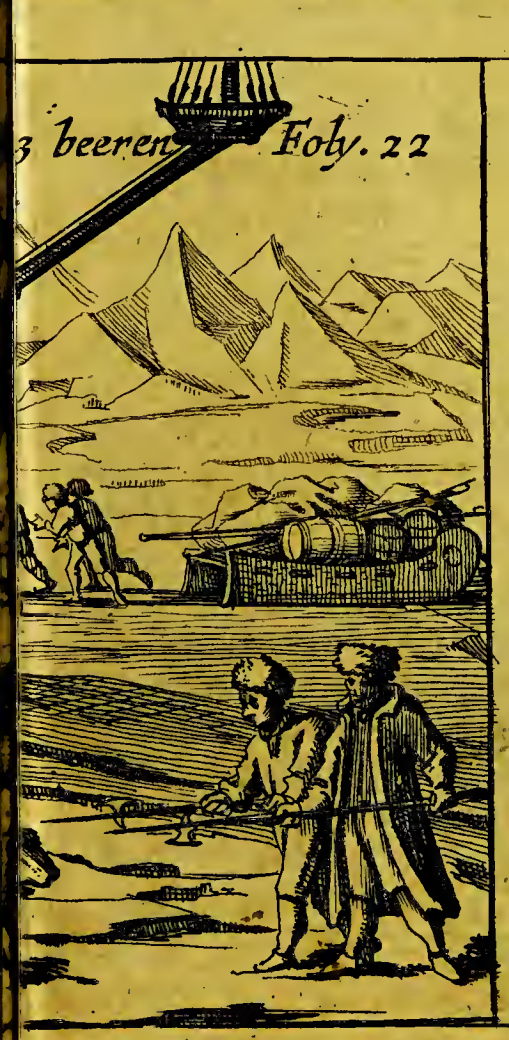

Schieten Een beer op Nouaſembla Foly. 29

„ die wy van dit landt ende sijn ghedierten tot noch toe bekomen hebben.

Den 23. Junij voerder een deel van haer volck aen lant / om te sien hoe veel de naelde van 't compas wzaeckte. Terwijlen quam daer een witte beer na 't schip zwemmen / ende soude daer in ghe klommen hebben hadden sy ghen ghe roep ghemaeckt / sy schoten nae hem met een roer / waer door hy weder af zwom van 't schip nae 't Eylandt daer d' andere maets op waren / 't welck sy t' schepe siende na 't lant toe-seylden / ende seer bestonden te roepen / so dat d' andere meynden sy hadden 't schip op een klip ghe seylt / ende daer over seer banghe waeren / gelyck ook de Beer door 't geroep soo verschzickte dat hy wederom van 't landt af zwom / daer in sy op 't schip seer verblyt waeren / overmidts de maets die aen landt waeren ghen ghe weer en hadden. Aengaende de wzakinghe van 't compas / wert bevonden dat het scheelde 16. graden. Den 24. dito roepden sy een groot stuck innewaerts aen / ende te lande ghegaen zijnde / vonden aldaer twee Walrusse tanden / wegende t' samen ses pondt / met noch eenige kleyne. Den 25. seylden sy langhs het lant henen op de 79. graden / daer vonden sy een gheweldighen Inham / ende seylden daer wel 10. mijlen in / dan moesten der wederom upt laveren vermits contrarie wint. Den 28. raeckten sy boven den hoeck die aen de west-zijde lagh / daer de vogels in soo groote menighte waeren / dat se plotselick teghen de seylen aen vloghen. Den 29. moesten sy van 't landt af wycken om des yys wille / ende seylden tot op de 76. graden 50. minuten. Den eersten July kregen sy wederom 't Beeren Eylandt in 't gesichte / ende doen quam Ian Cornelisz met zyn Officiers haer aen boozdt / alwaer sy van contrarie meyninghe zijnde / eyndelick t' samen verdzoeghen dat elck sijn cours soude volghen / ende Ian Cornelisz soude / volghens sijn begeerte / wederom seylen op 80. graden / vermits hy hem in-beelde aen de oost-zijde van dat landt lichtelick door te sullen raken / ghelijck hy ook dadelick noozden aen is ghegaen: Daer-en-tegen Willem Barentsz zuydt aen / van wegen 't yys. Den 11. dito gisten sy haer te Wesen recht z. ende n. van Candinoes, dat is de oester-hoeck van de Witte zee / die z. van haer lagh / ende gingen z. ende z. ten o. aen op de hooghte van 72. graden. Den 13. bevonden sy des Pools hooghte 73. graden / ende vermoeden dat sy waeren by Sir Huygh Willoughbijs landt.

Den 17. July waren sy op de hooghte van 74. graden. 40. min. ende omtrent zuyer Son sagen sy 't lant van Nova Zembla omtrent Lomsbaey. Den 18 raeckten sy boven den hoeck van des Admiraliteyts Eylant, ende den 19. aen 't Cruys Eylant, daer sy 't den 20. onder ge set hebben / want konden niet verder / overmits het yys. Sy roepden doen met haer achten aen lant / ende gingen na 't eene Cruys toe / daer sy haer wat rusteden / om voozt nae 't ander Cruys te gaen / (dit Eylandt heeft van dese twee Cruyssen sijn naem gekregen.) Doen sy nu op de wegh waren / werden se twee Beeren siende by 't ander Cruys / dies sy verschzickten / als gantsch geen geweer by haer hebbende. De beeren rechten sich stepl by 't Cruys op / om 't volck wel te besien / want sy rupcken veel nauwer dan sy sien / ende quamen voozt daer op aen. De Scheeps-lup niet wepnigh bevzeest zijnde / ginghen te rugge nae de schupt toe / altemet deerlijck om siende of de Beeren ook volghden / ende sochten t' ontloopen / maer de Schipper wederhieltse / seggh ende / die eerst begint te loopen dien sal ick met dese boots-haeck in sijn hupdt steecken / want 't is beter dat wy by malkanderen blijve / ende pzoeven of wy haer met ons roepen verbaert moghen maecken: Soo ginghen sy dan al soetjens ende ghestadigh na de schupt toe / ende ontquament / wel blijde zijnde dat sy 't vertellen mochten

ten ende den kattendans so ontsprongen waren. Den 21. Julij wert des Pools hooghte bevonden te zijn 76. graden 15. minuten / ende de afwijckinghe van de naelde 26. graden stijf.

Den 6. Augusti quamen sy boven den hoeck van Nassouw, ende den 7. by de hoeck van den Troost, daer sy lange tydt naer verlanght hadden. 's Avonds kreghen sy mistigh weder / soo dat sy het schip aen een schos ijs moesten vast maecken / die 36 vadem onder 't water vast lagh / ende wel 16. vadem daer boven / soo dat sy 52. vadem dick was. Den 9. dito noch leggende aen dit groote stuck ijs / so de Schipper boven ging wandelen / hoorde hy een beest snuyven / ende buyten boord siende / lagh daer een groote Beer aen 't schip / daer over de Schipper luyde began te roepen / soo dat de maets boven quamen / ende saghen den Beer aen de schuyt leggen om met sijn klauwen daer in te klimmen / maer sy maeckten een groot gheroep / daer door hy verschrickte / ende zwom een stuck wegh / dan keerde terstondt wederom achter een groote schos ijs daer sy aen vast laghen / ende trat stoutelick nae haer toe / om voor by 't schip op te klimmen / maer de maets hadden boven op 't schip het schuyten-sepl gheschoren / ende lagen met vier roers voor op 't Braedt-spit: De Beer wert geschooten / soo dat hy wegh liep / het sneeude soo seer / dat sy niet sien konden waer hy vervoer / doch vermoeden dat hy achter een hooghen heuvel bleef leggen / die daer veel op de ijs-schos waren.

Een ijsschol 54. vadem dick.

Den 10. Augusti began 't ijs gheweldigh te drijven / ende sy bemerckten doen noch eerst dat het groote stuck ys / daer sy aen ghemeert lagen / vast aen de gront was / want het ander ijs dreef altemael daer voorby: Hier door waren sy seer bevreest datse in 't ijs souden mogen beknelt worden / deden derhalven groote naerstighedt / arbeyt ende vlijt om van daer te komen / ende septen op 't ijs dat het al kraeckte watter ontrent was / raeckende noch aen een ander schos ijs / daer sy 't wederom vast aen maeckten met het werp-ancker dat sy daer op brachten / ende bleven daer leggen tot den avondt toe. Als sy nu 's avonts gegeten hadden / in 't eerste quartier / soo began de selve schos ijs soo schrickelijck te bersten ende te scheuren / dat het met geen woorden is uyt te drucken / sy laghen met de steven daer aen / vierden daeron haer touw / ende raeckten alsoo daer af: Het scheurde met een eysselick ghekraeck in meer dan 400. stucken / onder 't water / daer 't op de grondt lagh / was 10. vadem dick / ende boven water twee vadem. Van daer quamen sy weder aen een ander groote schos ijs / die ses vadem onder water lagh / daer maeckten sy aen elcke spde een touw vast / ende sagen doen noch een ander schos wat van haer in zee vast leggen / die in de hooghte spits toegingh als het spits van een toren / daer voeren sy aen / ende bevonden dat het wel 20. vadem diep aen de grondt lagh / ende ruym twaelf boven water. Den 11. Augusti roeyden sy wederom aen noch een ander schos ijs / de welcke sy bevonden 18. vadem onder water vast aen de gront te leggen / ende 10. daer boven. Den 12. septen sy noch naerder onder 't lant / om van 't ijs niet geschoven te worden / want overmits de grootste drijvende ijs-schossen veel vademen diep dreven / soo waren sy dicht onder 't lant op 4. oft 5. vadem beter daer van beschermt: Daer was een groote afwateringe van 't gheberghte / ende sy maeckten het wederom vast aen een ijs-schos / ende noemden dien hoeck den Kleynen Ys-hoeck.

Wonderlijcke ijsgangh.

Ys schos 32. vadem dick.

Kleynen Yshoeck.

Den 13. Augusti 's morghens quamder een Beer om den oost-hoeck van 't lant henen dicht by 't schip / ende een van de maets schoot hem 't been in stucken / maer hy huppelde noch met sijn drie pooten op een bergh / doch sy liepen hem na ende sloeghen hem doot / vilden hem / ende brachten de huydt in 't schip. Den 15. quamen

Beer gedoodt.

quamen sp aen de Eylanden van Orangien, ende werden daer van't yjs beset by een groote schos / daer sp in groot perijckel waren om 't Schip te verliesen / doch raeckten met grooter moepten aen't landt / ende de wint quam van den z. o. waer door sp 't schip moesten verlegghen. Terwijle sp daer mede besigh ende seer lupt-rustigh waren / werter een Beer wacker die daer lagh en sliep / ende trat tot haer aen na 't schip toe / so dat sp haren arbeyt moesten opschorten / ende sich tegen den Beer te weer stellen / die sp door 't lijf schoten / dat hy wegh liep nae d'ander zyde van 't Eylandt / ende begaf hem op een schos yjs / maer ghewaer werdende dat sp na hem toe-roepden / sprangh hy weder in 't water ende zwom wegh na 't lant toe / doch sp onderschepten hem den wegh / ende hieuwen hem met een bijl in de kop / maer hy doock t'elckens onder als sp met de bijl naer hem toe hieuwen / so dat sp groote moeyte hadden eer sp hem dooden konden. Den 16. dito roepdeu sp onder haer 10. met de Jacht nae't vaste landt van Nova Sembla, ende haelden de schupt boven op't yjs om hoog / klommen op een hoogen bergh / ende peylden hoe 't landt van haer lagh / bevindende dat het wel z. o. ende z.z.o. ende daer nae noch wel soo z. lagh / daer upt sp een quaet vermoeden schiepen dat het lant z. streckte / maer open water siende in 't z.o. ende o.z.o. werden sp wederom seer verblijt / ende meynden de reys was gewonnen / so dat sp nauw en wisten hoe sp dra genoegh t' scheep souden komen om 't selvighe Willem Barentsz te verwittigen. Den 18. dito maeckten sp gereetschap om t'seyl te gaen / maer 'twas al verloren moeyte / so dat sp na veel vergeefschen arbeyt weder quamen van daer sp geschepden waren. Den 19. quamen sp boven den hoeck van Begeerte, daer door sp weder goets moets waré / maer geraeckté al weder in't yjs / so dat sp moesten te rugge keeren.

Noth een Beer gedoodt.

Den 21. seylden sp een groot stuck inde Ys-haven, ende bleven dien naecht daer leggen. 's Morgens haelden sp daer wederom upt / ende maeckten 't schip vast aen een stuck yjs / daer sp op klommen / ende haer niet genoegh en konden verwonderen van de seltsaemheyt ende 't vreemde gedaente des selven: Het was boven vol aerde / eñ sp vonden daer wel 40 eyeren op / het sagh'er ock niet upt als ander yjs / maer was lasuer blauw als een blauwen Hemel / alsoo datter onder 't volck groot gespreck van viel / d'een seyde 't was yjs / ende d'ander bevroren lant: Immers 't was upttermatē hoog / eñ wel 18. vadem onder / eñ 10. boven water dick.

Seldtsaem yjs.

Den 25. Augusti omtrent z.w. Son begost het yjs met de stroom weder upt te drijven / ende sp meenden besupden om Nova Sembla west aen na de Weygats te seylden / want overmits sp Nova Sembla nu al gepasseert waren / ende nerghens geen openinge en vonden / soo gaven sp de moet verloren om daer door te komen / ende waren van sinne weder naer huys te keeren / maer komende aen de Stroombaey moesten weder te rugge van't yjs / dat daer seer vast lach. Den 26. so sp voor by de Ys-haven ghekomen waren / begon 't yjs soo gheweldigh te drijven / dat sp daer in beset werden; Ende hoe-wel sp grooten arbeyt deden om voort te geraken / so was 't evenwel al te vergeefs / ende by so verre het yjs zijn gangh gehouden hadde / sp hadden dat mael drie mannen verloren / die op 't yjs waren om openinge te maken / maer alsoo sp te rugge dreven / ende het yjs daer de Mannen op waren mede dreef / soo hebben sp gau ter handt zijnde in 't voor-by drijven d'een aen de sinjt ghegrepen / d'ander aen de schoot / ende de derde aen de groote brass die achter upt hingh / ende quamen alsoo seer avontuerlijck met sulcke slinghersla ghen / die sp waer namen / noch behouden 't scheep / daerse Godt grootelick af danckten / want het was veel eer geschapē dat sp met het yjs wegh gedreven souden hebben.

Sy worden in 't yjs beset / ende ghedwongen aen de west-zijde van de Ysshaven te verwinteren.

Op den selven dagh quamen sy des avonts aen de West-zyde van de Ys-haven, daer sy voorts de gheheele koude winter met grooter armoede / ellende ende verdriet moesten overblyven. Den 27. dreef het yys rondom 't schip/ende also 't goet weer was/ ginghen een deel van de maets aen lant: Als sy nu een stuck weeghs gegaen waren/ begon het tamelick upt den z. o. te wayen/ ende 't yys geweldigh aen te setten voor den boegh / dryvende 't schip voor wel vier voeten om hoogh/ dat het achter sat als of 't met den aers in de grondt geseten hadde / ende scheen dat het daer soude vergaen hebben. Die in 't schip waeren setteden sluckr den bock upt om haer lyf te behouden / endelieten een vlagghe wapen / om d'andere die aen lant waeren te locken na 't schip te keeren. Dese siende de vlagge wapen ende dat het schip alsoo op-geschoven was/ hebben sich al wat sy mochten derwaert ghehaest/ meynende dat het schip al ghebersten was. Den 28. weeck het yys wat wegh / ende 't schip settede sich wederom recht / maer eer 't noch recht ginghsitten / was Willem Barentsz met de andere Stuerman voor den boegh gaen besien hoe 't al gestelt/ende hoe veel het geresen was/ende terwyle sy doende waren over knye over elleboge om 't selve te meten / so berste 't schip op met sodanigh gekraeck/ datse meenden haer lyf quyt te zyn/ niet wetende waer sy haer bergen souden. Den 29. als 't schip wederom gerecht was/ maeckten sy groote ghereetschap met ysere koe-voeten ende andere instrumenten / om de yysschossen/ die op malkanderen geschoven laghen te breken/ maer 't was al te vergeefs/ soo dat sy 't Godt moesten op-geven/ ende van hem hulpe verwachten/ want het yys dreef niet wegh / dat haer hulpe doen konde. Den 30. begon 't yys noch veel geweldigher als voor heen op den anderen te schuyven teghen 't schip aen / met een krachtige wint/ ende groote jacht-snee / waer door 't gantsche schip op-geschoven ende geknelt wert / soo dat het alles begon te kraken ende te bersten watter om ende aen was/ ende scheen aen hondert stucken te splyten / 't welck soo schrickelick om hooren ende sien was/ dat een de hayren te berge stonden van 't afgryselick schou-spel. In dese ghevaerlickheyt werdt het schip daer nae / doen 't yys aen weder syde teghens malkanderen aen daer onder quam recht op inde hooghte gedreven/ als of het met een vyssel op-gevyselt ware geweest. Den 31. werden sy wederom door 't geweldigh dryven van 't yys wel 4. oft 5. voeten daer op-geschoven niet de voorsteven / ende 't achter-schip sat in een kloof yys / daer door sy meynden / het roer soude van 't schuyven des yys gevryt geweest zyn/ maer bracken evenwel met de pen in stucken / ende soo 't achter-schip in 't dryvende yys geweest hadde/ gelyck als 't voor-schip / 't gantsche voor-schip soude op 't yys geschoven geweest zyn/ oft mogelick in de gront gekomen hebben/ waer over sy gantsch bevreest waren/ ende hadden haer schuyt ende boot al voor upt op 't yys geset/ om ter noodt haer te bergen. Maer omtrent 4. uren daer nae is 't yys van selfs weder wegh gedreven / dies sy so verblyt waren als of sy haer leven gevonden hadden/ om dat het schip nu wederom vlot geworden was. Sy hermaeckten 't roer met de pen weder/ ende hingen het upt de haecr op/ ten epnde/ of sy weder also geschoven werden/ dat het dan soude ghevryt zyn.

Den eersten Septembris begon 't yys wederom te schuyven/ also dat het schip over syn gantsche lyf wel twee voeten op-schoof / maer bleef evenwel noch al dicht. Des naemiddaeghs maeckten sy ghereedtschap om de schuyt ende bock over 't yys aen landt te slepen. Den 2. begon 't schip wederom te schuyven van 't yys/ krakende ende barstende soo geweldigh / dat sy raetsaem vonden/ niet tegenstaende 'tquaet weer/ de schuyt aen lant te brengen met 13. tonnen broots en twee vaet-

vaetgens wijns / om haer ter noodt by provisie t'onder houden. Den 3. werden sy wederom gaende van 't ijs daer sy teghens aen-gheparst laghen/soo dat de scheck achter van de steven gheschoven wert/maer de planck en daer 't schip mede verhupdt was / hiendense noch/ dat sy daer aen bleef hanghen: Het touw te loef brack mede stucken/met een nieu kabel-touw dat sy op 'tijs hadden vast gemaeckt/ door 't gheweldigh aen-parsen van 'tijs/ maer 't schip bleef noch dicht/ 't welck te verwonderen was/om dat het ijs soo geweldigh dreef/ jae datter Ijsbergen dreven soo groot als de Zoutbergen in Spaengien zijn/ende dat omtrent een roer-schoot van't schip. Den 5. dito als sy's avonts gegeten hadden/quam 't ijs haer wederom besetten/ ñ werden dapper geparst/ so dat het schip gantsch seer over zijd begon te hellen/ ende veel leet / maer bleef door Godes genade noch dicht. In sulcken noot vonden sy raetsaem/haer oude fock/met krupt/loot/roers/ musketten/ende ander geweer aen lant te brengẽ/om aldaer een tent of hutte omtrent hare schupt/ die sy aen-gebracht hadden/ te maken / namen oock sommigh broot/wijn/eñ timmer-gereetschap mede/ om de bock wat te vermakẽ/of sy haer inden noot mocht dienstig zijn. Om't schip en was so veel waters niet / datmen een puts vol had mogen scheppen. Den 7. gingender vijf van de maets op't lant/ maer de twee keerden weder / ende drie gingen voort omtrent een paer mijlen telandewaert in/ daer sy een Rivier van soet water vonden/mitsgaders oock groote menighte van hout/dat daer was komen drijven/ ende eenige voetstappen van Rheeden ende Elanden / als sy niet bet konden sien / want de voeten waren ghekloost/ d'eene grooter/ als d'andere / daer door sy sulcx vermoeden. Den 9. dito quamender 's nachts twee Beeren dicht by 't schip / maer sy bliesen Trompetten/ ende schotender nae/ doch en raeckten se niet / door dien 't doncker was/ ende sy liepen weder wegh.

Schrickelijcke Ijsbergen.

Den 11. Septembris was het stil weder / ende sy gingen met haer achten aen landt / wel versien van geweer / om te sien of 't oock alsoo was als de ander drie mannen ghesept hadden / te weten / datter hout omtrent de Riviere lagh. Want om dat sy dus langhe ende menighmael omghezwerft hadden / dan in 't ijs / ende dan weder daer upt/ ende nu bevonden dat sy daer vast bleven sitten/ ende niet wederom (als dickmaels voor-henen) los en werden/ als oock om dat het nu na den herfst ende na de winter begon te gaen / soo heeft haer de noot ghedwongen raedt te schaffen / ende den besten boegh/ na ghelegenthepdt/ voor te wenden/om aldaer te verwinteren / verwachtende wat avontuer Godt verleenen soude. Sy hebben dan raedtsaem ghevonden/ om te beter voor de koude ende wilde beesten beschermt te blijven / een hutte oft hups op te slaen / om sich daer inne ten besten sy mochten te onderhouden/ende voort de saecke Godt te bevelen. Hier toe heeft sich een goede onghewaende gheleghenthepdt gheopenbaer/ namentlijck / dat sy aen de strant vonden legghen eenighe boomen met wortelen met al/gelijck de drie mannen gesept hadden/die daer moesten zijn komen drijven / 'tzy upt Tartarien/ Moscovien / oft van elders waer/ want op 't landt daer sy waren gantsch gheen boomen en wassen. Van dese gheleghenthepdt / als osse haer Godt toegheson den ende verleent hadde / waren sy gantsch verblijdt/ verhopende dat haer Godt noch wijders bystaen ende verlossen soude / want dit hout en diende haer niet alleen tot de timmeragie van 't hups / maer oock tot brantthout / daer mede sy haer den gantschen winter onthielden / sullende anders ongetwijffelt van groote koude moeten vergaen hebben.

Sy besluyten een hups te maken om in te verwinteren/ ende de binden t'allen ghelucke hout daer toe dienende/ als oock brant hout/ om van koude niet te versmachten.

Den 15. Septembris in den morghenstont gincker een man op de wacht/ ende

Drie beeren komen nae 't schip toe/ ende daer word een van gheschoten.

daer quamen dry Beeren/daer van d'een achter een stuck ijs bleef legghen/ d'andere twee quamen op 't schip aen/ het scheeps-volck dit siende/ maeckten gereetschap om die te schieten. Daer stont juyst een baly met vleesch op 't ijs om te ververschen (want dicht by 't schip was geen water) d'eene Beer stack sijn hooft in den tobbe/om een stuck vleesch daer uyt te nemen/maer 'tbequam hem als de hont de worst/want hy wert in zijn hooft geschoten dat hy daer doot bleef leggen / ende verroerde sich niet met allen meer. Daer sagen sy doen een seltsaem schou-spel/ dat den anderen stil bleef staen / ende star-ooghde vast op sijn macker / als verwondert zijnde waerom hy so stil moght blijven legghen/ hy roock daer aen/ende siende dat hy nu doot was/ gingh ten laetsten wegh/ maer de maets loerden vast op hem / om te sien of hy oock weder komen soude/ ghelijck hy dede / ende gingh op zijn achterste pooten staen/ om also op haer aen te komen/ dan terwijlen hy also over eyndt stont/so schoot hem een van 't volck door den buyck/ dat hy wederom op sijn vier voeten neder viel / ende met een groot ghekrijsch wegh liep. Den dooden Beer sneden sy den buyck op / haeldender 't inghewant uyt / ende stelden hem over eynde op sijn vier pooten/ om te laten bevriesen / van meeninghe zijnde/ so sy met het schip los geraeckt hadden hem in Hollant te brengen.

Daer na begonnen sy een slede te maken om het hout te slepen / daer sy 't huys meenden te setten. Op die tijt vroort in Zee wel twee vingeren dick. Den 16 deden sy d'eerste tocht om hout te halen/ ende brachten dien dag vier balcken over't ijs ende snee/ bykans een mijle weeghs verre/ 't vroos oock dien nacht twee vingheren dick. Den 17. ginghen sy met 13. mannen nae 't hout toe/ ende trocken onder haer thienen vijf ende vijf elck een slede voort/d' ander drie bleven by 'thout om dat te behouwen. Sy deden ghemeynlijck twee tochten daeghs / ende kreghen soo 't hout over hoop daer sy timmeren wilden. Den 21. was het soo kout/ dat sy de combuys beneden in 't ruym moesten brenghen/om dat het boven alles bevroor. Den 23. sterf haer Timmerman/ ende sy begroeven hem den 24. onder de cinghel in een kloof van een bergh / ontrent een af-wateringhe/ om dat sy niet inde aerde en konden door de groote vorst ende koude. Den 25. dito rechten sy de balcken op van 't huys / ende begonnen vast te timmeren / dan hadde 't schip los geworden/ souden het timmeren haest hebben laten staen/ ende ghereet gheweest sijn wederom wegh te seylen/want daer te blijven lagh haer vry zwaer op 'thart/ maer also haer alle hope benomen was/ so moestense van de noot een deught maken / ende met lijdtsaemheydt verwachten wat uytkomste Godt verleenen soude. Den 26. was 't een weste windt ende open zee / maer 't schip bleef evenwel vast leggen / alsoo dat het haer meer verdriets was / als vreughde. Sy waren doen noch 16. man sterck / ende onder dat getal wasser al-te-met noch een sieck. Den 27. vroor het so geweldigh/dat als sy een sprijcker in de mont namen (so men in't timmeren veel gewoon is te doen/so bleef 't vel daer aen hangen/als men die wederom uyt de mont nam / datter 't bloet na-volghde /) ja 't was soo gheweldigh kout / dat sy 't qualick konden harden te arbeyden / maer den uytersten noot dede haer daer in voort varen. Den 30. was de wint o. ende o.z.o. ende 't hadde alle dien nacht so gesneeut/als 't oock dede den ganschē dag/dat sy geen hout mochtē halen/so hoog lagh de snee op malkanderē. Sy maeckten een goet vier by 'thuys om de aerde t'ontdoyen / ende die rondtom het huys in te stouwen/ op dat het alsoo te dichter zijn soude/ maer 't was vergeefsche moeyte / want de aerde was so hart ende diep bevroren/dat syse niet ondoyen en konden/of 't soude haer al te veel houts ghekost hebben/ so dat zy 't moesten laten staen.

De Timmerman sterft.

vroege eñ geweldige vorst.

Den

Den tweeden Octobris rechten sy het huys op / ende setten daer boven een Mey-boom van bevroren sneeuw. Den 5. dito was de zee heel open van't ijs so verre als sy sien konden/maer lagen noch even stijf bevroren/ ende 't schip sat wel twee of drie voet geboeyet op 't ijs/ soo dat sy niet anders en konden vermercken of sy lagen tot de gront toe bevroren/het was daer vierdehalve vadem diep. Des selven daeghs braken sy het voor-onder van 't schip op / ende met die delen deckten sy 't huys/inde middel wat hooger voor de afwateringe/ ende kreghen 't dien dagh meest dicht. Den 7. braken sy 't achter-onder mede uyt om 't huys voort dicht te maken. Den 8. haddet al de voorgaende nacht soo gewaeyt/'twoey oock ende sneeujachte den heelen dagh so geweldig/dat het scheen men soude gesmoort hebben die in de locht ghekomen hadde / jae 't waer eener niet mogelick gheweest al hadder zijn lijf aen ghehanghen / een schips lenghde voort te gaen/ want 't en was buyten 't schip ofte huys niet te harden. Den 10. dito begon't weer wat te beteren/ alsoo dat sy weder uyt het schip bestonden te gaen/ende't ghebeurde datter een van't volck uyt het schip gaende een Beer in 't ghemoet liep/dien hy schier op 't lijf was eer hy 't wist / dan liep wel dapper weder te rugghe nae 't schip/ ende de Beer hem nae: In 't naeloopen quam de Beer ter plaetse daer sy voorheen den Beer hadden ghestelt te bevriesen / die nu al onder de snee bewelt was/ maer alsoo dat zijn eene poot noch boven uyt-stack / daer bleef dese Beer staen/ ende door dit vertoeven quam de man behouden in 't schip / roepende seer verbaest / een Beer/ een Beer. Als nu d'ander maets door zijn roepen boven quamen om nae den Beer te schieten / soo en konden zy uyt haer ooghen niet sien/ vermits den bitteren roock / die sy gheduerende 't quade weder in 't schip besloten zijnde gheleden hadden/ ende niet te lijden en soude gheweest hebben om geen gelt ter Wereldt / maer moesten dat noch voor de koude ende sneeu-jacht verkiesen/ soo sy anders haer leven behouden wilden. De Beer vertoefde mede niet langhe aldaer/maer packte hem flucx wegh. Den 11. brachten sy haren wijn ende anderen voor-raet aen landt/ ende den 12. begaven sy haer met de helft van 't volck in't huys/doen voor d'eerste-mael daer in slapende/maer leden seer groote koude/ door datter noch gheen koyen ghemaeckt en waren/ ende zy niet te veel decksels en hadden/ konden oock geen vier houden / vermits de schoorsteen noch niet gemaeckt en was/ daer door het seer bitter roockte. Den 13. gingen sy onder haer drien nae 't schip/ ende laden een slede met bier / maer als zy die meenden nae 't huys te gaen slepen / ontstacker onversiens soo gheweldighen windt/ onweder ende koude/ dat sy haer wederom moesten in 't schip begheven/vermits zy het buyten niet harden konden / moesten daerom het bier oock buyten op de slede laten legghen; 's ander-daeghs vonden zy de tonne daer in 't was/ zijnde een Jopenvat / aen den bodem in stucken ghevroren / ende 't bier datter uyt liep vroor soo vast aen den bodem toe / als of het met eenig vast-houdende lijm daer aen hadde gehecht geweest/zy steldē de tonne in'thuys op den bodem/ende droncken die voor eerst ledigh / maer moesten 't bier smelten/ want daer was nauwelijcx eenigh onbevroren nat in de ton/ doch in dat selvige was de gansche kracht van 't bier/also dat het veel te sterck was om drincken/ende't gene bevroren was smaeckte als water / daerom menghden zy 't als 't ghesmolten was onder malkanderen/ maer 't was heel krachteloos ende smaeckeloos. Den 16. dito hadder 's nachts een Beer in 't schip geweest/maer tegens den dagh/ als hy't volck hoorde/ was hy weder daer uyt-gheloopen. Op den selven tijdt braken zy de kajuyt weg/ om de deelen te besigen aen het Poortael/ dat zy doen begonnen te ma-

ken. Den 18. haelden sy 't broot uyt de schupt / die sy op 't lant gesleept hadden / als mede den wijn / die noch niet seer bedroosen was / hoewel sy wel omtrent seys weken daer gelegen hadden / ende het dickmaels seer hart gevroren hadde. Den 19. dito warender niet dan twee man ende een jonghen 't scheep / ende daer quam een Beer die met ghewelt wilde in 't schip wesen / waer door het volck seer verschrickt waeren / ende sagen elck om een goet heen komen / de twee spronghen in't ruym / ende de jonge klam in 't fockewant: Middeler tijt quamen eenige van de maets van 'thuys na 'tschip toe / 'twelck de Beer siende quam stoutelick tot haer aen / maer sy schoten hem met een musquet / ende doen liep hy wegh. Den 20. quamen sy om bier door uyt het schip te halen / ende bevonden datter sommige vaten in stucken gevroren waren / ja de ysere reepen om de Joppen-vaten waren mede stucken ghevroren. Den 24. dito quam de reste van 't volck / te weten acht personen in 't huys / ende sleepten een sieck man / die seer teer ende swack was / op een slede. Sy sleepten oock met grooter moepte ende arbeydt haeren scheeps bock aen 't huys / ende keerden den bodem om hoogh / om den selven in tijdt ende wijle te moghen ghebruycken. Daer na siende dat het schip even vast bleef sitten / ende datter gheen dingh min te verwachten was als openinghe van 't water / soo brachten sy 't werp-ancker weder 't scheep / op dat het onder de snee niet verlooren en sonde worden / ende haer tegen de Somer noch dienen mocht / want sy hadden noch altijt hope tot Godt / dat hy door 't een of 't ander middel haer tegen de Somer noch na huys soude helpen.

Staende desen tijt / alsoo hun de Son (het hooghste ende beste goet dat sy sien konden) began te begeven / so haelden sy met allen vlijt alle dage noch sleden met goet uyt het schip in 't huys / als eet-waer / dzincken / ende alles wat sy tot de toerustinge vande schupt ende bock mochten noodigh hebben. Als sy nu op den 25. Octobris de leste slede gheladen hadden / ende in de seelen stonden om die voort te trecken na 't huys / so keeck de Schipper eens om / ende sagh drie Beeren achter 't schip nae 't volck toekomen / riep derhalven / verbaest zijnde / seer luyde / om de Beeren te verwaren: De maets sprongen flux uyt de seelen om sich tegen dat onverhoede quaet ten besten sy mochten te beschermen: Daer lagen 't allen gelucke twee Helbaerden op de slede / daer van naemen de Schipper ende Gerrit de Veer eick een / ende stelden sich soo ter weer / d'andere liepen al haer beste na 't schip / ende in 't loopen vielder een in een scheur tusschen 't ijs in / 't welck eysselyck om sien was / want sy meynden alle dat de Beeren tot hem ingeloopen ende hem verslonden souden hebben / maer Godt gaf dat de Beeren nae 't schip toe liepen achter 't volck dat derwaert aen was gevloden. De Schipper middeler tijt / Gerrit de Veer, ende de man die in de scheur ijs ghevallen was / liepen voor 't schip om / ende quamen behouden daer in. De Beeren siende dat de maets haer alsoo ontkomen waeren / liepen seer wreetmoedigh na 't schip toe / ende 't volck anders geen gheweer hebbende dan de voornoemde twee Helbaerden / alsoo sy haer niet genoegh daer op dorsten verlaten / hielen de Beeren vast gaende met werpen met brandthouten ende anders / daer sy t' elckens nae liepen als een hondt na de steen doet. Daer werdt een Man gheschickt onder in de Combuys om vyer te slaen / ende een ander om Spiessen; vyer en konden sy niet bekomen / ende derhalven oock niet schieten / oversulcx / alsoo de Beeren eben stout aenquamen / so hebben sy den eenen met een Helbaert recht op de snupt ghworpen / daer door hy hem selven ghetreft vindende / allencxkens af weeck / ende d'ander twee / die so groot niet en waren / gingen mede van langer hant wegh: De mannen danckten God dat sy alsa

Beer enstrijdt.

van

van die felle monsters ontslaghen waren/ ende sleepten de slede met vreughde na 't huys toe. Den 26. dito saghen sy veel open water dicht by 't landt / maer 't ijs vreef noch evenwel in de zee over 't schip heenen. Den 27. schooten sy een witte Vos/ die sy aten/ ende smaeckte gebraden zijnde seer als de Konijnen doen. Den selven dagh stelden sy oock haer horologie weder dat de klock sloegh / eñ maecktен een lamp toe om 's nachts over te branden / daer toe sy gebruyckten het ghesmolten vet van den Beer. Den 29. haelden sy cingel van de stant met sleden/ende stroyden die over 't zeyl dat over 't huys lagh/ op dat het so veel te dichter ende warmer wesen soude/ want de deelen lagen ongevreven op 't huys / also sy door 't quaet weder belet waren die te drijven.

Den eersten Novembris saghen sy de Maen opgaen / als 't doncker begon te worden/ in 't ooslen / ende de Son gingh noch effen so hooge boven den Horizon/ dat sy hem noch sien konden. Den 2. dito sagen sy hem opgaen in 't z. z. o. ende ondergaen ontrent z. z. w. hy quam met sijn volle rondighevdt niet boven / maer gingh in den Horizon langhs der aerden heenen / ende op den selven dagh werter een Vos met een byl gewoyen/die sy vrieden eñ aten. Den 3. gingh de Son op/ z. ten o. wel so z. ende onder z. ten w. wel so z. ende men mocht doen in den Horizon de boven kant van de Son maer effen sien/ nochtans was 't lant daer sy hem op peylden wel so hoogh als de mars van haer schip. Den 4. al wast stille weder/ so en sagen sy nochtans de Sonne niet meer/ want hy langer niet boven den Horizon quam. Doe ordonneerde de Surgijn een bad om te stovē van een wijnpijp/ daer gingen sy d'een door d'ander na altemet in/ende vondē sich daer gantsch wel by. Op den selven dagh vinghen sy weder een witte Vos/ welck gedierte sich nu altemet openbaerde/terwijlen de Beeren wegh waren/die met de Son ons begaven/ende niet weder en quamen door dat oock de Son wederom quam. Doen nu de Son haer verlaten hadde / sagen sy wederom dagh ende nacht de Maen sonder onder gaen / also sy in haer hooghste teycken gingh. Den 7. dito was 't duyster weder/ende men konde de nacht van den dagh qualijck onderkennen/ sonderlingh om dat haer Horologie stil ghestaen hadde / daer door sy vermoeden gheen dagh als 't alreede dagh was: Sy hadden dien dagh upt de kop niet gheweest dan om haer water te maken / daerom wisten sy niet wel of 't light dat sy saghen van de Maen oft van den dagh was / ende hadden daer van onder malkanderen veel dispuyten / maer als 't al om quam / soo was 't wel op 't hooghste van den dagh. Den 8. deelden sy 't broodt onder malkanderen om/ ende elck man kreegh vier pondt ende thien loodt in de acht daghen / daer sy voor heenen maer vijf ofte ses daghen mede toequaemen / vleesch ende visch was haer noch gheen noodt om te deelen / maer dranck hadden sy niet naer behoef / daer van moestense bylegghen / want het Bier dat sy noch hadden was meest al de kraght upt gevroren / alsoo dat het gantsch smaeckeloos was / ende dan wasser noch een goedt deel ghespilt. Den 11. stelden sy een ronden hoep toe met kabel - garen als een net t'samen ghebreydt om Vossen te vanghen / soo dat men in 't huys mocht toe halen ghelijck een val / als de Vossen daer onder quamen / ende vinghen op die tijdt een Vos daer onder. Den 12. begonnen sy de wijn mede upt te deelen elck twee loockgiens daeghs / voorts moesten sy ghestadigh water drincken / dat sy smolten van de sneeu / die sy buytens huys haelden. Den 18. sneedt de Schipper een pack grof wolle laecken op / ende deelde dat elck nae sijn behoefte / om van de koude beter beschermt te zijn.

Sy verliesen de Sonne.

Badtstove.

Ommeslingh van vroot ende dranck.

Vossenval.

Den 19. is de koffer met linde laecken gheopent/ ende onder de maets uptghedeelt/

deelt tot hembden / want de tijdt begaf sich alsoo / datmen allerley middelen moest gebruycken/ tot onderhoudinge des lichaems. Den 20. so 't mop ende stil weder was / wiesschen sy hare hembden / maer 't was soo koudt / dat als sy die gewasschen ende gewrongen hadden/ so bevrozense upt het warme water so stijf/ dat al leyde mense by een goedt vper / soo ontliet de zyde wel die by 't vper lagh/ maer die van 't vper bleef even stijf bevrozen/ alsoo dat syse wederom in 't heet siedende water moesten leggben / soudense ontdopen. Den 22. hadden sy noch 17. koepen kasen / daer van aten sy den eenen in 't ghemeen / ende van d'andere wert elck een toeghedeelt vooz sijn portie / die hy tot sijn nootdzuft recken mocht als 't hem goet docht. Den 23. dito / dooz dien sich de Vossen meer als voozheen vertoonden/ soo maeckten sy eenige spzengen van dicke plancken/ daer sy steen op leyden/ende bestaken 't rontom met eynden van sparrē in de gront/ dat de Vossen daer niet onder dooz mochten graven / ende vinghen soo altemet sommighe Vossen. Den 24. gunghen sy met haer vieren in 't badt / dooz dien sy haer qualijck gevoelden/ende als sy daer upt quamen gaf haer de Barbier een purgatie in/ dat haer groot goet dede. Den 26.27. ende 28. viel so geweldighen sneeu-jacht / dat sy gantsch ende gaer in 't huys beset waeren / ende niet daer upt konden komen/ maer alle haer dinghen binnens huys moesten doen: maer den 29. was 't mop klaer weder/so dat sy haer selfs upt het huys groeven met de snee wegh te schoppen/ krygende so ten lesten een deure klaer/ waer lancr sy upt kropen/ende bupten komende vonden alle hare vallen oft spzengen onder de sneeu bewelt / die sy mede schoon maeckten / ende vinghender op dien dagh noch een Vos in / welcke haer nu niet alleen diende tot spijse mitsdien zy niet veel te bicken hadden/ maer vande vellen maeckten zy mutsen dight om 't hooft toe / om van de felle koude wat beter beschermt te zyn.

Den eersten Decembzis werden sy weder gantsch toegestopt van de sneeu/ende dooz die oozsake roockte het mede soo bitterlijck/ dat zy seer qualijcken konden vper maecken/ende bleven daerom meest den tijt in de kop/ dan de Kock moest ter noot vper maken om te koken. Den 2. maeckten sy eenige steenen heet die sy den anderen gaven in de kopen om de voeten te verwarmen / want de koude ende roock waeren beyde onlijdelijck. Den 3. mochten sy in hare kopen leggende het ijs in de zee wel hoozen kraken / ende gaf een schzickelyck ghelupdt / soo dat zy vermoeden dat als dan de groote ijs-berghen op malkanderen stouwen ende schupven / die zy soo veel vadems dick in den Somer hadden sien leggen. Ende alsoo zy dese 2. oft 3. daghen / vermits den bitteren roock / niet soo veel vpers en maeckten als wel vooz heen/ soo vzoozt so geweldigh binnens huys/ dat het aen de wanden ende solder/ ja selfs in de kopen daer sy lagen wel twee vingeren dick bevrozen was. Sy stelden oock het Sandt-glas van twaelf uren toe / daer op gestadig wacht gehouden wert/ op dat sy haer inden tijt niet en souden vergissen/ want de koude was so groot/ dat het upz-werck niet gaen en konde/ al hingmen schoon daer meer gewicht aen als voozheen. Den 6. dito was 't soo geweldigh kout/ dat de maets malkanderen deerlijck aensagen/ vreesende so 't also vooztaen noch kouder soude wozden / dat sy van de koude souden hebben moeten vergaen/ want wat vper dat sy maeckten soo kondense evenwel niet verwarmen / jae de Seréesche Secke (die doch soo heet is) bevzooz gantsch seer/ soo dat mense over 't vper most smelten: als 't deel-dagh was/ende sy om den tweeden dagh elck omtrent een half pintjen daer van tot haer deel kregen/ daer mede zy haer soo lange moesten onderhouden / oft anders water dzincken / dat immers niet de koude

Felle koude.

koude niet wel over een en quam/ende niet en behoefde met sneeu gekoelt te worden/ want die wasser de moeder van.

Den 7. was 't noch even quaedt weder/ ende alsoo sy onderlinge raetslaegden hoe sy't best aenleggen souden om de koude te wederstaen/ soo wasser een die gaf voor/ datmen de steen-koolen/ die sy mede gebracht hadden upt het schip/ nu ter upterster noot gebruycke soude/ eñ daer vyer van maken/ also 't een heeten brant was/ ende lange duerde: Op den avont leyden sy een goedt vyer daer van aen/ dat groote hitte gaf/ maer sy hadden sich niet gewacht voor de weerstuyt/ want overmits de warmte haer soo wel verquickte/ vonden sy (om die lange te houden) raedtsaem alle de deuren ende de schoorsteen dicht toe te stoppen/ ende ginghen also elck na sijn koye om te slapen/ wel gemoet zijnde door de verkregen warmte/ ende langhe tijdt met malkanderen praetende: Maer in 't eynde bevingh haer (doch den eenen meer als den anderen) een groote duyselinghe/ 't welck sy eerst gewaer werden door een die sieck was/ eñ daerom sulcx te min verdragen mocht. Als sy nu alle seer banghe werden/ kropen eenighe die noch de kloeckste waeren upt haer koyen/ ende stieten eerst de schoorsten open/ ende daer na de deur/ maer die de deur open dede viel daer by in zwijm/ ende stortе op 't sneeu neder/ 't welck hoorende Gerrit de Veer, als niet sijn koy naest aen de deur leggende/ haelde flucx edick/ ende wreef hem die in sijn aensicht/ soo dat hy noch bequam. De deuren gheopent zijnde/ werden sy alle wederom door de koude verquickt/ die haer te vooren soo harden vyant gheweest hadde/ soudende anders ongetwijffelt alle als in een zwijm ghestorven hebben. Daer nae gaf haer de Schipper/ als sy nu tot haer selfs wat ghekomen waren/ elck een dronck wijns om 't hart wat te stercken. Den 9. 10. ende 11. was't helder klaer weder/ ende de lucht vol sterren/ maer so onlijdelijck kout/ dat het den onversochten qualijck ghelooven soude/ want de schoenen bevroren 't volck so hart als een hooren om de voeten/ so dat sy niet langer eenige schoenen konden gebruycken/ maer maeckten wijde klompen/ het bovenste van schapen vellen/ daer sy met drie ofte vier paer socken over malkanderen getrocken mochten ingaen/ om alsoo de voeten te verwarmen/ want selfs de kleederen op haer lijf waeren van den vorst wit uptgheslaghen ende berijpt/ ende soo haest sy pet langhe buyten 't huys bleven/ soo vrozender blaren ende buylen aen haer aensicht ende oozen. Den 14. dito namen sy de hooghte van de rechte schouder van den Reus/ doen hy stondt 3. 3. w. wel soo westelijck/ ende bevonden des Pools hooghte 76. graden. Den 18. ginghen sy met haer seven mannen na 't schip om te sien hoe het daer gheselt was/ ende bevonden dat het water in 18. daghen (dat sy daer niet gheweest waren) een duym gewassen was/ hoe wel het geen water/ maer ijs was/ dat bevroor so dra als't boven quam/ gelijck oock de Coelasten die sy met water upt Hollandt mede genomen hadden tot de gront toe bevoren waren. Den 24. dito/ zijnde Kers-avent/ groeven sy haer upt het huys/ 't welck nu meest alle daghe te doen was/ ende saghen veel open waters in zee/ want sy hadden't rijs genoeg hoorен kraken/ ende hoe wel datter geen dagh was/ soo konden sy evenwel noch soo verre sien. Op Kers-dagh was 't noch al quaet weder/ doch soo hoorden sy evenwel de Vossen over haer huys loopen/ 't welck sommige seyden een quaet teycken te wesen/ ende als men vraeghde waerom/ soo werter gheantwoort/ om dat mense niet in de pot oft aen't spit en mocht steken/ want dat hadde dan een goedt teycken gheweest. De koude was alle daghe soo groot/ dat het vyer nau hitte gaf/ want als sy haer voeten nae't vyer staken/ soo verbranden sy eer haer koussen dan sy de warmte ghevoelden/ soo dat sy stadigh

Sy leggen vyer aen van steenkoolen/ dat haer by nae 't leven kost.

digh ghenoegh te doen hadden met lappen / jae hadden sy 't niet eer gheroocken als gevoelt/ soudense eer gantsch verbrandt hebben/ dan sy 't gewaer geworden hadden.

Na dat sy nu aldus met grooter koude / perijckel ende onghemack het jaer ten eynde ghebracht hadden / zijn sy voort ghetreden 't jaer nae de gheboorte onses Heeren Jesu Christi 1597. 't welck gelijcken ingangh gehadt heeft met den uptgangh des jaers voorleden/ want het weer bleef even quaedt ende kout. Sy begonnen seer op de selve tijdt haeren wijn by kleyne maetkens upt te deelen om de twee dagen eens / ende also sy besorght waren dat het noch lange aenloopen soude eer sy van daer souden raecken (waer toe sy somtijdts gantsch kleynen moedt hadden) soo spaerden de sommighe noch den selven wijn soo langh als sy mochten / om ter noodt altijdt wat in voorraedt te hebben. Den 4. Januarij staecken sy (om te weten hoe de windt was) een halve lancie boven upt de schoorsteen met een kleyn doeckrken of 't vleughtjen daer aen / maer moesten strackt daer na sien hoe 't uptwaepde / want soo dra als 't uptstack / was 't soo stijf bevroren als een houdt / ende konde dan niet drayen noch uptwaepen. Den 5. het weer wat besatight zijnde/ groeven sy haere deur weder open/ nae dat sy nu ettelijcke dagen nagaens hadden beslooten gheweest / ende niet een hooft moghen uptsteecken: Sy maeckten oock alle dingh wederom klaer / haelden houdt in / ende kloofdent / waer met sy den gantschen dagh doende waren / om inners soo veel in voor-raedt te hebben als 't doenlyck was / vreesende of sy wederom mochten alsoo beslooten worden. Als sy nu den gantschen dagh dus ghesloofst hadden/ werden sy ghedenckende dat het drie Koninghen avondt was / ende begheerden aen den Schipper / dat sy tusschen al haer verdriet sich eens wat vermaecken mochten / daer toe by brenghende den wijn die sy verspaert ende in voorraet hadden / ende pannekoecken met olp backende van omtrent twee pondt meels / dat sy mede ghenomen hadden om de kardoesen te pappen / waer met sy soo vrolijck waren als of sy t' huys een heerlijcke maeltijdt gehadt hadden: Sy deelden oock brieflkens upt / ende de Constapel was Koningh van Nova Sembla, een landt dat wel twee hondert mijlen langh is / tusschen twee zeen beslooten.

Den 10. Januarij bevonden sy dat het water in 't schip wel een voet gewassen was. Den 12. namen sy de hooghte van Oculus Tauri, een wel bekende sterre/ ende bevonden dat dese metinge met die van eenighe andere sterren/ als oock van de Sonne wel over een quam / ende dat sy aldaer waeren op de hooghte van 76. graden / eer hooghet dan laghet. Den 13. was 't klaer ende stil weder / ende sy konden doen mercken dat het light van den dagh begon te meerderen / want sy liepen upt ende schoten de kloot / die sy voor heen niet hadden konnen sien loopen. Dan doen voort ginghen sy altemet buytens huys / om haere leden wat te verstercke met gaen/werpen/ende loopen/op dat sy niet verlammen souden/ende begonnen eenighe roodighepdt aen de lucht te sien / als een schijnsel oft voorbode van de toekomende Son: Daer quam oock wat meer warmte over dagh / soo datter/ als sy een goet vyer aen hadden/ altemet vande wanden ende solder van't huys groote stucken ijs vielen / ende het in hare kopen ontliet/ dat voor heen niet geschiet en was/hoe groote vyeren dat sy oock maeckten/doch des nachts vroort wederom even hart. Den 18. dito/vermits haer brandthout vast begon te minderen/ leyden sy weder steen-koolen aen/maer sonder de schoorsteen te stoppen/ daer en voe-

en voeren sy niet qualijck mede / maer achteden 't evenwel beter de koolen te houden / ende 't hout wat spaerlijcker aen te leggen / om dat de koolen haer in toekomenden tijdt / als sy met de open schupten naer huys souden varen / meer dienstelijck konden zijn. Ende also 't thuys altemet begon te krimpen / door dat sommige tonnen haer volle wight niet en hadden / soo moestmen de uptdeelinge ook wat verminderen / ende die te voorzen met sparen wat over gehouden hadden / mochten 't nu daer wel inbrocken. Het Dossen vangen begon ook te minderen / 't welck een voorbode was dat de Beeren haest souden weder komen / soo sy namaels gewaer werden.

Den 24. January was 't moy klaer weder / ende Jacob van Heemskerck met Gerrit de Veer ende noch een derde zijn gegaen na de zee-strant aen de zupt-zijde van Nova Sembla, alwaer Veer, bupten haer aller gissinge / allereerst sagh de kim vander Sonne / daer over sy sucr wederom naer huys spoeden / om 't selve Willem Barentsz ende d'andere maets voor een blijde tydinghe te verkondighen: Willem Barentsz. als een kloeck ende ervaren Stuerman / wilde dat geensins ghelooven / als omtrent noch veerthien daghen voor den tijdt zynde dat sich de Sonne daer op die hooghte openbaren soude: Daer teghen streden sy hart die de Sonne ghesien hadden / ende hier over geschieden verschepden weddingen. Den 25. ende 26. was 't mistigh weder soo datmen niet sien konde / ende hierom meenden de ghene die contrarie gewet hadden / dat sy 't gewonnen hadden / maer op den 27. klaerde 't weer op / ende doen sagen sy altesamen de Son in sijn volle rondighepdt boven den Horizon / daer upt genoeghsaem bleeck dat sy die den 24. ook gesien hadden. Maer alsoo hier teghen wordt voor ghewendt / dat dit strijdt teghen 't gevoelen van alle oude ende nieuwe Scribenten / jae teghens de loop der natuere / ende soo der Aerden als ook des Hemels rondighepdt / daerom sommighe seghen / dat / vermidts daer in langhe gheen dagh gheweest hadde / de maets sich moesten verslapen / ende quaede gissinghe ghemaeckt hebben / soo hebben sy / op dat niemandt haer en bedencke als of sy daer aen twijffelden / indien sy dit met stilzwijghen lieten voor-by gaen / gaerne reeckenschap willen gheven van dit haer segghen / om alsoo te bewijsen dat sy in haere meetinghe ende reeckeninghe vast gaen. De Son doe sy hem eerst saghen was in Aquario in den 5. graedt / ende 25. minuten / ende hy behoorde vertoeft te hebben / nae haer eerste gissinge / tot den 16. graet / ende 27. minuten / eer hy hun aldaer op de hooghte van 76. graden soude verschijnen.

Wederkomst van de Son die sy nu in 11 weken ende 5 daghen niet gesien en hadden.

Den voorsz. 26. dagh January werdt de siecke man die sy onder haer ghesel-schap hadden heel zwack / ende ghevoelde hem seer qualijck / want hy hadde een langh eñ suur leger gehadt: Sy vertroosten hem naer vermogen / met wat goeds voor te seggen / ende hy sterf een weynigh na middernacht. Den 27. groeven sy 's morgens een kupl in de sneeu by 't huys / maer 't was soo geweldigh kout / dat sy niet langhe bupten en mochten harden / ende malkanderen t'elckens moesten verpoosen / immers kregen ten laetsten noch seven voet diepte / daer sy de doode man in begraven mochten: Daer na deden sy een maniere van een lijck-predicatie met lesen ende Psalmen te singen / ginghen met het lijck upt / ende begroevent. Den 31. was 't moy stil weder / ende sy sagen de Son heel klaer schijnen / 't welck haer seer verheughde.

Een man sterft.

Den 1. 2. 3. 4. 5. 6. ende 7. Februarij was 't doorgaens quaet ongestupmigh weder / daer door haer de moedt altemet weder wat begaf.

Den 8. dito begont weder te beteren / ende sy saghen de Son rijsen in 't 3. 3. o.

ende

ende ginghen onder in 't z. z. w. wel verstaende op 't Compas dat sy by haer huys gemaeckt hadden van 't loot / ende gestelt op den rechten Meridiaen aldaer / anders scheldent op haer gemeene Compassen twee streken rumm.

Den 12. hebben sy hare ballen ende springen wederom schoon gemaeckt.

Den 21. dito hadden sy gantsch geen hout meer / ende also 't quaet weder was met harde wint ende dicke jacht-sneeu / so moesten sy hier en daer sommigh hout ergens afbreecken / ende opsoecken dat onder de voeten vertreden lagh / daer men in de rumte niet op gegist en hadde.

Den 28. haelden sy onder haer thienen noch een slede houdts met geen minder arbeyt ende moeyte als te voren / want een vande maets mocht haer langer niet helpen / door dien hem een van sijn groote teenen het voorste lit afgebroken was.

Den 8. Maert konden sy in 't n. o. inde zee gantsch geen ijs sien / waer door sy wel vermoeden dat in 't n. o. van haer een rumme zee wesen most.

Den 16. Aprilis inder nacht quamder een Beer na 't huys toe / die sy haer beste deden te schieten / maer door dat het damp weder / ende 't krupt vochtig was / soo weygherde 't roer los te gaen. De Beer quam wel stout aen de trappen af na de deur van't huys / ende pooghde daer in te breken / maer de Schipper hiel de deur toe / dies hy te rugghe keerde. Omtrent twee uren daer na is hy weder gekomen / ende op 't huys ghe klommen / daer hy sulcken ghebaer maeckte dat het schrickelick om hooren was / komende eyndelijck aende schoorsteen / ende daer soo grooten ghewelt bedrijvende dat het scheen hy soude de schoorsteen om verre gesmeten hebben / hy scheurde 't seyl datter om vast ghemaeckt was ende stelde een eysselick getier / doch ginghen ten lesten wederom henen zijns weeghs.

Den eersten May koockten sy haer leste vleysch dat sy langhe ghespaert hadden / ende was noch soo goet dat de leste beet haer soo wel smaeckte als d'eerste / doch had evenwel dese mangel dat het niet langer dueren wilde. Den 2. woeyt een geweldige storm upt de z. w. also dat de zee meest al klaer wert van't ijs / daer door sy begonnen te jancken naer Hollandt / want sy daer lange ghenoegh huys gehouden hadden. Den 3. dreef 't ijs ganssch wegh / maer rondom 't schip bleeft noch even vast; Ende alsoo de beste spijs / die haer de meeste sterckheydt gaf / als vleysch / grutten ende anders / haer nu ontbrack / ende sy nochtans wat sterck behoefden te wesen om den aenstaenden arbeyt te verdragen / so heeft de Schipper de reste van 't speck onder haer om-ghedeelt / zijnde een klein vaetgen met pekel-speck / daer van sy elck kregen twee oncen daeghs / drie weken langh durende / maer doe was 't mede op. Den 4. gingen sy met haer bijden na 't schip / ende vondent vast rondom in't ijs leggen meer als te voren / want omtrent half maert lagh het maer 75. treden van 't open water / ende nu wel 500. 'twelck haer geen kleyne vrees aen en bracht hoe sy 't avont oft morghen de schupt ende bock daer door ofte daer over in 't water souden brengen.

Den 29. gingen sy onder haer 10. na de schupt om die omtrent het huys te vertimmeren / doch vonden die ganssch diep bewelt in de snee / daer spse met grooten arbeyt ende moeyte noch upt-groeven / maer so spse meynden na 't huys te slepen / konden sy (vermits sy te zwack / ende upt-gheteert waren) 't selve niet doen / daer door sy ganssch verslift ende moedeloos werden / duchtende dat sy daer in souden moeten blijven steecken / maer de schipper vermaende se elck wat meer te doen als hy mocht / dewijl haer leven ende wel-vaerdt daer aen hingh. Den 3. Junij / soo sy nu wederom wat stercker geworden ende van de sieckte ghebetert waren / arbeyden sy met alle macht aen den bock / die sy eyndelick vaerdigh kregen.

De bock voltimmert.

Den

Den 12. ginghen sy ghelijckelijck henen met bijlen/ houweelen ende allerley ghereetschap daer toe dienende/ om den wegh wat te effenen waer langhs sy de schuyten nae't water souden slepen/ daer sy grooten arbeydt deden met houwen/ smijten/ schoppen/ graven ende wegh werpen. Terwijle sy nu in't beste van harē arbeyt waren/ quamder een groote magere Beer uytter zee op 't ijs teghen haer aen/ die sy vermoeden dat uyt Tartarien moest komen (want syse wel eer 20. oft 30. mijlen in zee ghevonden hadden) ende alsoo sy van gheen musketten versien en waren/ meer als een/ dat de Barbier hadde/ soo liep Veer metter haest na 't schip om een musket of twee te halen: De Beer dat siende liep hem wacker na/ ende soude hem misschien achter-haelt hebben/ maer de maets schoten fluckx nae hem toe/ soo dat hy Veer verliet/ ende sigh nae de Maets keerde/ maer werdt van de Barbier gheschooten dat hy wegh liep/ doch konde door dat heuveligh ende rompeligh ijs niet wegh komen/ ende wert voort doot geschoten/ als oock de tanden uyt de muyl gesmeten terwijl hy noch leefde.

Eē Beer doodt geschoten.

Den 13. Junij was 't goedt moy weder/ ende de Schipper is met de timmer-luyden nae 't schip ghegaen/ alwaer sy de schuyt ende bock voort ghereedt ghemaeckt ende toe-gherust hebben/ datter nu niet anders aen ontbrack/ dan te water te brenghen. De Schipper met de ghene die by hem waren/ siende dat het open water was/ ende een goede koelte uyt den westen/ heeft Willem Barentsz, die langhe sieck geweest was/ te kennen ghegheven/ dat hem raetsaem docht nu van daer te varen/ ende besloten doen onderlinghe met de ghemeene maets/ dat men de schuyt ende bock souden te water brenghen/ ende in den name Godts de reyse aenvaerden van Nova Sembla naer huys toe. Willem Barentsz heeft te voren een kleyn cedelken gheschreven/ ende 't selve in een muskets mate gedaen/ in de schoorsteen op-gehangen; met een kort verhael hoe sy uyt Hollandt daer gekomen waren om te seylen naer China, ende wat haer aldaer op't lant bejeghent was/ op avontuer of daer yemant noch naemaels quame/ dat die weten mocht wat haer wedervaren was/ hoe sy ter noot het huys gemaeckt/ ende daer thien maenden langh huys ghehouden hadden. Ende alsoo sy haer nu met twee open schuyten moesten in zee begheven/ ende een gevaerlicke reyse voor handen hadden/ soo schreef de Schipper mede twee brieven/ die sy meest alle onderteeckenden/ hoe sy daer te lande soo langhe met groot verdriet ende onghemack verbleven hadden/ op hope dat het schip los worden/ ende sy daer mede noch souden wederom moghen seylen/ doch alsoo 't selve niet ghelucken wilde/ maer dat het schip even vast bleef sitten/ de tijdt verliep/ ende haer victualie korte/ dat sy daerom van noots weghen tot harer behoudinghe 't schip moesten verlaten/ eñ met de schuyten op Godts genade na huys zeylen. Van dese brieven hadder elcke schuyt een in/ op avontuer of sy van malkanderen verdwaelden/ oft door storm ende onweder d'een oft d'ander vergaen mochten/ datmen dan altijdt noch by de overgebleven schuyte bevinden soude/ hoedanigh haer afscheyt ware geweest. Na dat sy nu hier in alles verdragheu waeren/ soo hebben sy de schuyt ende bock in't water ghesleept/ met noch elf sleden met goedt/ soo victualie ende wijn/ als koopmanschap/ die sy met aller neerstigheydt hebben ghesocht te berghen/ te weten 6. pacxkens met fijn wolle laecken/ een koffer met linde laecken/ twee pacxkens fluweel/ twee koffertjens met gelt/ twee harnas tonnen met het volcx goet/ derthien tonnen broodts/ een ton soete-melckx kaes/ een zijde speckx/ twee tonnekens oly/ ses kleyne vaetjens met wijn/ twee vaetjens edick/ ende voorts der boodts-luyden kleeren ende anders/ soo dat men 't goedt over hoop

Zy schrijven haer afscheydt op Nova Sembla.

Brengen de schuyten in 't water.

Berghen de goederen hier vermelt.

siende/

Gaen t'schepe.

siende / souden ghesepdt hebben / ten hadde niet in de schupten ghemocht. Dit ghedaen zynde hebben sy eerst Willem Barentsz, ende daer nae Claes Andriesz, die beyde sieck waeren / op een slede ghesleept nae 't water / ende in elcke schupt een siecke ghedaen: Doen heeft de Schipper beyde de schupten aen den anderen doen leggben / ende de maets doen onder-teyckenen 't schrift dat hy ghemaeckt hadde: Ende op den 14. Junij 1597. 's morgens omtrent de ooster Son zyn sy op Godts ghenade van 't landt van Nova Sembla en't vaste ijs af-ghesept met een weste windt / seylende dien dagh tot aen des Eylandts-hoeck, maer haer eerste intrede was niet al te goedt / want sy quamen daer wederom dicht in 't ijs / dat aldaer noch gheweldigh vast lagh / 't welck haer gheen kleyne vrees en veroorsaeckte. Sy ginghen haer vieren aen landt / om de ghelegenthept te verspieden / ende wierpen vier voghels met steenen van de klippen. Den 15. 't ijs wat af-gheweecken zynde / seylden sy voor-by 't Vlissingher hoofdt tot den hoeck van Begheerte. Den 16. quamen sy aen de Eylanden van Orangien. Daer ginghen sy mede aen landt / maeckten vier van 't houdt dat sy vonden / ende smolten een ketel snee-waters / dat sy in tonnekens deden om te drincken. Drie van haer ginghen over 't ijs nae 't ander Eylandt / daer sy drie voghels vingen: In 't wederom komen viel de Schipper (die een van de drie was) in 't ijs / daer hy groot perijckel leedt van blijven / want daer een gheweldighe stroom gingh: Sy koockten de voghels / ende brachten die den siecken. Daer nae gingen sy weder t'seyl / ende omtrent den Ys-hoeck, zynde beyde de schupten dicht by een / riep de Schipper Willem Barentsz toe hoe't met hem was? hy antwoorde / al wel maet / ick hoope noch te loopen eer wy te Wardthuys komen / seggbende voorts tot Veer, Gerrit zyn wy omtrent den Ys-hoeck, so beurt ny wat op / ick moet dien hoeck noch eens sien / hier werden sy weder rondom in 't ijs beset / dat sy daer blijven moesten.

Waren af van Nova Sembla.

Styn in doodts noot.

Den 17. 's morgbens quam 't ijs weder soo vreesselick op haer aendringhen / dat eener de handen te berghe stonden die 't sagh; Sy en konden de schupten niet redden / ende meynden dat het haer laetste heen-vaerdt bedupde / want sy dreven soo schrickelick met het ijs henen / ende worden soo dapper gheknelt tusschen een schorsse ijs in / dat het scheen / de schupten souden aen hondert stucken barsten: Daer door sy de doodt elck ooghen-blick voor haer ooghen saghen. Eyndelick werdter ghesepdt / soo sy een Touw aen 't vaste ijs konden vast krijghen / sy souden de schupten daer by moghen optrecken / ende alsoo upt het principale drijven van 't ijs zyn: Desen raedt was wel goedt / maer niemandt en dorst de kat de bel aen hanghen / want het quam op den hals aen / nochtans eyschte de noodt dat men 't doen most / ende 't meeste most het minste op-weghen. Veer in desen uptersten noodt zynde / ende denckende dat het met een ghedrenckt kalf goedt waghen is / als de lichtste van allen zynde / heeft bestaen een tros aen 't vaste ijs te brengen / kruppende van de eene drijvende schorss op d'ander / ende is alsoo door Godes helpende handt aen 't vaste ijs ghekomen / daer hy de tros vast maeckte aen een hoogen heuwel. Doen trocken d'ander die in de schupten waren de selve daer by op / ende konde een man meer bedrijven / dan sy te voren deden met haer allen. Aen 't vaste ijs komende hebbense met sneller haest de siecken daer op gebracht / over eenige laeckens ende ander gereetschap daer sy op mochten rusten / losten voorts 't ander goedt upt de schupten / ende haelden die mede op 't ijs / waer door sy datmael upt de kaken des doodts zijn verlost.

Daer sy noch upt verlost worden.

Den 18. hebbense de schupten / die seer ghekrenckt ende gherabraeckt waren / wederom gerepareert ende versien.

Den

Den 30. Junij dreef 't ijs noch even hart ooſt aen door den weſten wint/ ende daer quamen twee Beeren op een ſchoors ijs drijvende/die ſy vermoeden deſelve te zijn van 's daeghs te voorzen: Sy ſtelden haer als of ſy op de maets aen gewilt hadde/maer dede't evenwel niet: Ende ontrent 3.3.o. Son quamder noch eē Beer over 't vaſte ijs recht op haer aen/ maer gelupt hoorende/ ging hy wederom heenen.

Den 20. dito hebbende noch heerlijcken voortgangh/ zijn ſy ontrent 3.o. Son gekomen voor by den Swarten hoeck, ende op den avont ontrent weſter Son ſagen ſy 't Admiraliteyts Eylant, daer ſy ontrent noorder Son voorby zeylden. Hier ſaghen ſy wel by de 200. Walruſſchen op een ſchoors ijs / zeylden dicht by haer heen/ende jaeghdenſe daer af/ 't welck haer by naeſt niet ten beſten vergaē hadde/ want/alſo 't geweldige ſtercke Zee-monſters zijn/ſo zwommenſe dapper tot haer aen/als ofſe haer leet hadden willen wreecken/ende baerden rontom de ſchupten/ niet anders dan of ſy 't volck hadden willen vernielen: Dan ſy ontquaement noch door de goede koelte/maer 't en was doch niet wel gedaen ſlapende wolven wacker te maken. Den 21. paſſeerden ſy Capo de Plancio, ende Langenes. Den 22. komende ontrent Capo de Cant, is Veers volck aen lant gegaen / om eenighe voghels ende eyeren te ſoecken/ doch en vondender ghеen/ maer daer na ontrent zuyer Son ſagen ſy een klip die vol vogelen ſat/ daer zeylden ſy aen/ ende wierpen met ſteenen daer op/dat ſy 22. vogelen kregen/ende 23. eyeren/die een van't volck van de klip haelde. Ontrent 3.w. Son quamen ſy weder aen een hoeck / daer ſy wel omtrent 125. vogelen kregen/die men met de hant op haer neſten greep/waer uyt ſcheen dat ſy voor niemant vrees en hadden dan voor Voſſen eñ andere wilde beeſten/die tegens die hooge ſteyle klippē niet op en konnen/ want haddenſe voor de menſchen verbaert ofte ſchouw gheweeſt / ſy hadden 't lichtelijck konnen ontvliegen / maer nu ſcheen wel warenſe op de klip t'eenemael ſorgeloos / die ſo ſteyl was / dat de maets in gheen kleyn perijckel en waeren van armen ende beenen te breken/byſonder in 't afklimmen. Deſe vogels hadden elck maer een ey in't neſt/ ende dat op de bloote klippen neer / ſonder eenigh ſtroo ofte ander rupghte daer by / ſo dat het wonder is hoe ſy d'eyeren in ſodanigen koude konnen uytbroeden. Als ſy nu wederom van lant ſtaken/kregenſe recht inde wint/ende 'twaſſer oock ſoo vol ijs datſe naer lange laveren ende veel verghеefſe moeyte daer wederom in raeckten. De ſchipper die met ſijn ſchupt bet 't zeewaert in was / ſiende dat ſy in 't ijs waeren / ende daer in noch zeylden / vermoede dat ſy noch openinghe ſagen/ (gelijck ſy oock deden) daer ſy nae toe zeylden/ wende daerom mede nae haer toe/ ende quamen by malkanderen aen 't landt / daer ſy een goede haven vonden/ beſchermt van meeſt alle winden. Hier ginghen ſy mede op't landt ende raepten hout/daer by ſy de gevangen vogelen koockten. Den 23. dito waſt doncker ende miſtigh weder met een noorde wint/ſo dat ſy inden ſelven Inham moeſten blijven leggen/ ondertuſſchen ginghender eenige te landewaert in / ende vonden een deel goede goudt-ſteentjens. Den 24. namen ſy de hooghte des Sons / ende bevonden dat ſy daer lagen op 73 grad. 10. min. Sy moeſten noch al aen ſtrant blijvē/ ende gingen al wederom ſteentjens rapen/ van de beſte die ſy noch opt gevonden hadden. Den 26. gingen ſy 't zeyl ontrent zuyer Son/ ende alſo den Inham ſeer groot was/wiert 'twel middernacht eer ſy daer boven quamē. Den 27. roeydenſe door 't gebroken ijs heenen/langhs 't landt/eñ quamen 's avonts ontrent de weſter Son ter plaetſe daer een geweldige ſtroom ingh / daer door ſy meynden ontrent Coſtinſarch te zijn/want ſagē een grootē Inham/ die ſy giſten dat door ging in de

Vogelvangh.

Goudtſteentjens.

in de Tartarische Zee: Ontrent noorder Son passeerden sy de Cruys-hoeck, ende zeylden tusschen 't vaste lant ende een Eylant door.

Den 28. July zeylden sy langhs 't lant heen/ ende quamen z. w. Son voor S. Laurens Bay ofte Schanshoeck. Daer vonden sy om den hoeck twee Russche Lodgien legghen/ waer door sy ten deele verblydt waren/ dat sy eens ter plaetse quamen daer sy menschen vonden / maer ten deele waren sy oock beducht/ om dat die Menschen wel dertigh sterck waeren / niet wetende wat het voor volck mocht wesen / wilde oft ander ondupdtsche. De Hollanders quaemen met grooten arbeydt aen landt / 't welck de Russchen siende lieten haeren arbeydt staen / ende quamen nae de Hollanders toe / doch sonder gheweer. Malkanderen ghenaeckende / deden sy aen weder zijde / elck op sijn maniere / malkanderen groote eerbiedinghe. Sommighe onder haer werden de onse kennende / ende sagense deerlijck aen / waer over de onse haer mede quamen te kennen/ eñ sagen dat het de selve waeren / die de reys te voozen (doen sy door de Weygats voeren) in haer schip gheweest hadden/ ende daerom/ so sy wel mercken konden/ over haer ontset ende bekommert waeren/ siende dat sy nu soo magher ende ontstelt met soodanighe open schuptgens daer quamen zwerven/ die sy doen so wel gestelt met soo heerlijcken schip van alles wel versien gevonden hadden.

Sy vinden twee Russe Lodgien.

Houden spraeck met de Russen.

Onder haer waerender twee die den Schipper ende Veer vriendelijck op de schouder sloeghen / als haer noch van de voorgaende reys kennende (want niemant dan sy twee en hadder doen van d'onse inde Weygats geweest) ende vraeghden haer nae haer Crabble, ofte Schip. Sy/ gheen Tolck hebbende./ bedupden haer dat sy 'tschip in't ijs verloozen hadden/ waer op de Russchen seyden/ Crabble propal, Dit / meynden d' onse was te segghen / hebdy 't schip verloozen? ende antwoorden Crabble propal, ja wy hebben 't verloozen. Doen bedupden sy/ datse datmael wyn in 't schip ghedroncken hadden / daer over dat een van de maets in de schupt liep ende tapte wat waters / dat hy haer liet proeven/ maer sy schudden haer hoofden/ segghende no dobre, dat is niet goet. Daer nae is de Schipper haer naerder ghetreden / ende heeft hem in de mondt laeten sien / om te kennen te gheven dat hy met de sijne van 't scheur-buyck ghequelt waeren / ende of sy gheen raedt daer toe wisten: Sy verstonden dat de onse hongher hadden / ende een van haer liep terstondt nae de Lodgie / halende een rondt roggben Broot ontrent acht pondt zwaer met sommighe gheroockte Voghels: De Schipper danckte haer / ende gafse weder een half dozijn beschupten / leydende twee van haer principaelste in sijn schupt / ende haer noch eens schenckende van de Wyn die hy hadde / d' ander maets ginghen daer sy laghen / ende koockten by haer vper wat beschupts met water/ om wat warms in 't lijf te krijgen/ wel blijde zijnde ende Godt danckende dat sy 't eerste in derthien Maenden eens wederom Menschen saghen. 's Morghens den 29. dito hebben de Russen begonnen ghereedtschap te maecken om wegh te zeylen / gravende upt den cinghel sommige tonnen met Traen/ diese daer onder begraven hadden/ ende nu 'tscheep brachten. d'Onse niet wetende waer sy heenen wilden / saghen datse nae de Weygats liepen / daer over hebbense mede zeyl ghemaeckt / ende volghden haer nae / dan 't werdt soo mistigh ende mottigh dat sy malkanderen quijt werden: Doch zijn d'onse evenwel voort-ghezeylt tusschen de twee Eylanden door / tot dat sy wederom dicht in 't ijs beset werden/ ende gheen openinghen saghen / waer door sy vermoeden ontrent Weygats te moeten zijn / ende dat de noort weste windt het ijs aldaer in den Inham t'samen gedreven hadde: Zijn daerom met grooter moey-

te we-

te wederom te rugge ghevaren tot aen de twee voornoemde Eylanden/ ende hebben aen 't een van dien haer schupten vast ghemaeckt.

Den 31. roeyden sy van dit Eylandt nae een ander daer twee krupssen op stonden/daer door sy meynden dat aldaer eenigh volck gelegen hadde op haer neeringe/ maer vondender niemant.

Sy ginghen hier 't haren grooten gheluck op 't lant / want vondender Lepelbladeren / die haer wonderlyck wel te passe quamen / ghemerckt sy veel siecken hadden/ ja meest al / alsose van 't scheurbuyck gheplaeght waren / dat sy nauwelyckx voort mochten. Sy aten dese bladeren met handen vol op/want sy in Hollant veel hadden horen segghen van haere kraght / maer bevonden die meerder dan sy ghehoort oft gemeent hadden/ ende 't hielp haer soo merckelyck ende haestigh/ dat sy selfs verwondert waren/ ja sommige aten terstont weder beschuyt/ dat sy korts te voren niet hadden konnen doen. Lepelbladeren.

Den 3. Augusti 1597. werden sy van beraet van Nova Sembla over te steecken na Russlant, zeylden derhalven zuyt zuyd west aen tot de ooster Son toe/ende quamen doen wederom in't yss/ 'twelck haer gantsch bevreest maeckte/want sy haddent al overgeset ende adieu ghesept. Sy steecken over nae Russlandt.

Dus in 't yss sittende met stilte/ roeyden sy met grooten verdrietighen arbeydt daer door / ende raeckten ontrent z. w. Son wederom in de ruymne zee / daer sy geen yss meer vernamen: Voortzeylende meynden sy de Russe kust te ghenaecken/ maer ontrent de n. w. Son raeckten sy weder in 't yss / daer door sy gantsch verslaghen waeren / duchtende dattet haer altydt aenhanghen soude / ende dat sy nimmermeer daer van souden ontslagen worden: Ende also sy met de bock niet wel voort konden / noch den hoeck van't yss te boven zeylen/werden sy bedwonghen haer daer in te begheven: Daer in zynde hadden sy 't wat beter / ende quamen met grooten arbeydt in 't open water. De Schipper / die in d'ander schupt was/als beter bezeylt zynde/quam den ys-hoeck te boven/ende quamen also wederom by malkanderen. Den 4. dito ontrent zuyder Son op de middagh sagen sy de kuste van Russlandt voor uyt leggghen / dies sy heel verblyt waren / ende wat nader komende / roeyden aen landt / daer sy laghen tot de z. w. Son toe: Doen zynse van daer voort gezeylt langer de Russche kust met tamelyncken voortgangh; ende ontrent noorder Son saghen sy weder een Russchen Jolle / tot de welcke sy riepen Candenoes, Candenoes, maer de Russchen riepen wederom Pitzora, Pitzora, te kennen ghevende dat de onse niet by Candenoes (soo sy meynden) maer noch eerst by Pitzora waren / want sy door 't Compas / dat op een kist met pysere banden stondt / alsoo waren verleydt gheweest / dattet haer wel twee streecken scheelde: Dies sy / siende dat sy aldus verdoolt waeren / daer bleven leggghen/ ende verwachten den dagh. Den 5. dito isser een van de maets aen landt ghegaen / ende bevondt datter groente was met sommighe kleyne boomkens / roepende d'andere toe dat sy met roers souden te lande komen / want daer was wilt te schieten / daer sy seer in verblyt waeren / want haer eten was soo goet als op / behalven alleenlyck noch wat verschimmelt Broodt / soo dat sommighe rieden / men soude de schupten verlaeten / ende te landewaerdt in loopen / oft waeren alle gheschapen van honger te sterven. Den 6. Augusti vermaenden sy haer om voort te roepen (alsoo 't recht in de windt was) ende uyt dien Inham te komen/ maer omtrent drie mylen gheroept hebbende/ konden niet verder komen/ soo om des contrarien windts wille / als ock om dat sy moedeloos ende krachteloos Vinden weder een Russche Jolle. Hongers noodt.

teloos waeren/ ende 't lant hooghер naer 't noort-ooſten ſterckte/ als ſy wel ghemeent hadden. Den 7. ſeylden ſy upt den Inham / ende quaemen op den hoeck van 't lant daer ſy eerſt gheweeſt waren: Hier moeſten ſy 't door contrarie wint weder vaſt maecken/ daer door hun herte heel klepn wert / ſiende geen uptkomſt hoe ſy van daer ſouden raken. De ſieckte en honger vertcerde ſchier haer vleyſch ende bloet: Dan hadde deerlick ſien mogen helpen/ 't ſoude wel gebetert hebben. Den 8. ende 9. waſſer noch al geen beterſchap. Derhalven zijnder eenige vande maets aen lant gegaen / ende ſagen ten laetſten een Baken ſtaen tuſſchen Candenoes ende 't vaſte lant van Ruſlant/ daer upt ſy vermoeden dat het de cours was daer de Ruſſen henen quamen. In 't wederom komen vondenſe onder wege een doode zeerobbe / die ſeer ſtanck / ſy ſleeptenſe mede tot aen de ſchupt / ende meenden een goedt wildt-braedt daer aen te hebben/ door datſe grooten honger leden/ doch de andere verſpraeckenſe noch / ſegghende / ſy ſoudender den doot aen eten/ ende daerom liever noch lijden/ mogelijck hoe 't de Heer verſage. Den 11. roepden ſy totter zuper Son toe / ende kreghen doen een mope koelte upt den zuyden/ ſoo dat ſy zeyl maeckten/ met een goede voortgang/ maer ſavonts begont hart te waepen / ſoo dat ſy aen 't landt roeyden / daer ſy upt ginghen om verſch water / maer konden gheen bekomen. Sy ſtelden daer haere tenten om onder te ſchuylen / want het begon gheweldigh te reghenen / ende 's middernachts oock dapper te donderen ende bliremen / door alle 't welcke de maets bijſter miſnoedigh waeren / ſiende datter noch gheen ontſet voor ooghen was/ ende ſommighe wenſchten om haer doodt.

Ruſſche Lodgie. Den 12. dito omtrent ooſter Son ſagenſe een Ruſſche Lodgie aen-komen met volle zeylen / waer in ſy niet weynigh verblijdt waeren / haer haeſtende wat ſy mochten om de ſchupten in 't diep te kregen / ende daer na toe te zeylen. By haer komende gingh de ſchipper in de Lodgie/ vraghende hoe verre ſy noch van Candenoes waeren / maer konde ſulckr (door onkunde van de ſpraecke) upt haer niet verſtaen: Sy ſtaecken vijf vingeren op / 't welck de onſe haer lieten duncken ſoo veel te bedupden/ als datter vijf Cruyſſen op 't lant ſtonden / vrachten oock haer Compas voort / ende weſen dat het landt n. w. van haer lagh / 't welck de onſe op haer Compas mede alſoo bevonden. Alſoo ſy nu gheen beter beſchept van de Ruſſen konden vernemen / tradt de Schipper wat nader / ende wees haer een tonne met viſch die ſy hadden / vraghende of ſy die wilden verkoopen / ende haer toonende een Reael van achten. Sy dit verſtaende gaven hem hondert ende twee viſſchen / met ſommige koecxkens dieſe van meel geſoden hadden in 't koken van haeren viſch. Omtrent zuper Son ſcheyden de onſe van haer / wel verblijdt zijnde / datſe wat victualie bekomen hadden / want ſy hadden langhe tijdt niet dan vier oncen vroodts daeghs ghehadt / ende daer water toe / ſonder pets ter Wereldt meer. De viſſchen deelden ſy onder malkanderen om / elck even veel / ſoo wel de minſte als de meeſte / ſonder onderſcheydt. Den 13. ginghender twee van de maets aen landt / om te vernemen of de hoeck van Candenoes aldaer in zee ſtreckte / wederom komende / zeyden / zy konden anders niet bemercken/ of 't was de hoeck die ſy ghemeent hadden. Daer over ſy alle goets moets zijnde wederom in de ſchupten ginghen / ende roeyden ſoo by 't landt heenen. Des namiddaghs ontrent de z. w. Son/ſaghen ſy/ dat de hoeck/ die ſy geſien hadden/ ontviel nae 't zuyden / daer door ſy nu voor ghewis hielden dat het de hoeck van Candenoes was/van daer ſy meynden te zeylen over de mondt van de Witte Zee/ over ſulcx leyden ſy malkanderen aen boort/ ende ſtaken eyndelijck van 't lant af/

als

als sy meenden / over de Witte Zee naer Ruslandt toe: Aldus zeylende met een goede voortgangh isser ontrent middernacht een groot onweer upt den noorden ontstaen/waer door de twee schupten van malkanderen verdoolden. Den 14. begont heel op te klaren/ so dat die in Veers schupt waeren haer andere maets effen sagen/ende deden alle neerstigheyt om by haer te komen/ maer konden niet/ overmidts dat het mistigh werdt. Den 15. voort zeylende met een mope koelte / sagen sy ontrent de zuyer Son het lant/ eñ meenden dat sy nu aen de west-zyde van de Witte Zee waren voor by Candenoes, komende dicht onder 't landt saghen sy daer ses Russche Lodgien leggen/ daer sy na toe zeylden/ ende vraeghden de Russen hoe verre sy noch van Kilduyn waeren: Die bedupden haer/ datse noch verde van daer waren/ als noch zynde aen de oost-zyde van Candenoes, sy smeten haer handen van een/ ende wilden daer mede bedupden/dat de onse noch over de Witte Zee moesten/ ende dat het seer periculeus soude zyn daer met soo kleyne schupten over te varen/gaven de onse/gevraeght zynde/ een vroot/ dat sy alsoo droogh met goede smaeck al roepende op aten / maer konden niet ghelooven dat sy noch eerst daer ontrent waren/want lieten haer duncken al over de Witte Zee te wesen. De 16. setteden sy haer cours na een Russche Lodgie toe die sy aen stuer voort gesien hadden/ daer sy met groote moeyte by quamen/vragende haer na Sembla de Cool oft Kilduyn,maer sy schudden haer hoofden/ende gaven te kennen dat het Sembla de Candenoes was:Dit en geloofden de onse niet/ende begeerden van haer eenige spyse/ sy gaven haer een deel schollen/ daer de Schipper haer een stuck gelts voor gaf / ende zeylden de onse doen van haer af om door 't gat te komen daerse voor laghen / alsoo dat in zee streckte: Maer de Russchen siende dat sy op een onwegh waren/ende dat de vloet meest verloopen was/sonden twee manne met een groot vroot in een kleyn Jolletgen nae de onse toe / ende bedupden haer / sy souden wederom aen haer schip komen / om malkanderen naerder 't onderrechten. De onse gaven haer een stuck gelts met een stuck linden / maer sy bleven al by haer/ende die van de groote Lodgie staken speck ende boter om hoogh / om de onse by haer te locken/'twelck sy deden.By haer zynde/haelden de onse haer Caert voort/ waer upt sy haer onderrechten/ datse noch aen de oost-zyde van de Witte Zee ende Candenoes waren. Dit verstaende/ waren de onse seer beducht/dat sy noch so verren repse te doen hadden over de Witte Zee/maer noch allermeest om haer andere mackers die in de bock waeren: De Schipper kocht van de Russchen drie sacken meels/derde halve zyde specks/ een pot met Russche boter/ ende een tonneken met honigh/ tot provisie so van syn volck/ als van d'andere maets of sy weder by een quamen. Middeler tyt was de vloedt verloopen/ ende sy zeylden met de voor-ebbe wederom upt door 't gat daer hun 't kleyne Jolleken aen quam/zeylende tot sy een uptstekenden hoeck saghen / die sy meenden dat Candenoes was: Daer bleven sy op den avont leggen/ ende koockten een pot vol water ende meel/ dat haer seer wel smaeckte/ door dien daer wat speck ende honigh in was/ so dat sy doen lustigh kermis hielden/ maer waren ondertusschen bekommert met haer andere maets/ die sy niet en wisten waerse mochten gebleven zyn.

De twee schupten verdoolen van malkanderen.

Den 17. aen 't ancker leggende saghen sy 's morghens in den dagheraet een Russe Lodgie upt de Witte Zee komen / daer sy fluckr nae toe roepden / ende by haer komende kregen terstont ongheeyscht een vroot: De Russen bedupden haer soo sy best konden / dat sy haer andere maets ghesproken hadden / ende datter 7. mannen op waren. Als nu de onse dit qualick konden verstaen oft ghelooven so staken sy seven vingeren op/ ende wesen op de schupt/daer mede betepckende dat-

Krijghen van malkanderen rijdinghe.

tet mede ſodanigen open ſchuyt was/ eñ datſe haer vroodt/vleyſch/viſch/ende anders meer verkocht hadden. De onſe verblijdt zijnde / werden by haer een kleyn Compaſken ſiende / 't welck ſy kenden / als ghekomen zijnde van haer Hooghboots-man/vraeghden derhalven hoe lange het geleden was dat ſy de maets geſien hadden/ ende waer omtrent ; Sy beduyden/ des daeghs te vooren/ ende deden de onſe alle eer ende vrientſchap / die haer grootelijcx danckten / ende wel gemoet waren nu ſy tydinghe hadden van hare mackers / te meer om dat de ſelve ſoo wel geſpijſt waren / daer ſy allermeeſt in bekommert hadden geweeſt. Roeyden derhalven met alle vlijt nae haer toe / of ſyſe bekomen konden / ende den gantſchen dagh gheroept hebbende langhs 't landt henen/ vonden omtrent de middernacht een afwateringhe van verſch water/ daerom ſy te lande gingen/ haelden water/ ende kregen mede eenige lepelbladeren.

Den 18. 's morgens omtrent de ooſter Son/ haelden ſy de ſteen daer ſy aen lagen/in plaets van haer werp-ancker op/ende roeyden al langhs 't lant henen tot de zuyder Son toe/ doen ſagen ſy een uyt-ſteeckende hoeck/ met ſchemeringe van eenige Cruycen/ ende omtrent de Son weſt/ mercktenſe aen de teyckens beſchey-delick dattet de hoeck van Candenoes was / aen de mondt van de Witte zee/ daer ſy langhe nae verlanght hadden. Deſen hoeck is een kenlicken hoeck met vijf Cruycen daer op / ende men kan perfect ſien hoe hy aen beyde zijden ontvalt/ aen d'een in 't z. o. ende aen d'ander z. w. Als ſy nu van meyninghe waren van daer over te ſteken nae de weſt-zijde van de Witte zee aen de Lapſche kuſt / bevonden ſy dat haer een vaetgen met water meeſt uyt-gheleckt was / ende vermidts ſy wel 40. mijlen weeghs te vaeren hadden / eer ſy by eenigh verſch water ſouden komen/ſochten ſy noch eerſt aen lant te roepen om verſch water te halen/maer om dat het rondtom ſoo ſeer bayrende / dorſten 't niet beſtaen/ ende gingen op Godts ghenade 't zeyl / maeckende een affſteecker omtrent n. w. Son / ende zeylden dien gantſchen nacht / als mede den dagh daer aen volghende met ſoo goeden voortgangh / dat ſy den 20. dito 's morghens omtrent de o. n. o. Son het lant ſaghen aen de weſt-zijde van de Witte zee/ 't welck ſy door 't ruyſſchen van de lantzee gewaer werden eer ſy 't ſaghen / danckende Godt dat hy haer in dien tijdt van omtrent 30. uren over de Witte Zee gheholpen hadde / zijnde omtrendt 40. mijlen weeghs.

Voor 't landt weſende / ende ſiende niet veel voordeels te konnen doen met varen/ zijn ſy daer tuſſchen eenige klippen in-geloopen op een goede reede / ende een weynigh binnen komende / ſaghen een groote Ruſſe Lodgie leggghen / met noch eenighe huyſen daer menſchen in waeren / roeyden derhalven nae de Lodgie toe/ maeckten haer ſchuyt daer aen vaſt/ ende gingen te lande nae de huyſen/ daer hun groote vrientſchap gheſchiede / want werden in haere ſtoven gheleydt / daer ſy haer natte kleederen droogden/ ende voorts ſeer hertelick ghenoodt op een ſoode viſch. In deſe huyſkens waren 13. mannen/die alle morghens met twee ſchuyten voeren uyt viſſchen / daer twee van haer het bewindt over hadden. Sy behielpen haer ſeer ſoberlick ende aten meeſt viſch tot viſch. Boven deſe 13. mannen waren daer noch twee Lappen met drie wijven/ ende een kindt/ die wel dapper armelick leefden van 't overſchot dat haer de Ruſſen gaven / ſoo een ſtuck viſch ende eenige hoofden die ſy wech wierpen/ welcke de Lappen dan met grooter danckbaerheyt op namen/ſoo dat ſy van wegen haer armoede/de onſe/hoe ſober ſy't ſelve mochten hebben/ noch tot medelyden beweeghden/ ende heel deden ontſetten.

Den

Den 21. kocht de schipper vast verschе visch/ ende aten nu / dat in langhe niet gheschiedt en was / den bupck vol / daer by kokende pap van meel ende water/ in plaetse van broot/ soo dat sy nu heel goets moets waren. Des namiddaeghs ginghen sy wat bet in 't Landt/ om lepelbladers te soecken / ende saghen onder-tusschen twee mannen op 't geberghte/ daer door sy tot malkanderen seyden/hier moet meer volcks woonen / maer keerden / sonder meer acht daer op te slaen/ nae de schupt toe. De twee mannen/ zijnde van hare maets upt d'ander schupte/ quamen den bergh af nae de Russe Lodgie toe om eenighe spijse te bekomen/ dan alsoose daer onversiens aen-quamen / ende gheen geldt by haer hadden/ soo haddense voor haer ghenomen een paer boxen upt te schieten (die sy wel twee ofte drie over een hadden)om de Russen daer mede te betalen/maer als sy begonnen te naderen/sagense d'ander schupt onder af by de Lodgie leggen/ ende werden malkanderen kennende/ daer door sy aen beyde zijden seer verblijdt waren / ende met malkanderen wat gegheten hebben / drinckende van den klaren als in den Rhijn voor-by Ceulen loopt. Dese maets met haer schupte hadden in noch meerder zwarighept geweest als d'andere daer wy van verhaelt hebben/danckté daerom gesamentlick den goeden Godt/ dat hy haer soo genadelick ghespaert/ ende noch wederom by malkanderen gebracht hadde. Den 22. quamen d'andere maets met de bock by de schupt/ daer door sy alle ghelijck wel verblijdt waren/ ende bewilligden doen de kock van de Russen dat hy haer een sack meels tot broodt backen soude / 't welck hy dede : Middeler tijdt de visschers upt der zee komende/ kocht de Schipper van haer vier Cabeljauwen/ die sy te vier deden : ende als sy nu over maeltijdt waren / quam de Overste van de Russen by haer / ende siende dat sy wepnigh broodts hadden/ gaf haer een broodt ; Sy nooden hem om met haer te eten/doch wilde daer niet toe verstaen/vermits het hare vastеldach was/ ende de onse eenige boter oft vet over de visch gesmolten hadden : Ja men konde niet soo veel van haer krijghen/ dat sy eens mede wilden drincken/ om dat de nap wat vet gheworden was/ wilden oock den onsen hare nappen niet leenen om upt te drincken / soo superstitieuselick onderhouden sy hare vastеldaghen. Den 23. heeft de Schipper den Oversten van de Russen een goeden drinck-pennigh ghegeven/ ende den Kock betaelt van zijn moepte in't backen / daer van sy hem beyde seer bedanckten/ ende de twee schupten zijn op den avont omtrent wester Son van daer t'zepl gegaen teghen 't hooghste water. Den 24. omtrent ooster Son sijn sy by de seven Eylanden gekomen/daer sy veel visschers vonden die sy vraegden nae Kool ofte Kilduyn , ende wesen haer al west aen/ 't welck sy mede soo verstonden / wierpen haer oock een Cabeljou toe / die de onse door den goeden voortgangh die sy hadden / haer niet en konden betalen / maer bedanckten-se/ seer verwondert zijnde over haere beleefthepdt ; Omtrent wester Son vonden sy weder eenighe visschers/ die nae haer toe roepden / ende vraeghden waer haer Crabble ofte schip was/ sy antwoorden op soo veel Rusch als sy gheleert hadden/ Crabble Propal, 't schip is gebleven / waer op de visschers wederom riepen/ Cool Brabante Crabble, daer upt de onse verstonden/ datter tot Cola eenige Nederlantsche schepen waren.

Nae 10. daghen komense wederom by malkanderen.

Russen zijn seer superstitieus in't houden van haer vastеldagen.

Den 25. dito hebben sy Kilduyn omtrent de zuyer Son in't ghesicht ghekreghen/ ende zijn omtrent z. z. w. Son aen't west-eynde des selven Eylandts ghekomen. De Schipper ging fluer te landewaert in/ende vondter vijf oft ses kleyne hupskens / daer Lappen in woonden / die hy vraeghde of dit landt Kilduyn was / sy beduyden jae / ende datter tot Cola drie Brabandtsche Crabblen laghen/ maer

maer dat de twee dien dagh souden af-varen. De maets dit beschepdt hebbende zijn van daer omtrent de w. z. w. Son af-ghevaren/ in meyninge zijnde naer Warthuys te zeylen/ maer in't zeylen zijnde/ gaf de windt soo gheweldigh op/ dat sy't over nacht niet en dorsten in zee houden/ ende namen haer cours achter twee klippen nae 't Landt toe: Daer vonden sy weder een kleyn hutgen staen met drie mannen daer in/ die haer vriendelick ontfinghen/ ende ghevraeght zijnde/ offer gheen schip te bekomen was om naer Hollandt te vaeren/ antwoorden mede soo d'ander Lappen ghedaen hadden/ datter drie schepen lagen/ daer van de twee dien dagh meynden af te varen. Wyders ghevraeght zijnde/ of sy met een van de onse over Landt nae Cool wilden gaen/ men soudet haer eerlick loonen/ ontschuldighden haer dat se niet van daer en mochten/ maer gelepden nochtans den Schipper met een van de maets tot over den bergh/ daer sy eenighe Lappen vonden/ waer van sy den eenen verwilligh den/ dat hy met een van de onse naer Cola gaen soude/ hem belovende twee Realen van achten. De Lap was te vreden/ ende nam een roer mede/ onse maet een boots-haeck/ ende trocken noch tegen de na-nacht op de loop.

Den 26. hebben sy beyde haer schuyten op 't landt ghesleept/ ende 't goet daer uyt ghelost/ om wat te verluchten/ gaende voorts by de Russen/ daer sy haer warmden/ de spijse die sy hadden koockten/ ende wederom twee maels 's daeghs aten/ als siende dat sy nu al-te-met wat meer by volck komen souden. Sy dronken oock van der Russen dranck/ by haer Quas ghenoemt/ die ghemaeckt wordt van allerley stucken verschimmelt broot/ ende nochtans de maets wel smaeckte/ door dien sy in langhe niet anders ghedroncken hadden dan water. Sommighe wat te landewaert in gaende vonden daer seeckere blauwe bessen/ ende oock braem-bessen/ die sy aten ende haer wel bequamen/ want sy voelden perfect datse haer ghenasen van 't scheurbuyck. Den 29. saghen sy op 't ghebergh te den Lap/ die met een van de maets naer Cola ghegaen was/ weder aen-komen/ doch sonder zijn met-ghesselle/ dat haer wonder gaf/ ende waeren daer in beducht/ maer de Lap by haer komende gaf den schipper een brief/ die hy stracx opende ende las/ den in-houdt was/ dat de schrijver des briefs grootelijcx verwondert was van haere aen-komste aldaer/ ende gansch beducht was ghe-weest/ dat sy al langhe om den hals waren/ derhalven hy nu des te meer in haer komste verblydt was/ ende soude terstondt met allen noodtdruft van eten ende dranck by haer komen/ onder-teyckent/ by my Jan Cornelisz Rijp. Door dese blijde tydinghe hebben sy den Lappe zijn beloofde penninghen ghegheven/ ende daer-en-boven noch eenighe kleederen/ als borens/ kousens/ ende anders gheschoncken/ dat hy heel op zijn Hollandtsch toe-ghemaeckt was. Dese Lap was soo sterck in 't gaen/ dat het wonder om segghen is/ want in't uptgaen/ soo zijn reys-ghesel seyde/ warense met een stijve gangh twee daghen ende twee nachten op de wegh eer sy te Cola quamen/ ende nu in't wederom komen was hy maer een etmael onder wege/ dat immers de rechte helft scheelde: Daer over de maets tot malkanderen seyden/ hy moest kunsjens komen; Hy gaf haer oock een patrijs/ die hy onder wege geschoten hadde.

Russen dranck.

Sy ontfanghen een brief van Jan Cornelisz Rijp.

Den 30. waren sy noch bekommert/ wie die Jan Cornelisz was die aen haer ghescreven hadde. Onder andere werdter ghesepdt/ oft niet wel die Jan Cornelisz wesen mocht die met haer in een compagnie ghevaren hadde/ doch ontgavent haer weder/ om dat sy immers soo seer wanhoopten van zijn leven/ als hy van 't hare/ meynende dat hy 't noch quader ghehadt hadde dan sy/ ende over

langhe

langhe vergaen was. In 't eynde vont de Schipper noch onder sijn brieven de handt van die Jan Cornelisz. die met hem ghevaren hadde / ende bevonden doen dat het de selve man was die desen brief nu geschreven hadde/ daerom sy immers soo seer verblydt waren van sijn behoudenisse/ als hy van de hare mocht zijn. Middeler tydt isser een Jolle komen aenroepen daer Jan Cornelisz. selve in was/ met de Man by haer uytghesonden: Daer ontfinghen sy malkanderen aen lant met grooter blijschap / als of elck aen weder zijde den anderen van der doodt wederom levendigh ghesien hadde / want sy hadden malkanderen al over lange Doodt geschickt. Jan Cornelisz. bracht een Ton Rostocher Bier mede / als oock Wijn ende Brande-wijn / Broodt / Vleesch / Speck / Salm / Suycker / ende meer ander proviande/ dat de maets seer vermaeckte. Den lesten Augusti maeckten sy gereetschap om van daer te zeylen na Cola, den Russen heerlick bedanckende/ ende een goedt stuck gelts schenckende voor haer herberghe/ ende zijn 's nachts omtrent de noorder Son met het hooghste water van daer ghezeylt.

Die selfs by haer komt.

Den eersten Septembris in de morghen-stondt omtrent ooster Son / zijn sy aen de west-zijde van de Rivier van Cola gekomen / zeylende ende roeyende voort daer in tot omtrent de midder-nacht. Den 2. dito roeyden sy voort de Rivier op/ ende saghen daer eenighe boomen aen den oever / dat haer verheughde als of sy nu eerst in een nieuwe Wereldt ghekomen waren / want en hadden in alle den tijt die sy uyt-geweest waren nergens boomen ghesien. Omtrent w.n.w. Son quamense aen 't schip van Jan Cornelisz, daer wast wederom nieuwe kermis met de maets die daer in waren / ende te voozen met de selve Schipper mede waren gheweest op de reys van 't vooz-leden Jaer. Metten donckeren avondt quamen sy binnen Cola, ende 's ander-daeghs brachten sy alle 't goet te lande/ daer sy haer doen ververschten van de moeyelickheyt des weghs/ honger ende ongemack/ die sy gheleden hadden / om alsoo wederom tot gesonthey t ende sterckte te komen. Den 11. brachten sy met consent van den Bayaert, oft Gouverneur van den Groot-Vorst / haere schupten in 't koopmans huys / ende lieten die daer staen tot een ghedachtenisse van de langhe/verre/ ende noyt beseylde wegh/ welcke sy met die open schupten by nae vier hondert mijlen door ende langhs de zee ghevaren hadden tot Cola toe/ daer van de inwoonders aldaer sich niet genoegh en konden verwonderen.

Komen te Cola.

Daer sy de schupten laten tot een memorie.

Den 15. Septembris zijn sy de Rivier afgevaren met een Lodgie nae Jan Cornelisz. schip/ dat ontrent een half mijl van daer lagh/ ende 's naniddaghs zijn sy met het schip de Rivier bet afgezeylt tot ontrent halver wege/ ende uyt de engde. Den 18. ontrent de ooster Son zijn sy uyt de Rivier van Cola t' zeyl ghegaen op Godts ghenade naer huys toe / ende 's anderdaeghs ontrent wester Son voor Warthuys gekomen/daer sy't ancker lieten vallen/om dat Jan Cornelisz. daer noch goet moest innemen/ende blevender tot den 6. Octobris / op welcken dagh sy ontrent den avont van Warthuys afvoeren/ eñ quamen den 29. Octob. inde Maes/ met een o.n.o. wint / ende 's morgens daer na te Maeslant-sluys te lande/ reysden alsoo door Delft / den Haegh ende Haerlem / ende quamen den eersten dagh Novembris ontrent middagh tot Amstelredam/met de selvige kleederen die sy op Nova Sembla ghedraghen hadden/met bonte mutsen van witte Vossen/ende gingen in tot Pieter Hasselaer, die een van de Bewint-hebbers der stadt van Amstelredam geweest was / tot uytrustinge van de twee schepen/ te weten Jan van Cornelisz. ende onse Schipper. Als sy nu daer ghekomen waren / daer van menigh

Gaen 't zeyl naer huys toe.

menſch verwondert was/want men haer al over lange doot gerekent hadde: en dat gerucht nu over de ſtadt verſpreydende/ſo is de tydinge van haer komſte mede gekomen in't Princen Hof/aldaer op die tyt myn E. Heeren den Cancelier ende Ambaſſadeur vanden aller doorluchtigſten Koninck van Denemarcken/Noorweghen/ Gotten ende Wenden over tafel ſat. Derhalven zyn ſy terſtondt derwaerts gehaelt door myn Heer de Schout/ ende twee Heeren vander ſtadt/ ende hebben aldaer voor den voornoemde Heer Ambaſſadeur ende den Heeren Burgemeeſteren vertellinghe ghedaen van haer reyſen ende wedervaren/ ende zyn daer na elck na huys gegaen die daer t'huys hoorden/maer die daer niet t'huys hoorden zyn in een herberge geſtelt ſommighe dagen/ tot dat ſy haer gelt ontfanghen hadden/ ende daer nae is elck ſijns weeghs gereyſt.

De namen van de ghene die van deſe reyſe wederom gekomen zyn.

Jacob Heemskerck, Commijs ende Schipper.	Jan Hillebrantſz.
M. Hans Vos, Barbier.	Jan van Buyſen.
Laurens Willemſz.	Gerrit de Veer.
Pierer Corneliſz.	Lenaert Hendrickſz.
Pieter Pieterſz Vos.	Jacob Janſz. Hooghwout.
Jacob Janſz. Sterrenburgh.	Jacob Evertſz.

FINIS.

Deſe ende alle voorgaende onderſoeckinghen noch niet geluckt

zijnde, ſoo hebben de Bewinthebbers van de Ooſt-Indiſche Gectroyeerde Compagnie, in 't laetſte van Meert 1609. weder uytgheſonden, om de paſſagie by het Noort-ooſten, ofte Noort-weſten naer China te ſoecken, den kloecken ende vermaerden Engelſchen Piloot Herry Hutſon, met een Vlie-boot, wel voorſien, ende met 20. mannen ſoo Engelſche, als Neerlanders bemant, gelijck uyt het vervolgh te ſien is.

DEſen Henry Hutſon is upt Texel uptgevaren den 6. April 1609. ende hy dobbelde de Cabo van Noorwegen in den 5. May/ende hielt ſijnen cours na Nova Sembla lanckr de Noortſche Cuſten/ maer vont aldaer de Zee ſoo vol yys/ als voorgaende jaer gevonden hadde/ ſoo dat ſy de hope van dat jaer aldaer den moet verlooren: waer over om de koude/ die eenighe die wel in Ooſt-Indien geweeſt waren qualyck herduren konden/ zyn ſy twiſtigh ghewoorden onder den anderen/ zynde Engelſche ende Nederlanders/ waer over de Schipper Hutſon hun voorhiel twee dingen/ d'eerſte was te gaen/ op 40. graden na de Cuſten van America, hier toe meeſt beweegt door Brieven eñ Caerten/die een Capitepn Smith hem upt Virginia geſonden hadde/ daer mede hy hem aenwees een zee om om te varen hun zuptſche Colonie aende Noort-zyde/ende van daer te gaen in een weſterlycke zee/ dat welcke ſo 't alſo geweeſt ware (alſo ervarenthept tot noch toe contrarie wyſt) ſoude een ſeer voorderlycke ſake geweeſt hebben/ ende eenen korten wegh om inde Indien te varen. Den anderen voorſlagh was/dē wegh te ſoecken door de ſtrate Danis, dat welcke ſy gheneralyckeu beſlooten/ dies ſy daer den 14. May derwaerts na toe zeylden/eñ quamen met goeden wint den leſten May aen't Eylant van Faro, daer ſy alleenlyck 24. uren over brochten met verſche water in te nemē/ vertreckende/voerē tottē 18. July tot op de Cuſten van Nova Francia op 44. graden/

den/ daer sy moesten inloopen/ om eenen nieuwen voor-mast te bekomen/ den haren verloozen hebbende / die sy daer vonden ende opstelden / sy vonden die plaetse beguaem om Cabbeliaeu te banghen / als oock om traffique van goede Huyden ende Pelssen ofte Weyeringe / dat aldaer om een kleyn dingen te bekomen was/ maer het schip-volck leefden qualick mettet lant-volck / dinghen met gewelt nemende/ waer over sy twistigh onder den anderen werden/ de Engelsche vreesende dat sy vermant waeren en de weeckste / ende daeromme vreesden voorder te versoecken/ aldus scheyden sy van daer den 26. Julij / ende hielden de zee tot den derden Augusti/ ende quamen by Lant op 42. graden : Van daer voeren sy voorder totten 12. Augusti / quamen weder by Landt op de Latitude van 37. dry quart/ van daer hielden by 't Landt / tot dat sy quamen op 40. en dry quart graden/ aldaer sy vonden eenen goeden inganck tusschen twee hoofden/ende voeren daer inne den 12. September / een alsoo schoonen Riviere als men konde vinden/ wijdt ende diepe/ ende goeden ancker-grondt / eyndelijck quaemen op de Latitude van twee-en-veertigh graden ende veertigh minuten met hun groot Schip. Dan haer Schip-boot voer hooger inde Riviere. Voor in de Riviere vonden sy kloeck ende weerbaer volck / maer binnen in 't uyterste vonden vriendelijck ende beleeft volck / die veel lijf-tocht hadden / ende veel Vellen ende Pelteryen / Maerters/ Vossen ende veel ander commoditeyten/ Vogelen/ Vruchten/ selve Wyndruyven/ witte ende roode / ende handelden beleefdelijcken metten volcke / ende brochten van als wat mede / als sy nu ontrent vyftigh mijlen hoogh op de Rivieren gheweest hadden/ zijn wederghekeert den vierden Octobris/ ende hun weder ter Zee begheven : daer hadde meer konnen uptgherecht worden/ hadde daer goede wille in 't schip-volck gheweest / ende mede ghebreck van eenighe noodtdruft sulcks niet verhindert. In Zee hebben hun beraedtslaeght/ende waeren van verscheyden opinien / de Onderschipper een Nederlander was van meyninghe / op Terra Nova te gaen verwinteren / ende de Noordt-weste passagie van Danis te doorsoecken / daer was de Schipper Hutson teghen / die vreesde sijn ghemutineert volck / om dat sy by wijlen hem rouwelijck hadden gedreyght / ende mede / door de koude des winters / hun gheheel souden verteeren / ende dan moeten keeren : Veel van't volck teer ende sieckelijck / niemant nochtans sprack van 't huys nae Hollant te varen/ dan den Schipper 't welck naderhant achterdencken gaf / dies hy voorsloegh na Ylant te varen ende te verwinteren / daer sy alle toestemden/ dan ten lesten zijn in Engelandt tot Dertmouth den 7. November gekomen/ van waer sy haer meesters de Bewinthebbers in Hollant hebben haer repse verwittight / voor-slagh doende / dat sy wel wilden het Noordt-weste gaen versoecken / midts vijfthien honderdt gulden in gelde meer in noodtdruft te besteden / beneffens den loon/ende dat sy in't schip alreede hadden/ dies wilde Hutson ses ofte seven van sijn volck verandert hebben/ tot 20. mannen't getal opmaeckende/ &c. eñ souden van Dertmouth 'tzepl gaen ontrent den eersten Meert/ om in't Noordtwesten te wesen teghen 't eynde van Meert / ende daer de maendt van April ende half Meye over te brengen met Walvisschen ende Beesten te dooden ontrent het Eylant van Panar. ende dan na Noordt-westen te varen / om aldaer den tijt over te brengen tot half September/ ende daer na door het Noort-oosten van Schotlandt weder te keeren nae Hollant.

Herry Hutson heeft op 40. 3. quart graden eē schoon Riviere ontdeckt.

F I N I S.

Wijders

Wyders om de landen Noordewaerts meer bekent te maken,

(hoewel buyten onſe voornemen) ſoo heeft het ons goet gedocht den goetwiligen ende nieuſgierigen Leſer hier by te voegen de ontdeckinge ende beſchrijvinge van de landen Siberia, Samoieda ende Tingœſa, ſo die vande Moſcoviters te lande Ooſt eñ Noorden aen ontdeckt zijn, ende dagelijcks bereyſt werden: Als mede een verhael van de Wegen, Rivieren ende Steden, tot aen Groot Tartarien toe, gelijck alle uyt de Ruſſiſche tale overgeſet is.

DAer woont een volck in Moſcovia, die genaemt worden de kinderen van Aniconij, ende zijn van Boerſer af-komſt/geſproten van een Landt-man Anica genaemt/ deſen Acina rijck zijnde van lant/ woonde ontrent een Riviere/ Witſogda geheeten/ de welcke in de Riviere Duyna vloept/ die 100. mijlen van daer in de witte zee valt/ by Michael Archangel, een ſlot alſo genaemt.

Deſen voorſz. Anica dan/ rijck zijnde/ als verhaelt is/ hadde ook veel kinderen/ende was van Godt alles wel verſien/ ende ten vollen gheſeghent dan met groote begeerlickheydt gheprickelt/ willende geerne weten/ wat voor landen beſaten ende bewoonden de volckeren die jaerlycks in Moſcovia quamen handelen met koſtelicke Pelterpen ende veel andere waren/ ook vreemt van ſpraeck/ van kleedinge/ Godts-dienſt/ ende manieren/ noemende haer Samojeden, ende ook veelderley andere namen haer ghevende: Deſe quamen ſoo de Riviere Witſogda jaerlyck af-drijven met haer Coopmanſchappen/mangelende met de Ruſſen ende Moſcoviters in de ſteden Oſoyl ende Uſtinga op de Duyna, dat als doen ter tijdt den ſtapel was van als/ ook van Pelterpen. Deſen Anica dan (als voorzen verhaelt) was begeerlick om te weten van waer ſy quaemen/ ende waer haer wooninghe was/ ende wel denckende datter groote rijckdommen te halen waeren/ aen-geſien de ſchoone Pelterpen/ dieſe jaerlijcks brochten/ groote ſchat bedroegen/ heeft ſtilzwijghens alliantie ende vruntſchap ghemaeckt met ſommighe deſer volckeren/ ende ook eenighe van ſijne ſlaven ende knechten/ tot 10. ofte 12. toe/ met haer in haer landt ghevonden/ bevelende de ſelve/ datſe alle 't landt datſe door-reyſ den/ alles wel neerſtelick beſpieden ſouden/ ende ook alle haer manieren/wooningen/ leven ende gebeerden wel ordentelijck ſouden op-teeckenen/ om ſoo van alles goet rapport te doen/ als ſy weder t' huys ſouden komen/ d'welck eens geſchiet zijnde/ heeft hyſe/dieder geweeſt waren/wel getracteert/ende ook goede gunſte toe-gedraghen/ dan heeft haer neerſtelick bevolen te zwijgen/ ende ook heeft hy't neerſtelick by hem gehouden/ ſonder yemant daer van te vermanen/ maer heeft het jaer daer aen volghende meerder partije daer henen gheſonden/ ook eenighe zijner vrienden/ met Coopmanſchap van kleynder weerden/ als Duytſche Kramerije/ Bellen ende dier-ghelijcke dinghen: deſe zijn ook met gereyſt/ende hebben 't ook gelijck als d'andere alles wel door-ſnuffelt eñ door-ſien/ende reyſ den tot de Riviere Oby toe/door veele Woeſtijnen/ende verſchepden Rivieren/die daer veele zijn/ende maeckten met ſommige Samojeden aldaer groote vruntſchap ende Alliantie/ende vernamen ook dat de Pelterie daer van kleynder weerden was/ ende dat daer rijckdommen te halen waeren: Ook ſaghenſe dat ſy geen ſteden en bewoondē/maer dat ſy met troupen ſo by malkanderen leefden ſeer vreedtſamigh/ ende werden gheregeert van ſommighe de oudtſte onder haer; waren ook onreyn in haer eten/ ende leef den van 't Wilt datſe vonghen/ gheen koorzen noch brooot kennende/ ende meeſt al goede ſchutters met boghen/ de welc-

de welcke ſy van taey hout maeckten/ ende waren voor geſlepen ſteenen aen/ oock ſommighe met ſcherpe Viſch-graten/ daerſe't Wilt met ſchooten/ dat daer als nu met menichte was: Oock naeydenſe met Viſch-graten/ gebruyckende zenuen van kleyne ghedierten tot haer draden/ ende voeghden soo de vellen by malkanderen/ daerſe haer mede bedeckten/ somers 't bont duyten/ ende 's winters 't bondt binnen draghende: Oock decktenſe hare huyſen met Elants-huyden ende Zeevellen/ die by haer niet geacht en waren. In ſomma/ door-saghen 't alles/ ende quamen met rijckdommen van Bont weder t'huys/ ende hebbende Anica doen van alles verſtaen/ daer hy nae wenſchte/ ſoo dreef hy met zijne vrunden eenige Coopmanſchappen op die landen/ eenighe jaren langh/ ſoo dat deſe Aniconij heel machtigh wierden/ ende kochten alomme veel lants/ ſo dat haer de lieden alomme verwonderden van deſe ſchrickelicke rijckdommen/ niet wetende waer ſy van daen quamen; ſy bouweden oock Kercken in ſommighe hare dorpen: Jae nanaels boudenſe oock eenen ſchoonen Tempel in de ſtadt Oſoil, op de Riviere Witſogda gheleghen/ daer ſy in woonden/ welcken Tempel van de gront op was van klaren witten Arduyn: In ſomma/ en wiſten niet waer blijven met hare goederen.

Nu merckten ſy oock wel wiſſelijck/ dat haer 't geluck mogelick eens den rugghe bieden ſoude/ ghelijck ghemeynlick in ſulcke ſaecken ghebeurt/ ſiende haer alomme van vremde ſeer benijt/ om haer rijckdommen wille/ hoe-wel ſy noyt yemant eenighe ſpijt aen-deden/ ende dachten ſulcks met groote voorſichtighedt voor te komen/ om te blijven inden graet daer ſy in waren. Nu volgende de Moſcovijſche maniere/ is datſe gemeenelick ſeggen; die te Hove geen vrunden heeft/ geen menſch te gelijcken is/ om dat in Moſcovia, die yet begaeft is/ 't ſy met wat dat het oock ſoude mogen weſen/ benijt ende belogen wort aen't Hof/ ſoo ſy daer geenen Vrunt en hebben/ ende ſonder eenigh recht oft reden onderdruckt wort/ jae gantſch t'onder-ghewor pen/ daerom ſy rijck zijnde/ hadden al eenen Vrunt ghehadt/ de welcke wel een van de meeſte ſcheenen te weſen/ ende oock was den ſelven genaemt Boris Goddenoof, ende was Swagher vanden Keyſer Fedor Ivanowitz, die doen regeerde/ ende Boris wert na des Keyſers doot in zijn plaetſe verco ren/ als Ruſch Keyſer/ gelijck breeder verhaelt wordt inde hedendaeghſe beſchrijvinge der Moſcoviſcher Oorlogen.

So hebbenſe dan gedacht deſen Boris alles te openbaren/ doende hem eerſt eenige geſchencken/ gelijck ſy gewoon waren/ eñ baden hem dat hy haer eens verhoren wilde/ als hebbende eẽ ſake t'openbarẽ/ die't Rijcke veel profijteren ſoude. Boris hier nae gauw lupſterende/ heeft haer veel meer minnelijckheydt beweſen/ als hy te voren wel hadde gedaen/ ende doenſe hem alles verhaelt hadden van deſe onderſoeckingen der Samoyedſche ende Siberiſche Landen/ oock watſe daer gemerckt ende geſien hadden/ eñ oock wat rijckdommen het Rijcke daer aen genieten ſoude konnen/ ende hem voorts alles voor-leggende/ behalven datſe hem niet en openbaerden/ hoe heymelijck datſe daer mede om-gegaen waren; oock datſe haer eerſt machtigh rijck gemaeckt hadden/ dit zweegenſe: niettemen begoſt Boris te branden van begeerlijckheyt/ ende wilde dit onderſoecken: jae beminde haer als zijn eyghen kinderen: jae verhief haer/ ghevende haer vrye Brieven upt des Keyſers naem/ datſe mochten ſonder teghens-ſpreken haere Landen dieſe beſaeten/ eeuwelijck ende erffelijck ghebruycken/ nae haren wil ende beliefte/ ſonder eenighe ſchattinghe daer van te gheven/ nu noch naemaels: Hy lietſe oock in zijn ſlede voeren/ als ſy by Winter-daghe in Moſcou waren/ weſende een groote

genade

genade by den Moſcoviten, principalijck by ſoo machtigen Vorſt als Boris was/ een die't gantſche Lant regeerde.

Boris dit wel bedacht hebbende/heeftet den Keyſer alles ontdeckt/die 't ſeer lief was / en Boris daer door noch meer eerde / ende gaf hem daer in te doen 't ghene hem believen ſoude. Boris hier op niet ſlapende / heeft eenighe Capitepnen ende ſommighe arme Edel-lieden / ende die hy gonſtigh was / daer toe ghebruyckt/ bevelende haer te trecken met de ghene die de Aniconij haer met gheven ſouden/ en kleeden haer oock koſtelijck als Ambaſſaten/haer oock met-ghevende eenigh krijghs-volck/ ende oock gheſchencken van klepnder weerden/om aen den Volcken te ſchencken / daerſe ſouden komen / ende beval haer datſe alle Paſſagien/ Rivieren / Boſſchagien ende plaetſen wel op-teeckenen ſouden / oock de namen vande ſelve/ op datſe wiſten alle goet rapport daer van te doen/als ſy ſouden weder-komen ; ende beval haer oock minlijck te handelen / met de Volckeren bequaem om te gaen/ een beguame plaets te beſpien/ omme naemaels/ ſoo 't mogelijck ware/ daer eenige Sterckte oft Caſtelen te maken/ ende datſe immers eenige vande Lieden ſoude maken in Moſco te brengen/ſo 't eenigſins mogelijck ware: Ende alſoo zijn ſy uyt Moſco getrocken / wel gemaeckt van kleederen / gheweer ende geldt/ oock geſchencken/ en quamen tot Witſogda, by de Aniconij, die oock Volck toe-maeckten om met haer te trecken ; oock veel kinderen ende vrunden van haer trocken mede daer heenen.

Daer gekomen zynde/hebbenſe gedaen na dat haer was bevolen/ende hebben den Volcke aldaer groote vrundtſchap beweſen / onderſoeckende neerſtelijck wie by haer de geſienſte waren/ ende hebben die eere aengedaen/ ende ſchoncken haer veel dinghen van klepnder weerden / die by haer ſeer rijckelijck ende koſtelijck ſcheenen te weſen: jae verbeyden haer met groote jupchen en roepen/ vallende te voete voor de gene die 't haer gaven/ ſiende de ſelve ſoo koſtelijck ghekleet/ zijnde 't ſelve ongewent te ſien/ en meynden dattet Goden waren: Maer alſoo de Moſcoviten door Tael-mannen ſprake / 't welck Samojeden waren/ die eenighe jaren hadden gewoont by de Moſcoviſche Boeren op Dorpen/ ende alſoo de ſprake gheleert hadden/ gaven haer te kennen van haren Keyſer/ ſegghende de ſelve by nae eenen aertſchen Godt te zijn /jae wel gheheel ; veel dinghen aenroerende/ die deſe arme menſchen bewoghen/ om ſulcks wenſchende te ſien/ ſy oock niet beter wenſchende/ namen't terſtondt aen: jae noch daer by ſeydenſe/ datſe eenighe Moſcoviters by haer ſo lange in oſtagie wilden laten/ende oock om de ſprake te leeren/ ſoo datſe veel lieden met dusdanighe maenieren op deſe zijde van de Riviere Oby aen haer zijde kreghen / die haer den Moſcoviſchen Keyſer onderwierpen/ ende lieten haer oock terſtondt van de Moſcoviten taxeren / belovende jaerlijcks den Moſcoviſchen Rijcke te gheven/ peghelijck menſche / jae tot den Kinderen toe/ die maer den boghe en begonden te hanteren/ een paer Sabel-vellen/ die by haer van klepnder weerden waren: maer by den Moſcoviten, voor een juweel gehouden / en beloofden 't ſelve te gheven in handen van den ghenen die dat t'ontfanghen beſtelt ſoude worden/ 't welck oock ten vollen gheſchach: Ende voorts trocken ſy over de Riviere Oby wel 200. mijlen door 't Landt heenen / ſiende veel ſeltſame Ghedierten/ ſchoone Fontepnen/ fraye Crupden ende Boſſchagien/ oock veelderley Samojeden, de ſommige op Elanden rijdende/ ſommige op ſleden ſittende/ die van Reen ghetrocken werden / de ſommighe van Honden / die ſoo ſnel liepen als Herten/ in ſomma ſaghen vele daer ſe haer van verwonderden/ ende teeckenden oock alles ordentelijck op / om naemaels goedt beſcheet te brenghen/

ghen / ende quamen soo wederomme / eenighe ghewillighe Samojeden met haer nemende / ende lieten oock eenighe Moscoviten in haer Landt / om de spraecke te leeren / en zijn soo in Mosco ghekomen / daerse van alles goedt bescheet brachten aen den voorsz Boris, eñ Boris aen den Keyser / ende sagen met groot verwonderen de Samojeden aen / die sy met ghebracht hadden / de selve bevelende te schieten / 't welck soo ficx van haer gheschach / dattet gheen mensche soude willen ghelooven: Want een pennicxken kleender dan een halven stuyver / settense in eenen Boom / ende ginghen daer soo wijt van datse nauwelijcks 't penninexken / oft effen in 't ghesicht konden hebben / ende treften 't selve soo menighmael / als sy de pijle daer na schoten / sonder eens te missen / 't welck velen dede verwonderen.

Ten anderen zijden / saghen dese wilde lieden 't leven der Menschen in Mosco met groote verwonderinghe aen / oock der stadts maenieren / ende meer dierghelijcke dinghen: Maer met verschrickinge aensagense den Keyser / zijnde soo kostelijck gekleet / sittende soo te Paerde / oft varende so in een Koets van veel paerden getrocken / kostelijck verciert / omringht met menigte van groote Heeren / seer kostelijck verciert / en saghen oock seer nae alle 't Krijghsvolck die met de roers soo al in roode rocken om den troup liepen / zijnde altijts als den Keyser uyt-reet / omtrent vier-hondert schutten by hem: Oock hoordense met verwonderinghe aen 't gheluydt der klocken / die met menighte in Mosco zijn / oock saghense met verwonderinghe alle de kostelijcke winckels in Mosco, ende alle heerlijckheydt aldaer / in somma / sy meynden dat se in der Goden throon waren gheraeckt / ende wenschten alreede te zijn by haer mede-broederen / om haer dit alles te verkondigen / noemende haer zaligh te zijn / sulcken Hooft te moghen obedieren / als den Keyser / diese meynden eenen Godt te zijn / oock smaeckte haer de spijse wel / die haer in Mosco was t'eten gegeven / wel proevende datse haer beter smaeckte dan rauwe beesten in haer lant / oft droogen visch.

In somma hebben den Keyser belooft hem voor Heere aen te nemen / ende beloofden oock hare mede-broederen / verre en by te bewegen: Ende voorts baden sy den Keyser / dat hy haer de genade doen wilde / ende seynden haer Gouverneurs die haer souden regieren / ende die se de voor-verhaelde schattinghen mochten in handen leveren: aengaende van haer afgoderie / daer en wert niet afverhaelt / maer bleef so naer haer gewoonte / dan geloove wel dat 't Christen Geloove daer haest geplant soude worden / waert datter eenige bequame Leeraers waren / en geloove metter tijt 't selve wel in 't werck gestelt soude werden / waer 't dat sy niet besich en waren / met dese zware Oorlogen / daer sy met beladen zijn.

Zijnde dit alles geschiet als boven verhaelt is / so zijn de kinderen Aniconij seer verheven / ende wert haer alomme vele vryheyt gegeven / ende oock bevel over eenige plaetsen / ontrent hare Landen gelegen / die vele en groot zijn: Jae hebben lant / hondert mijlen van malkanderen / hier en daer op de Rivieren Duyna, Witsogda, ende Soehna, so datse rijck en alomme vol zijn / ende worden noch dagelijcx by haer eere behouden.

En werdt in Moscou geraetslaeght datmen herwaert / langhs ende ontrent de Riviere Oby, in de vlacke velden / sterckten ende plaetsen uyt der natueren daer toe soeckende / Castelen moest maecken / ende met krijghs-volck besetten / en diende oock eenen gheneralen Gouverneur aldaer / om de Landen allenghskens wijder ende wijder te versoecken / en 't selve also te incorporeren: d'welck alles geschiet is / eñ eerst zijn aldaer gebouwt gewordẽ eenige Casteelen van groote balcken / uyten bosschen aldaer / ende die met aerde gevult / ende so met soldaten beset /

oock

oock werter dagelijcx veel volcx heenen gesonden/so datter op op sommige plaetsen/ metter tijt heele gemeynten waren/ vermengelt met Polen, Tarters, Russchen, ende andere Natien.

Want alle ballingen/ ende die moorders / verraders en dieven waren/ en allerley schuym van menschen/ die de doot verdient hadden/ wierden daer heenen verbannen/ de sommige daer een tijt lang gevangen gehoudē/de sommige bevolen te woonen/ na dat hare misdaet groot was / ende wierden so allenghskens groote steden van veel volcken: dese Casteelen en groote gemeynten/nu wel een Coninckrijck besonder gelijckende/ want naemaels veel arme lieden daer heenen trocken/ om datse aldaer veel vrydom hadden / ende Landt om niet: En dese Lant-douwe werdt Siberia genaemt/ ende oock werter een Sadt ghebouwt / diemen Siber noemde/ ende doemen in't eerste in Mosco hoorde van den naem Siberia, gruwelden de boosdaders in Mosco daer voor/gelijck in't eerst t'Amsterdam/die't weerdigh geweest zijn voor het Tucht-huys verschrickten. Want men sontse terstont na Sibirdam. Nu ist soo gemeen dattet niet meer gheacht en werdt/ maer de Heeren en Edelen in Mosco zijnde in 's Keysers ongenade vervallen/zijnder noch wel banghe voor / dan die wordender somtijdts voor een tijdt lanck ghesonden/ met Vrouw' ende Kinderen / ende wort haer daer eenigh gouvernement bevolen/ tot dat den toorne des Groot-vorsts gestilt is/als den wordense weder in Mosco ontboden.

Om nu te weten den wegh uyt Moscovia tot daer toe/ sal ick vervolghens/ nae vermoghen / verhalen / als hebbende niet meer konnen bekomen/ ende dat noch met groote moeyte ende vruntschap / hebbende te Hove sommige vrunden in Mosco, doen ick daer woonde/ die my groote jonste toe-droegen/ ende my 't selve gaven/ alsoo ick lange aenhielt / eer sy't my dorsten geven/ en haddet noch uyt-ghekomen by tijde van Vrede in Mosco, 't soude haren hals ghekost hebben de gene die't my gaven/ soodanigh is't Moscovisch Volck: Want sy en mogen niet lijden dat de secreten van haer Lant ontdeckt worden.

Een kort verhael van de Weghen ende Rivieren uyt Moscovia

Oostwaerts ende Oost ten Noorden aen te Landewaerts, soo het nu alreede daghelijcks bereyst wordt van den Moscoviten ; Oock de namen der Steden aldaer van den Moscoviten ghebouwt, met des selven Gouverneur oock beset, die dat Landt daer al-omme bewoont, opsoecken ende innemen laet ; jae by nae tot in groot Tartarien toe heeft laten besoecken.

WT Witsogda Soil, van daer de Aniconij woonen/reysen sy de Riviere opwaert/ tot datse komen by een stedeken vande Moscoviten bewoont/ datmen Javinisco noemt/ ende is 17. dagh-reysens van de stadt Soil, de Riviere opwaert / door Rivieren en Bosschen reysende/ eñ valt dese Riviere Witsogda, uyt het geberghte Joegoria genaemt/ de welcke strecken uyt Tartarien van 't Zuyden/ tot by nae de Zee na 't Noorden: Uyt de selve gebergten valt oock de Riviere Petsiora, die inde Zee valt/ op dese zijde Weygats.

Van Javinisco, drie Weecken reysens / komense in een Riviere die se Ne-em noemen/ of Stom op Duytsch/ om haren stillen loops wille Tusschen den Bosschen:

Soo

Soo omtrent vijf daghen met Schupten ofte Vlotten ghereyst hebbende in dese Riviere Ne-em, soo moetense 't goedt een mijle over Landt voeren / want desen Ne-em loopt eenen anderen cours als sy reysen moeten / so datse om der kortheyt wille over Landt een mijle weeghs reysen / en komen soo in een Riviere die se Wijssera noemen / ende dese Riviere valt uyt Steen-klippen / die de Moscoviten Camena noemen / ende liggen oock in 't gheberghte Joegoria, ende reysen soo met de Riviere nederwaerts 9. dagen lang / ende komen dan by een Stedeken datse noemen Soil Camscoy, en is vanden Moscoviten gebouwt tot een rust-plaetse voor de reysende Lieden / want sy van hier moeten voorder te Lande reysen / ende de voornoemde loopt voorts haeren cours / ende valt ten lesten in de Riviere Cam, welcke Cam loopt onder de Stadt Viatca in Moscovia, ende eyndight haer in de groote Riviere Rha, of Volga, die in Mare Caspium vloeyt met 70. ingangen / alles gheoort van personen die't ghesien ende besocht hebben.

Te Soil Camscoy gerust hebbende / soo synder vele Peerden metter tijdt al op ghebracht / ende is oock alreede wel bewoont ende 't Lant ront-om met Dorpen ende Vee wel-versien / al meest Russen en Tarters synde / soo nemense haer bagagie op Peerden / ende reysen van daer meest over gheberghte vol Dennen / Pijnboomen / oock ander seltsame Boomen / ende reysen dwers over een Riviere in het gheberghte Soyba genoemt / daer nae noch over eene die se Coosna noemen / loopende beyde nae het Noorden. Dit gheberghte wort by haer in drien ghedeelt / ende is een heel ander Lant als daer sy upt-komen / schoonder Bosschen / vaster van Hout / ende oock veele verscheyden Krupden daer wassende / ende wort twee dagh-reysens langh ghenaemt Coosvinscoy Camen; noch ander twee dagh-reysens wortet ghenaemt Cirginscoy Camen; daer nae vier dagh-reysens langh is Podvinscoy Camen, ende komen dan tot een Stadt ghenaemt Vergateria: Dese drie voornoemde Woestijnen worden meest besocht van wilde Tartars ende Samoyeden, die niet en doen dan alle kostelijck Wildt vanghen voor den Moscoviter: Dat gheberghte Podvinscoy Camen is't hooghste / ende op veel plaetsen met sneeu bedeckt ende wolcken / ende 't selve is seer moeyelijck om reysen / maer 't valt so allengskens seer leege.

Komende tot Vergateria voornoemt / moeten se hier wachten tot in 't Voor-jaer / want daer is een Riviere Toera die't heele Jaer aldaer ondiep is / om datse daer eerst haren oorspronck heeft / maer in't Voor-jaer wortse gantsch diep vanden sneeu des gheberghte aldaer / ende reysen dan alsoo met booten ende schupten voorder.

Dese Stadt Vergateria is d'eerste Stadt in't Landt Syberia, ende wiert eerst gebouwt over 21. Jaren / met meer andere Steden aldaer omtrent / ende is oock wel bewoont / oock bouwense Landt gelijck men in Moscovia doet.

Oock isser eenen Gouverneur aldaer / die alle Voor-jaren menichte van Provianden ende Cooren sent al-omme voor die Rivieren inden gantschen Syberischen Lande / in alle Casteelen ende plaetsen daer Soldaten ende Krijghs-volck is: oock over de Oby in allen Forten ende plaetsen aen't Moscovisch Volck / want sy aldaer niet en bouwen noch ter tijt / ende de Samoyeden leven van het Wilt als verhaelt is.

Nu dese voorschreven Riviere Toera af-drijvende / komense naer vijf dagen in een Stadt / Japhanim genaemt / oock over twee Jaren gebouwt / ende met Volck geplant.

Tot Japhanim komende / reysense voorder inde selve Toera, ende twee dagen ge-

repst hebbende / begint haer dese Riviere seer kromme te draepen / soo datse haer dickmaels moeten oversetten inde selve Riviere over Landt / om de rechte te hebben / ende om der korthept wille.

Ende nu woonen hier altijdt Tarteren ende Samoyeden, die daer omtrent Vee houden / daer sy van leven: Ock ha uwense Booten.

Ende ten lesten van dese Riviere Toera komense in een groote Riviere Tabab, zijnde by naer twee hondert mijlen van Vergateria, maer sy repsen tot Tinnen toe / een Sadt vol Volcks / ock van de selvighe voor-verhaelde ghebouwt: dan vele repsen ock wel van Japhanim met sleden in den Winter tot Tinnen in twaelf daghen tijdts / ende hier gheschiedt nu grooten handel van Pelterijen met den Moscoviten, teghen de Tarteren ende Samoyeden, ende dese plaetse is goedt voor de ghene die maer een half Jaer upt en wil zijn: Maer vele soecken 't wijder / jae tot verre over die Riviere Oby, soo nae 't Ooste als nae 't Zupden.

Van Tinnen komtmen tot Tobolsca, het Hooft der Syberische Steden / ende aldaer is den Stoel Syberia, ende den oppersten Vicerop van de Moscoviten, ende daer moeten alle Steden haere schattinghen Jaerlijcks brenghen / soo wel van d'ander zijde de Oby, als op dese zijde / ende wordt daer ock versamelt / ende soo met gelepde Jaerlijcks met Casacken en Krijghs-volck nae Mosco gesonden / ende hier wordt ock strenghe recht ghehouden. En moeten ock alle Gouverneurs in Samoyeda en Syberia desen obedieren. Ock geschiet daer grooten handel in alle dinghen / upt Moscovia daer ghebracht: Ock komender Tartaren upt het Zupden / heel wijt upt Tartaria, ende veel verschepden Volcken / die daer allenskens meer ende meer komen / nae dat de fame van dit Landt wijder ende wijder strecht / en is al vast profijt voor de Moscoviten, die 't met vreden soo geincorporeert heeft / dat hy niet en hoeft te vreesen / so seer zijnse den Moscoviten toe-gedaen / ende ock zijnder alomme Kercken / wilde Godt dat den wreeden Spangiaert America in plaetse van zijne onmenschelijcke tyrannije / met sulcken vrede in-ghekregen hadde / soo mocht men hem noch eenigsins 't selve gunnen / want men veel meer van sulcks met vruntschap sal konnen verkrijghen / gelijck ick 't selve ghemerckt heb / en noch dagelijcks vanden Moscoviten hoore en aenmercke / dan met wreede tyrannije oft gewelt / &c.

Dese voornoemde Stadt Tobolsca leydt op de groote Riviere Yrtijs ghenaemt / die seer sterck valt upten zupden / ende loopt wel soo snel als de Donouw doet / ende valt in de Riviere Oby, ende sy schijnt met Oby upt een gevveste te komen; aen d'ander zijde der Stadt loopt de Riviere Tobol voor-noemt / daer de Stadt de naem af heeft.

Inde Riviere Tobol komt een vallende Riviere / die recht upt het noorden upt het gheberghte by den zee-kant schijnt te vallen / ende wort van den Wilden geheeten Taffa, en op de selve Riviere hebben de Moscoviten nu onlanckx een Stadt ghebouwt / Pohem ghenaemt / ende hebben deselve beset met allerley volck upt de Sibierische steden / en dat om oorsaecke datter soo schoone Landouwe omtrent is / ock schoone Bosschagien / zijnde vol Wilt / van Luypaerden / Lossen / Vossen / Swerte / ock Sabels en Maters: En dese Stadt leyt twee weken repsens van Tobolsca, noordtwaert de Riviere Yrtis, daer van verhaelt is / loopt ock in de Oby, twee weken repsens van Tobolsca: Ende op de Mont was eertijdts ock een Stadt ghebouwt / die ghenaemt was Olscoy-gorot, maer is naemaels door 't bevel des Gouverneurs in Siberien gherupmt / niet segghende waerom: Ick

denche

dencke 't is gheweest om de koude / oft om datse nae haer mepninghe/ te nae den zee-kant stondt/ vreesende datter eenigh overval ofte veranderinghe mocht geschieden: Ende alsoo upt de groote Riviere Oby een groot water loopt/ omvangende een groot deel Lants/ gelijck eenen arm/ en valt t'selve so weder inde Oby, maeckt soo een groot Eylandt/ en hebben op dit Eylant weder een ander Stadt gebouwt/ in plaetse vande gerupneerde/ ende hebbense Zergolt gheheeten/ zijnde ontrent 50. mijlen opwaerder als d'ander gestaen hadde.

En als sy van daer door de Riviere opwaerts repsen/ ghebruyckense weynigh zeyl op hare Booten/ t' sy om datter weynigh Wint is/ of om 't hooghe Landts wille/ hoe-wel de Oby alsints groot ende breedt is / maer trecken de Booten op/ gheliickse meest in alle plaetsen door de Rivieren in Moscovien repsen / en repsen van Zergolt ontrent 200. mijlen opwaerts / en komen dan tot een Casteel/ ghenoemt Noxinscoy, dat over 13. Jaren gebouwt wiert/ als den grooten Gouverneur Volck upt Siberien sant/ om Landen op te soecken/ bequaem sijnde voor menschen/ ende om steden te bouwen / en hebben doen also daer een Casteel gebouwt/ daer eenigh Krijghs volck op is / een playsante / ghesonde ende warme plaetse/ en seer vruchtbaer / daer oock veel fray Ghedierte ende Ghevoghelte is: Het leyt in 't Zuyt-oosten/ende is naemaels oock een Gemeynte ghewoorden/ en haer wiert bevolen noch wijder en wijder/ nae de warmte opwaert/ 't Lant te bespieden; maer haer is altijdt bevolen met Vruntschap te handelen/ ende den Volcke vrundelijck te tracteren/ diese souden ontmoeten/ oft vinden / om soo wijder ende wijder Volck te hebben. Alsse nu met troepen te Lande-waert in repsden/ tot over de 400. mijlen / saghense alomme schoone Landouwe/ maer geen menschen/ maer al woest Lant.

Dan alsoose by de 200. mijlen quamen door de Riviere Oby op-repsende / hebben (nu geleden 10. jaren) eene schoone playsante Landouwe gevonden/ oock seer warm/ sonder datter eenighe onbequaemheyt was/ ende oock weynigh Winter/ of by na geen; en sy daerom weder in Siberia gekomen zijnde/ hebben veroorsaect geweest 't selve inder Mosco te ontbieden/ eñ regeerde aldaer dẽ Boris Goddenoof, de welcke de saecke seer behertighde / ende beval oock terstondt dat den Gouverneur upt Siberia daer volck henen soude senden / om daer een Stadt te laten bouwen/ het welck geschiede/ ende daer is een schoon Casteel gemaeckt/ met noch eenige hupsen/ soo dattet nu een schoone Stadt is / ende woort Toom genaemt/ om datse namaels gehoort hebben/ datter menighte Tartaren op deselve plaetse gewoont hebben/ ende soo soude die Stadt van den Tartaren/ so den naem ontfangen hebben/ om haer playsancy wille/ ende dese Tartaren hadden eenen Coninck onder haer/ die Altijn ghenaemt was / ende soo woort dese Stadt dickmaels noch besprongen van diversche volckeren die haer derwaerts int velt onthouden / dan nu isse soo machtigh/ dattet metter tijdt oock wel een kleyn Coninckrijck mocht worden.

Nu tusschen dit Casteel Noxinscoy, ende dese Stadt Toom in Siberien vindense noch dagelijcks te Lande-waert veel diversche Volckeren/ die haer Ostachii noemen/ die nu oock al metten Moscoviten, Tartaren, ende Samoyeden in Saberia haer vereenighen / ende met vriendtschappe handelen / brenghende sommighe oock Goudt ende andere dinghen / ende hebben onder haer veel Coninghen/ zijnde die ghelijck de Indianen/ te weten/ de kleyne die in Oost-Indien woonen/ ende niet de groote: In somma de Moscoviten komen soo wijdt dat Quartier upt/ dattet te verwonderen is.

Ock zijnder veel Casteelen en Stedekens tusschen de Riviere Oby ende Yrtys, de welcke in de selve tijdt / oft weynigh daer nae ghebouwt wierden/ als Tobolsca ghebouwt wiert/ende zijn nu ock gantsch rijck/ zijnde ghemenght met Moscoviten, Tartaren ende Samoyeden, die tamme zijn/ ende woonden deselve Steden ghenaemt Tara, omtrent welcke plaetse/ de Rivieren Oby ende Yrtis, thien dach reysen van malkanderen zijn: ock een Stadt die Jorgoet genaemt is/ende die is ghetimmert over veerthien ofte vijfthien jaren/ ock Besou, ende Manganfoiscoygorad, ende leggen dese voornoemde Steden opwaert naer het Suyden/ maer op de West-zijde der Riviere Oby, soecken de Inwoonders noch dagelijcx wijder en wijder te komen. Herwaert op dese zijde de Oby, liggen de Steden Tobolsca, Sibeir, Beresai, ende meer andere op verscheyden Rivieren liggende/ ende woordt noch dagelijcx meer gebouwt.

Maer de Steden Narim ende Toom, leggen op d'ander zijde de Riviere Oby: Hier gebruycken de lieden veel Reen in haer sleden/ock snelle honden/ die sy veele met visch spijsen/daerse na haer oordeel seer sterck van worden/zijnde gedroogden Roch: Maer Jorgoet voor-verhaelt light inde Oby op een Eylant.

Nu van Narim op-waert na het Oosten/ de Riviere ghenaemt Telt, daer hebhense ock een Casteel ghebouwt ende noemen 't selve Comgofschoy, en besettent ock met volck: Van dit Casteelken en Narim, zijnse door't bevel des Siberischen Gouverneurs/ over seven jaren geleden / ghesonden met sleden en Peerden recht nae het Oosten/ om aldaer te soecken ofter eenige onbekende Volckeren haer onthielden / ende reysden wel ontrent thien weecken lanck / recht Oostwaert door groote woestijnen/vindende alomme schoone Landouwe/ ock schoone boomen/ ende veel diverschе Rivieren: maer omtrent de tijt voorsz gereyst hebbende/ hebbense op den velden eenighe hutten ghesien/vindende ock veel vergaderinge van Menschen/ dan alsoo sy Samoyeden ende Tarters tot Leydts-lieden hadden / die ock mogelijck de weghen wel door-loopen hadden / en waeren se niet beschroomt.

Maer komende omtrent de menschen bewesen haer groote eerbiedinghe/ ende kreghen de Samoyeden ende Tartars so veel van haer te verstaen/ datse haer selven met de name Tingœsy noemden / en woonden al langs de groote Riviere diese Jenisea noemden/ ende wesen haer te spruyten uyt het Suyt-Oost/ dan wisten haer begin niet/ en was de Riviere grooter dan de Oby, ock hadden dese lieden groote kroppen onder de kinne/klockende met haer spraake als de Kalcoetten/ t' scheen dat de Samoyeden haer spraake in veel verstonden/ende sy de Samoyetse spraake niet heel ongelijck en was/ maer daer naer seer helde.

Dese Riviere Jenisea, veel grooter zijnde dan de Oby, heeft aende Oost-zijde groote gheberghten/ daer onder ock Vyer-berghen zijn/ die Zwevel ofte Solpher uyt-werpen: Maer op dese zijde naer het Westen daer ist leeghe schoone Landouwe/ seer playsant van alderley Crupden / Boomen/ lieffelijcke Bloemen/ ende diverschе vremde Vruchten: Ock heel seltsaem Gevogelte/ het welcke leeghe Lant wort wel by de 70. mijlen weeghs over-loopen inde Lenten vande Riviere Jenisea, even (nae wy verstaen) ghelijck de Nijl in Egypten doet / ende dese Tingœsy dit wetende / onthouden haer over d'ander zijde soo lange op de gebergten/ tot dat de Riviere valt/ ende komen dan weder in dese schoone leege Landen met alle haer Vee.

Dese Tingœsy was minnelijck Volck/ ende onderworpen haer ock den Gouverneurs die de Samojeden regeerden/ende dit al door de Samojeden haer daer toe bewe-

beweghende/ ende noemden die by nae Goden te zijn. Men konde niet mercken wat Godts-dienſten deſe Lieden hadden / noch men heeft het noyt konnen vernemen/ alſoo door onachtſaemheyt vande Moſcoviten alle dinghen ten nauſten niet beſpiet en woyt.

Ten verwondert my ock gantſch niet/ dat jaerlijcks Weygats ſoo verſtopt is met ijs in't Nooyden/ aengeſien de groote Riviere Oby ende Jeniſcea ſoo ſchyckelijck veel ijs uytſpouwen/ ende noch meer ontallijcke andere Rivieren/ diens namen men niet en weet/ de welcke ſoo ontallijcke dickte van ijs upt werpen / dattet ongelooflijck is/ want in't Dooy-jaer dryvet ijs omtrent den Zee-kant ſomtijdts heele Boſſchen met hem wegh/ van wegen zijn dickte ende menichte/ waer dooy komt datmen aende ſtranden van Weygats ſo veel Hout alleſins ſiet aengedreven ligghen: Ock zijnde in de engde by Nova Sembla de uyterſte kouden/ ſoo en iſt niet wonder dattet daer op-hoopt dooy de engde/ ende ock noch vrieſt/ ende ſo dicht in malkanderen ſich ſettet/ tot dat het de dickte van 60. of ten minſten 50. vademen krijght / ghelijck dit Jaer hebben af-ghemeten die met een klepn ſchipken daer wederom waren van Iſaac le Maire uytgeſonden/ die my daer ock geerne heen hadde ghehadt/ maer ſloegh het af / want ick bewijſen wil dat mender niet dooy en kan/ en altijts vergeefs ſal weſen wat ſy doen/ oft moeſten't anders aenleggen.

Sy hebben ock over deſe Riviere wijder reyſe aenghenomen / maer hielent recht int Ooſten / weynigh dorvende nae't Suyden wenden / en hadden eenighe van deſe Tingœſy met haer / van de welcke ſy verſtonden / datter Suydtwaert veel volckeren die haer vreemt waren / woonden / ende ock Coninghen na dat ſy verſtaen konden/ onder haer hadden/ die dickmaels tegen malkanderen oorloogghden.

Dan niemant vernomen hebbende/ zijnſe wederom gekomen nae eenige dagh reyſens / maer hebben de Tingœſy bevolen wijder te ſoecken / die't haer beloofden/ en ock vrientſchap ende aliantie met haer maeckten/ latende eenige Moſcoviten, geallieerde Samoyeden ende Tartaren by haer / en gaven haer ock eenighe gheſchencken: Dan't volghende jaer ſonden de Tingoeſy volck van haer zijde/ Ooſt-waert op / noch verder dan ſy te vooren gheweeſt waren / en trocken met groote menighte daer heenen / en hebben ten leſten noch een groote Riviere vernomen/ dan niet wel ſoo breedt als Jeniſcea haer Riviere / maer wel ſoo ſnel looyende/ en daer eenige dagen langhs gheloopen hebbende/ ten leſten noch eenighe lieden geſien/ die ſy achterhaelden/ en ſommighe gevangen kregen / maer konden haer niet verſtaen / dan door wijſen ende bedien hebbenſe ſoo veel van haer gehoort/ dat aen d'ander zijde dickmaels ghedonder was/ ſeggende: Om-om, ock datter menighte van getier ende gherupſch was van Menſchen/ en weſen op die Riviere/ en ſeyden Peſida, daer upt de Tingœſy ende Tartars beſloten dat ſy de Riviere ſo noemden / en upt de wooyden/ Om-om, beſloten de Moſcoviten namaels/ dat het gelupt van Klocken moeſte weſen/ en weder vertreckende/ namenſe eenige van deſe lieden mede/ dan ſturven al onder weghen / 't ſy van bangighedt oft vreeſe/ oft veranderinghe des Lochts/ daer de Tongœſy, Samoyeden, en die met haer waeren / ſeer droevigh om waeren/ want wederom komende/ ſeyden datter kloecke lieden waren/ wel geſtelt/ kleyne oogen hebbende/ ende platte aenſichten/ bruyn zijnde upt den geelen.

De Moſcoviten in Siberia dit alles ghehoort hebbende van de Samoyeden; die upt Tingœſen-lant in Siberia quamen/ waren ſeer begeerig om noch wijder te ſoecken/

ken/ begeerende volck van den Gouverneur/die haer 't selve vergonde/ oock selfs veel Krijghs-lieden met sendende/ met bevel alles wel te doorsien / oock Tingœsen met te nemen/en Samoyeden, oock Tarters: ende zijn soo ontrent 700. mannen heenen getrocken/over de Riviere Oby, door der Samoyeden ende Tingœsen lant/ over de groote Riviere Jenisea, ende zijn soo voorder ende voorder gherepst/ hebbende tot voorgangers Tingœsen, die haer den wegh voor-draesden/ haere spijse veerdigh onder-weghen vanghende / soo Voghels als Been/ Gepten ende ander vremde Dieren/ en vongen oock Visschen/ als't landt door regen zijnde met veel schoone Rivieren / ende zijn oock tot de voornoemde Riviere Pesida gekomen/ ende hebben by de selve hutten op-gheset / ende daer eenen tijdt lanck gheleghen/ tot het voor-jaer toe datse de Riviere open sien wouden/ ende 't was by naer in 't voor-jaer alsse daer quamen: maer over die Riviere en dorsten sy niet komen/ als hoorende dat haer te voren ghesepdt was/ ende verstonden/ dattet ghelupdt van Klocken was: als den Wint van over de Riviere quam/ hoordense oock dickmaels ghedreun van volck en Peerden/ ende sagen oock eenighe zeplen somtijts/ doch wepnigh/ die af-liepen/ nae haer mepninghe / de Riviere onderwaert/ ende seyden naemaels dat de zeplen vier-kant waren / ghelijck ick dencke de zeplen in Indien zijn ; maer gheen Menschen vernomen hebbende aen die zijde daer se waeren / bleven daer eenigen tijdt / ende bevonden oock dat de Riviere heel hooghe werdt in 't voor-jaer/ dan wepnigh te achten/naedemael 't Landt aen beyde zijden hooge was: Haer herte verheughde in 't aensien van de seer schoone Landouwe / zijnde in May ende April. Oock saghense veel raritept van Cruyden/ Bloemen / Vruchten / ende seltsame Boomen / Dieren ende vremde Voghelen: Maer alsoo de Moscoviters daer niet curieus en zijn / achtent selve niet / soeckende maer profijt aen allen zijden ; want het zijn een deel plompe heele Menschen.

Ende soo in de Somer zijnse wederom ghekomen/ repsende langhsaem: Want het was in den Herfst als sy in Siberia quamen/ ende verkondighden alles watse daer ghesien ende ghehoort hadden / ende confirmeerden 't selve met haeren Ede.

Alle dese voornoemde dingen te Hove inder Mosco veradverteert zijnde/hebben den Keyser Boris ende alle andere groote Heeren haer daer over seer verwondert/ met pverighe begeerte ontsteecken zijnde/omme dit alles ten nausten te doen soecken/ mepnde 't volgende jaer daer Ambassadeurs heenen gesonden te hebben met vele geschencken/ de welcke mede genomen souden hebben Tarteren, Samoyeden ende Tingœsen, om te trecken over de Riviere Peysida, ende te vernemen wat daer was/ende oock alliantie te maken met den Koningen ende Volckeren aldaer/ soo sy daer pemanden vonden: Haer oock bevel gevende/ alles fijn oordentelick te verspien ende door-sien/ ende op te tekenen; want sy konden niet vergeten van datse der Klocken gelupt gehoort hadden: Maer dit is alles nae-gebleven/ als doen beginnende in Moscovia dese troubel ende Inlantsche Oorlogen/als inde beschrijvinge des selven daer van te verstaen is.

Ick gheloove dat het begin van 't Koninckrijck Cathaya is/ 't welcke paelt aen China ende Indien, dan sorghe dat den Moscoviter daer metten hoofde tegen den muer loopen sal/ doch den tijdt alles sal leeren/ soo sy het noch naemaels versoecken.

Dan niet-te-min hebben de Gouverneurs/ geduerende de Moscovische Oorloge/noch derwaerts eenen tocht laten doen/ daer onder veel Burgers vrywillighlupt

upt Siberia mede trocken / ende komende inder Tingœſen Lant / over die Riviere Jeniſcea, zijnſe meeſt al te voet gheloopen/ ſoo datter dooz ongemack veel ſturven van de gene die gemackelijck geleeft hadden/ ende vonden tē leſten even het ſelve/ 't ghene de voozige gheconfirmeert hadden: Boven dat ſoo hoozdenſe al-te-met ghelupt van Volck ende Klocken/dan haer vande Tingœſen ontraden zijnde/dooz-ſten haer niet begeven over deſe Riviere/ dan hebben in ſommige Bergen/al-daer ghelegen/ eenige vlammen upt ſien ſpzingen / daer van ſy eenigh Solpher bzoch-ten / ende oock Goudt-ſteen / ſoo dattet ſchijnt/ daer veel koſtelycke Mijnen zijn mochten.

Den Gouverneur in Siberia liet oock eenighe ſchupten toe-maken die verdeckt waren/ en beval haer met het vooz-jaer te varen tot Zee/ upt de Riviere Oby, en geboot datſe langhs de Zee-kant neffens lant ſouden varen/ tot datſe ſouden ko-men tot de Riviere Jeniſcea, want hy ſeyde datſe oock moeſt eyndighen in de Zee/ en beval haer daer in te repſen eenige dachrepſen: daer tegens ſant hy oock volck te lande/ bevelende haer ſoo langhe daer te blijven op de kant van de Riviere/ tot dat ſy deſe ſchupten vernemen ſouden / en geboot haer ſo ſy die niet en vernamen/ na een jaer wederom te keeren: Hebbende die ter Zee voeren bevolen/datſe alles ſouden beſichtigen watter te ſien ware/ en gaf haer oock eenen Oberſten met/die Luca genaemt was/ den welcken hy beval / alles op te tekenen / en heeftſe ſo hee-nen gheſonden / en ſy zijn oock gekomen in de mondt van de Riviere vooz-ſz. ende hebben malkanderen daer ontmoet/ alſo die te Lande waren getrocken/ met den af-loop der Riviere/ op vlotten en ſchupten eenighe af-geſonden hadden / die op den Zee-kant de ſchupten ontmoeten/ ende vonden alles gelijck den Gouverneur haer te voozen verhaelt hadde/ te weten/ na zijn meyninghe: Dan alſo haren O-verſten Luca vooz-ſz. geſtozven was/ met noch eenige andere vande voznaemſte/ hebbenſe geraden gevonden van malkanderen te ſcheyden / ende elck weder zijns weeghs te trecken / ende zijn in 't wederom komen / weder 't huys ghearriveert: in Siberia komende/en alles op-geteeckent/hebbenſe ſeer goet rappoozt daer van aen den Gouverneur gedaen/ die 't ſelve aen den Keyſer in Moſco ſont/ en is 't ſel-ve geſloten inde ſchat-kamer in Moſco, ſoo langhe tot dat deſe Oozlogen geeyn-digh ſouden zijn / alſdan ſoudet overſien wozden / maer denck het al verlozen is/ 't welck jammer is / want ſy veel ſeltſaems daer vonden van Eylanden ende Ri-vieren/ Vogels ende Dieren/ tot vooz-by de Jeniſcea heel wijt.

Ende ſoo eenen goeden vziendt in Moſcovia daer eenen vzoeder heenen ghehadt hadde/ gaf my een blinde Caerte daer van/ ghelijck hy 't upt zijn vzoeders mont verſtaen hadde/ die doot is/ dan ſelver is hy dooz Waygats geweeſt/ende kent alle plaetſen tot Oby, dan wat daer voozts by is/ heeft hy maer ghehoozt/ ſoo en is 't ſelve Caertgen maer een bewerp daer van neffens den Zee-kant/ 'twelck ick met groote moeyte verkreegh/ want dat het upt-quame het ſoude dien Moſcoviter ſij-nen hals koſten/ daerom laten hem onghenaemt.

Inde groote Riviere Oby komt oock een Riviere vallen dieſe Taas noemen/en-de ſchijnt te komen van ontrent Jeniſcea, upt een groot Boſch / daer upt oock een Riviere valt/ niet wijt van de vooz-ſz / die in Jeniſcea valt / ſoo datſe upt de Oby te water komē repſen dooz de Samoyedens Landouwe/en ſettē haer maer twee mij-len over Lant/ſoo komenſe in een Riviere dieſe Torgalf noemen/ende vallen ſo met vallende water in Jeniſcea,en 't ſelve is ſeer bequaem om repſen/ende is gevonden nu onlanghs van de Samoyeden ende Tingœſen.

Maer 't is jammer dat het den Hollanders niet en gheluckt dooz Weygats te komen/

komen / doch en weten niet hoe sy 't selve souden te werck stellen / want met schepen/daer in hondert mael niet door te komen en is: Maer alsse immers die Landen alle wilden doorspieden / moestense daer twee oft drie jaer blijven / omtrent Waygats oft Pechora, daerse wel goede Haven ende lijf-tocht souden krijgen/ ende van daer moeten sy volck senden met Booten/gelijck de Russen doen/ ende oock eenige vrientschap met den Russen maken / die haer dan geerne den wegh souden wijsen/ ende also soudet ontdeckt werden.

Dele schoone plaetsen souden ontdeckt worden/so van Eylanden als vast lant/ dan is aen te twijffelen of America omtrent China niet aen dese drie deelen des Werelts vast is met een enghde ghelijck Africa aen Asia hanght/ by de roode Zee/ en 't selve is voorwaer wel mogelick/want wie weet te seggen oft open is/anders danse upt de sommige schriften der Heydenen gevonden hebben/die schrijven dattet van een geschepden is/ende veel bewijs-redenen by brengen.

Oft soo het open is / soo moet de Strate seer enge zijn/ want ick by na ghesept hadde/ dat het onmoghelijck soude zijn / dat den menschen in America souden komen/daer Adam in Asia geschapen is/ende daermen nergens in de heylige Schriften leest / dat voor de Dilubie eenighe Schepen of Schupten waeren / ende oock weetmen wel datter maer een werelt en is/ ende op geen diverschе plaetsen schepselen haren oorspronck en hebben/ dan upt den Paradijse/ &c.

Nu mochtmen oock weder segghen/ hoe de menschen al-omme inde Eylanden gekomen zijn/ ende dit is/ nae mijn meyninghe/ nae de Dilubie gheschiet: Oock die in America, daer is een enge strate gelijckmen weet / ende sulcken engen strate mach tusschen Asia ende America oock wel zijn: hoewel nu sommige hart drijven/ datter een groote Zee tusschen beyden is over 100. mijlen breedt.

DISCOURS

Van den Hoogh-gheleerden

Johannis Isaacus Pontanus,

Van by Noorden om.

HIer souden andere mogen tegenwerpen/dat dese luyden een desperate ende gansch onmogelicke sake/als die niet gheschiet en is/ eñ mogelick nimmermeer volbracht en sal werden/hebben bestaen. Maer wy geven voor antwoorde dat het selve eertijts van de vaert na Oost-Indien (welcke heden ten dage niet alleene de Portegijsen/ maer oock de onse/so wy seggen sullen/ geluckelick gebruycken) oock van seer wijse mannen gesept is geweest: dat het namelick onmoghelick was dat pemant daer soude konnen geraecken / de linie twee-mael passerende: dat de hope onseecker was / ende de perijckelen seecker ende groot. Welcke dinghen ende andere daer teghen by gebracht en hebben nochtans Emanuel den Coninck van Portugael doen van zijn voor-nemen niet konnen af-keeren/

ren/ dat hy niet dien wegh alreede een jaer te voozen van sijn voozsaete tot de Cape de bone Esperanca ontdeckt/ dooz het midden der baren vooзts en soude 't eenemael ontdecken. Derhalven heeft hy het ghebiet van de Indische Vlote Vasco de Gama over-ghegeven/ welcke dese last aen-ghenomen hebbende/ heeft hem in't jaer 1497. op de repse begeven van Calis Malis tot Arabien ende het Coninckrijcke van Calecut, de Cape de bona Esperanca voozby varende alles ontdeckt/ ende heeft den Coninck daer na wat van noode was te doen tegenwoozdelick verklaert. Want seeckere hope ende ghelegenthept om dese navigatie te volvoeren hadden gegeven behalven de getuygenisse vande oude/oock eenige die de Coninck nae Alexandrien gesonden hadde/ op dat zy van daer naer Moozen-lant/ dat boven Egypten is trecken souden: ende van daer nae Italien varen/ op dat sy van ervarene persoonen leeren souden op wat wyse die vaert alderbequamelickst/ nae den omkeer van de Cape, naer Indien ghedaen soude konnen werden. Ende onder de getuygenissen vande Oude/behalven Ptolomeus, den welcken ick sie dat de streecke van dese Cape onbekent is geweest/ Plinius nochtans vzenght veele uptdzuckelick by/ waer upt openbaerlick bleeck dat eertyts dese navigatie/ aen geene zyde van de selve Cape, die van Calis Malis wel bekent is gheweest: Want hy seght dat in de Roode zee/ten tyde dat C. Cæsar de sone van Augustus aldaer krygde/ teeckenen van schepen upt de Spaensche Schip-vzeucken bekent zyn gheweest: Ende dat Hanno, ten tyde dat de macht van Tarthago floзeerde/van Calis Malis varende tot het eynde van Arabien, die navigatie beschzeven heeft: dat meer is men kan upt Cornelius Nepos af-nemen dat de selve die van Arabien oock bekent is geweest ende gefrequenteert: de welcke seght dat't sijnen tyde eenen seeckeren Eudoxus, als hy vooz Lathyrus den Coninck van Alexandrien vluchte/ dooz de Roode zee met schepen weder-ghekomen zynde/ tot Calis Malis toe gevaren is/ ghelyck dat vanden selven Plinius neerstelick aen-geteeckent is geweest. Op dat wy dan wederkeeren tot ons pzopoost: Ist dat dese getuygenissen van de Oude by de Pozteguysen geloove ende een gheluckige uptkomste gehadt hebben/ waerom en soude oock de stemmen der selver van de vaert om het Noozden niet eenige plaetse ende pzoevinge om de saecke nauwer te onder-soecken verdienen? Op dat ick hier-en-tusschen vooзby gae't geene dat de Chzonycken der Francoysen ende Denen van die van Groenlandt verhalen/ den welcken in't jaer 836. Ansgarius ende daer nae Adelbertus dienaers des Goddelicken vooзts/van Hamboзgh over-ghesonden hebben; daerse nauwelicx met den name oft een kleyn gheruchte bekent zyn. Maer dese dingen sullen nieuwe zyn/ indiense met Plinio, nu dickwils genoemt/ vergeleken werden: De welcke oock uptdzuckelick upt Cornelius Nepos verhaelt dat eertyдts een seecker vaert om het Noozden vermaert is gheweest/ soodanigh een bewys vooзtbzenghende; Dat namelick Q. Metello Celeri mede Boзghemeester van C. Afranius, maer doen Stadt-houder van Gallia, Indianen van den Coninck van Schwaben gheschoncken waren/die upt Indien/om te handelen varende dooz tempeesten in Duytslant ghedzeven waeren gheweest: Verstaende naemelick dat deel van Duytslandt/ daer de Weser ende Elbe in de Noozdt-zee vallen: Want wy hebben elders bewesen dat de Heerschappye van de oude Schwaben soo verre gestreckt heeft: Ende men moet houden dat de selve Indianen/ aen gheene zyde van de Noozder Cape van Tartarien Tabin, van Plinius Tabin jugum genoemt/ upt het nabuerige lant vande Seres, alwaer nu de palen van Cathay, inde Stille zee (vande welcke wy bovē gemelt hebben/ende Maramarusa oft mortuum mare eertyts vande Cimbren genoemt is geweest/so upt Philemon

Lib 2. cap. 67.

In de herkomsten der Francoysen.

lemon de selve Plinius verhaelt) ghevaren zijn / ende van daer aen de kusten van Duytslant voor tempeesten gedreven. Het welck in dien het soo is / so sal het verhalen van de Samoiten dat wy boven vertelt hebben voor waerachtigh ende van grooten ghewichte te houden zijn / te kennen gevende dat de Russen alle jare / gelegenthept ende tijdt ghenomen hebbende om te varen / nae een seecker Cape die sy Ugolitam noemden / aen gheene zijde van de Riviere Oby, door de selve zee / eer datse toe-vriest / vijf dagen varens: so dat soodanige Noorder repsen van de onse / indien wy begeeren datse tot eenen gewenschten uytganck gebracht werden / desen wegh soude den alder-veerdighsten ende seeckersten / behoudens het oordeel van andere / schijnen: dat namelick / na het exempel van Emanuel de Coninck van Portugael (den welcken wy gesept hebben / eer dat hy in ernst na het Oosten met een vlote trock / verspieders nae de Roode zee ende van daer tot de Indianen selve upt-gesonden heeft / die den aerdt van die zee ende krominghe ondersoecken souden) ock de onse nae de Strate van Waygats oft van Nassaus, op ghemeyne kosten eenighe senden souden / die / gelegenthepdt nemende / haer by de jaerlicxsche overvaringe der Russen naer Tartarien als mede-gesellen voegen souden: op dat men seker vernemen mochte of de Zee / die wy ghesepdt hebben achter de Strate van Waygats te zijn / de Tartarische groote zee is / oft alleenlick eenen Inham ende die niet door en gaet. Ende ten lesten oft de Cape Tabin altijt bevroren is / oft dat men daer varen kan: dat segghe ick / alle dese dinghen van mannen by die Streke woonende ende vande saecken wetende vernomen souden werden. Eñ op dat de heele sake te lichter soude zijn / eenigh schip van de minste oorlogh schepen / niet soo seer met menighte van Boots-ghesellen / als met mannen ende Schippers van die streecke ende tale niet onervaren / daer-en-boven met victualie voor een jaer / oft langer seer wel versien / soude men na de selve Strate senden; welck aldaer / op eenige plaetse / die alder beguaemst soude schijnen / als in winter-leger ligghen soude / ende met den Samoiten ende Russen de sake gecommuniceert hebbende / die jaerlicksche navigatie der Moscoviten op haren tijt soude verwachten. Het en soude ock niet ondienstelick zijn / indien eenighe van de onse / die in Japan handelen / ock van die zijde na de Cape van Tabin, met ghelegenthept / souden varen / oft ten minsten in de na gelegene plaetse van de gantsche saecke neerstelick onder-soecken. Dit schijnt den vrijsten wegh ende de seeckerste wijse om die geduerighe dubbinghe van veele menschen twijfelende of daer een passagie voor de Schepen sy / wegh te nemen. Want dat anderen seeckerder heeft ghedocht in de volle ende diepe Zee te varen / ende de Noorder kusten van Nova Sembla ommme te zeylen tot de hooghde van 82. graden oft daer ontrent: om dat aldaer namelick de daghen ende somers langher zijn / dat het ijs raerder ende niet van de naeste kusten aendrijvende; ende ten lesten om dat de koude sachter / als ontrent de 76. graden ende daer onder is: Ick sal wel bekennen dat dese dinghen alle alsoo zijn / om de sphere / de welcke in soodanighe hooghde alder-kromst is; ende by nae ses maenden de Sonne boven den Horizont verheft: Nochtans dat dese opinie niet t'eenemael aen te nemen en is / beletten dese twee dinghen: ten eersten om dat ons gantsch onbekent is hoedanigh die streecke sy / oftse gheheel van de Zee ommeringht is / oft met Landen ende Eylanden onderschepden; Ten anderen oft wy schoon toe-laten dat men daer door varen kan / so sal nochtans dese swarighept blijven / dat men namelick wederom van 82. graden tot 70. ende daer onder sal moeten af-komen; ende aldaer tegen de Ys-bergen ende seer groote koude / in onbekende plaetsen ende bupten den wech des Hemels ende der Sonne van

Lib. 2. cap. 13.

alle

alle ghemeynschap der menschen af-geschepden/ ende ten lesten teghen de wreede beesten ende honger strijden moeten ende jammerlick eyndelinge omkomen. Ende hebben niet tot noch toe de uytkomsten geleert dat dese dingen so zijn? Want ick vinde dat de eerste van al/ die dese Noorder kuste versocht heeft/ Nicolaus Zenetus geweest is/ die/ in't jaer 1380. verschepdentlick daer gedreven zijnde sijn hope verloren heeft. 1380.

Ende in't jaer 1500. Casparus Cortesius heeft in plaetse van de Straete die hy sochte een Riviere gevonden; ende 'thuys weder-gekeert zijnde als hy't naeste jaer op hope dat het beter gelucken soude derwaerts weder gegaen was/ is hy ghebleven: wiens doodt niet langhe daer na ghevolght is zijn broeder Michael: 1500.

Alsoo oock Sebastianus Gabottus van Venegien, in't jaer 1506. eenen wegh door het selve Noorden/ voor den Coninck van Enghelandt Henrick de sevenste soeckende/ is in Engelant niet uyt-gherecht hebbende/ voornemelick om het Ys/ weder gekeert. 1506.

Johannes Varasanus, in 't jaer 1524. in den naem van den Coninck van Vranckrijck Franciscus het selve in 't hooft hebbende aen de Cape der Britannen gelant zijnde met de zijne is van de Wilden op-ghegeten geweest. 1524.

Daer nae derwaerts treckende Sebastianus Gomesius een Spaenjaert/ in't jaer 1525. ende ettelicke Wilden gekregen hebbende/ heeft oock geen groote eere in-geleght. 1525.

Dese zijn daer nae de Engelsche ghevolght; ende onder haer die eerste Hugo Willoughby, een van de Ridderschap/ in't jaer 1553. landen op twee-en-tseventigh graden gevonden hebbende/ is van de koude ende andere onghemacken met de sijne vergaen: 1553.

Ende drie jaer daer nae Stephanus Borroveus den selven wegh volghende/ heeft ontdeckt de Eylanden van Galgoievia, Nova Sembla en de andere: maer van de koude overwonnen is by tijdts weder gekeert. Den welcken van de selve natie gevolght zijn terstont daer na Martinus, Forbisser, Arturus Petteus, Carolus Jackmannus ende Johannes Davisius: Van dewelcke Forbisser, in't jaer 1576. insgelijckx om de voorst ende het Ys noch wevnigh upt-gericht heeft: maer Petteus ende Jackmannus, in 't jaer 1580. 't selve versocht hebbende/ hebben alleene eenige kusten van Nova Sembla bekender gemaeckt: Davis eyndelick/ in den jare 1585. heeft eenen Inham geopent/ maer waer henen dat den selven oock streckt en weet men noch niet recht. 1576. 1580. 1585.

Tot onsen tijde eyndelick oock de Hollanders/ nu ettelicke eeuwen in kloeckheyt van de zee-vaert/ boven andere seer vermaemt/ ende geroemt als by nae Neptunus kinderen/ de gelegentheydt haer aenbiedende/ om hier oock 't hare by te brengen hebben haer wel ghequeten. Maer hoedanige upt-komste ende voortuyne dese oock ghehadt hebben/ is hier boven oordentlick verklaert: soo dat ick niet en sie hoe desen omloop 't eeniger tijt ontdeckt ende der Werelt gheheel geopenbaert kan werden/ ten zy dat men den wegh ende wijse alreede geseyt in-ga; waer van dewijle ick achte dat wy genoegh gesproken hebben.

FINIS.

72-09.
Argus
22 July 79
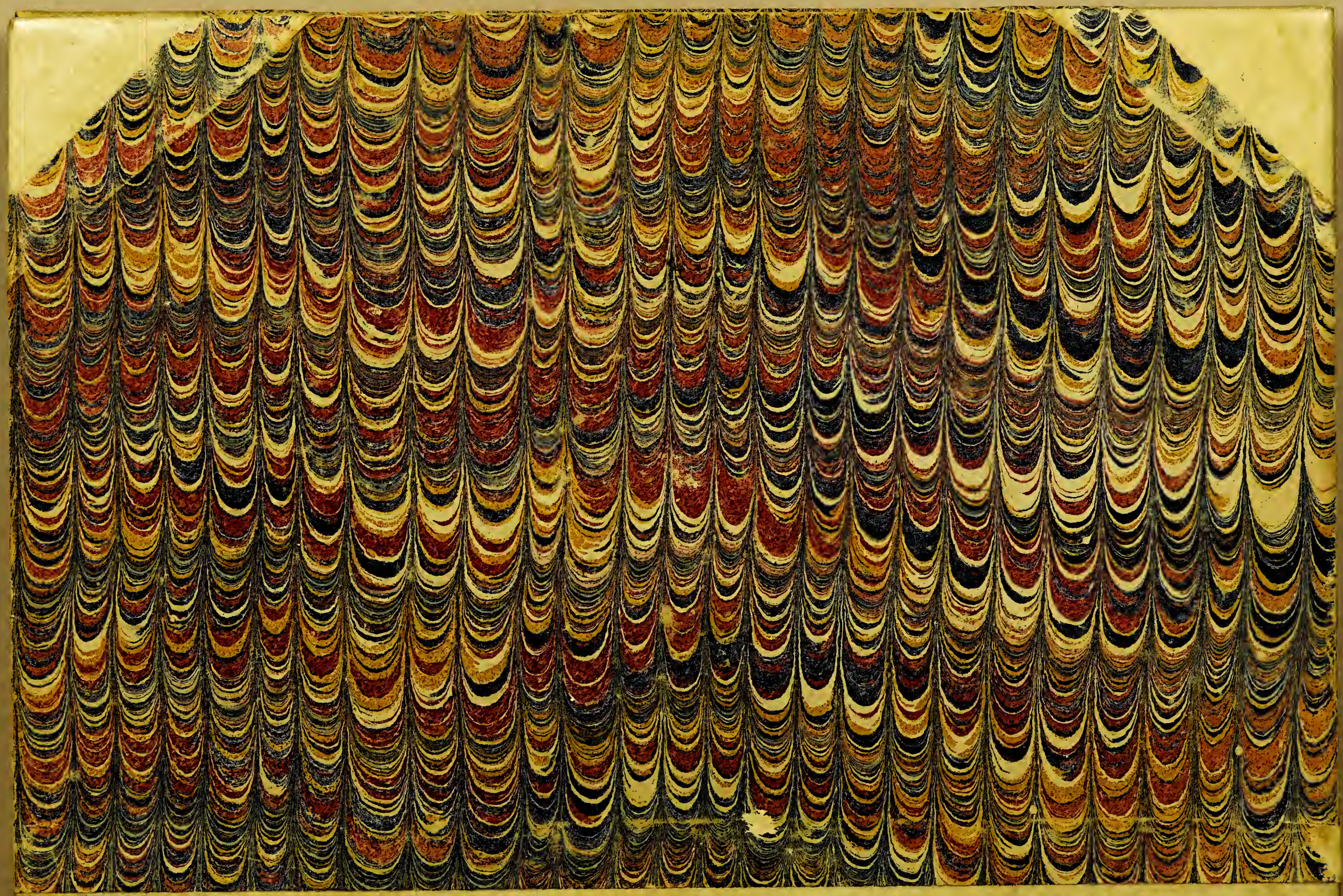
F648
V419v.
[R]